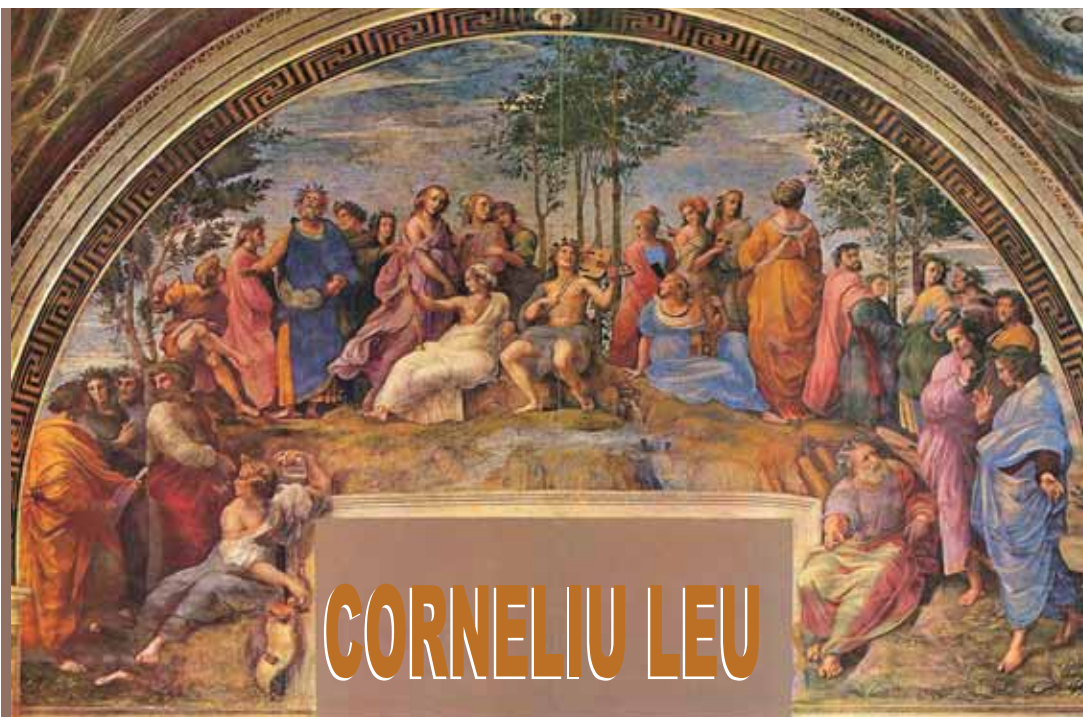

editie on-line www.cartesiarte.ro

CORNELIU LEU

AFINITĂȚI ELECTIVE

Învrăjbite de unele neafinități

REALITATEA 2010

CORNELIU LEU

Afinități Elective

învrăjbite de unele neafinități

pseudoportrete
printr-un
egoist portret

REALITATEA – 2010

**Coperta Tudor LEU
Tehnoredactare Veronica IONESCU**

**Editura REALITATEA
bd. Dacia 126, București 70267, tel/fax 04021610 56 59
e-mail: leuc@b.astral.ro**

În loc de prefață:

*Afinitățile le trăiești și le recunoști;
nu le justifici nici în Parnas.*

autorul

**Reproducerea de pe ambele coperte:
Rafael Sanzio - "PARNAS"
Palatul Vatican - Camerele Rafael**

Afinități Elective
învrăjbite de unele neafinități

I. CEI CE M-AU ÎNTÂMPINAT

PORTRETUL COLECTIV AL CELOR CARE M-AU ÎNTÂMPINAT

Aveam cu ceva mai puțin de 17 ani și, după debutul cu o proză totalmente proletcultistă, reprezentam literatura nouă a Dobrogei. Nuvela respectivă îmi fusese selectată cu satisfacție din tot ce trimiseseam la un concurs al Ministerului Artelor și revistei „*Flacăra*”. Aveam acolo și alte proze, venind din ce-nvășasem din tradițiile literaturii dintotdeauna, calate pe sufletul meu și străine de politizare; unele au apărut mai târziu în volume ca „*Nopti dobrogene*” sau „*Dreptul la dragoste*” sau încorporate în romane ca „*Ochiu dracului*” ori „*Viata particulară a lui Constant Hagiu*”. Dar, dintre ele, a triumfat nuvela despre o întrecere de depășire a normei pe șantierul naval, care depășește chiar și o aventură de dragoste. „*Patru sute la sută*” era o poveste foarte romanțioasă în care, pe măsură ce se iubeau mai mult, doi tineri îndrăgostiți realizau norme mai mari în producție.

Amorul și norma; mângâierea carnală și depășirea producției; declarația de dragoste și provocarea la întrecere socialistă; ascunsul în tufiș și ridicarea triumfătoare pe schele. Totul într-un crescendo glorios în care nu mai încăpeam de-atâta dragoste manifestată cu elan muncitoresc-revoluționar. Am fost mult lăudat atunci, spunându-se că este prima proză de dragoste de tip nou, tot așa cum confratele nostru Radu Cosașu era lăudat pentru volumul „*Slăvim Republica Populară Română*”, iar Ion Băieșu debuta cu „*Ileana tractorista*”, iar Francisc Munteanu cu povestirea „*Pompa*” într-o broșură ce popularizează omul nou ce face economii la CEC. Totul semăna perfect cu naivitatea agresivă a clipurilor publicitare de astăzi, bazate pe bani grei comerciali; numai că, pe atunci, se făcea comerț cu sufletele pentru a scrie o asemenea subliteratură.

Aceasta fiind, deci, proza mea selecționată cu succes revoluționar, ea a fost publicată cu tam-tam, ca o palmă la adresa inadptabililor mai vârstnici, care scriau doar povești de dragoste lipsite de suflul elanului muncitoresc, ba chiar condamabil burgheze ca la Ionel Teodoreanu sau, mai rău, ca Petre Bellu, scriitorul proletar luat în brațe de politrucii, dar care îi dezamăgise punând în aceeași oală a mahalalei vagabonzii, muncitorii și prostituatele. Îmi făcusem intrarea în redacții căpătând aripi realist-socialiste; îmi ascusesem bine celelalte proze fiindu-mi rușine de apolitismul lor și, conform psihologiei succesului, i-am tras înainte cu din astea iar, dacă n-aș fi avut șansa să fiu arestat și scos din circuit pentru câțiva ani, aș fi publicat atunci un volum care

Afinități Elective

s-ar vinde astăzi cu bani grei ca literatură umoristică rezultând din abordarea cu multă gravitate a învățaturii proletcultului pe care ne-o predau marii critici literari ai vremii. De atunci am rămas cu ideosincrazie pentru critica literară care nu vrea altceva decât să-l convertească pe scriitor la idei în care nu crede nici criticul, dar rostul său e să se laude că a produs acoliți. Iar, pe acea vreme, criticul nu se lăuda oriunde, ci la partidul care-i dădea funcții de conducere tot ca să ne-ncalece pe noi !...

În fine, cam așa am ajuns în lumea literară pe când eram încă minor, actele de constituire a Uniunii Scriitorilor din 1949 fiindu-i amânate de tribunal avocatului Șaraga, apropiat obștei ca fiind din familia fostului editor, pentru că era acolo și semnătura mea care nu împlinisem majoratul. Dar cinstea de a fi considerat coleg de breaslă de către toți acei minunați oameni de la care învățasem în lecturile mele adolescentine, nu mi-a fost retrasă și am combătut cot la cot cu ei. Ba, mai mult, am primit, în cadrul acelei Conferințe Naționale a scriitorilor, o misiune foarte importantă, pe care mi-am dus-o la îndeplinire cu cinste și mândrie.

Misiunea venea din partea unui grup important de scriitori care, de abia mult mai târziu au fost demascați ca “*de concepție mic burgheză*”, pe vremea aceea dându-li-se importanța cuvenită pentru votul care se aștepta de la ei. M-a nominalizat pentru aceasta Petre Bellu, autorul lumpen al best-sellerului mult mai valoros decât telenovelele de astăzi: “*Apărarea are cuvântul*” și mi-au aprobat toți cei pe care-i admirasem în lecturile mele: Ionel Teodoreanu, Tudor Mușatescu, Mircea Ștefănescu, Radu Tudoran, etc. Petre Bellu mă cunoștea din Constanța unde fusese trimis să se reeduce moral prin coabitarea cu muncitorii de port, fapt pentru care îl întâlnisem în superbele spelunci unde beau acești reprezentanți de frunte ai clasei muncitoare de la al căror spirit revoluționar nici nu știam că el avea de învățat. Noi, puștii, puneam mână de la mână, sau ne lipeam de câte unul mai generos, fără să ne pese de teoria luptei de clasă dintre cârciumar și clienții lui credincioși. La marele Congres fondator de Uniune, însă, nenea Petre, cu lavaliera sa roșie luminându-i obrazul ofticos, nu mai era client de bombă portuară, ci de Athenée-Palace și, împreună cu confrății săi de cafea: Tudor Mușatescu, Al Kirișescu, I.Peltz, umoriștii Ionel Pribeagu și Ionel Țăranu, dar și alții, tot neluați în seamă și marginalizați de noua critică cu tentă marxistă, precum Ionel Teodoreanu, cu mare camaraderie alături de George Lesnea, Adrian Maniu, Tudor Șoimaru, Uri Benador, Mihail Sorbul și prietenul său Alexandru Cazaban, formau un grup aparte, modest, de oameni care nu-ndrăzneau să se-nscrie la cuvânt de teama de a nu fi ținta analizelor proletare. Și, atunci, mi-au dat mie o însărcinare foarte onorantă pentru vârsta mea, în cadrul acelei Conferințe a tuturor scriitorilor adunați special pentru ca, prin avânt colectiv, să o transforme în Congres de Constituire a noii Uniuni cu caracter strict colhoznic.

Da: ei nu vorbeau, ei nu acționau, dar mă delegau pe mine, făcându-mă să fiu emoționat de câtă atenție mi se dădea și ce rol important puteam să joc în devenirea literară a noii obști. Așa că, am avut prilej prietenesc de a-i mărturisii

lui Teodoreanu că-l admiram nu numai eu, dar și tatăl meu și mama mea care aveau un raft de bibliotecă plin numai cu el, lui Tudorică Mușatescu faptul că, la orele de fizică, eu citeam pe sub pupitru "*Teatru de buzunar*", lui nea Dandu Kirișescu încercarea mea de a pune în scenă "*Nunta din Perugia*", iar lui Radu Tudoran faptul că mă delectasem cu un „*Port la răsărit*”, al cărui titlu n-am reușit să-l pronunț în întregime pentru că el mi-a și pus mâna pe gură ca și cum era ceva de rușine, uifându-se speriat în jur să nu fie vreun polițruc. Dar și eu m-am străduit să nu dezminț încrederea acestor mari autori și să-mi îndeplinesc îndatorirea cu onoare, recunoscător pentru faptul că mă considerau tânărul lor confrate.

Sarcina încredințată mie, era să fiu atent la sfârșitul ședințelor de dimineață și să o iau imediat la goană tăind pe străduțele dintre Brezoianu și palatul regal, să alerg până la Athenèe-Palace și să intru printre primii în marele salon rezervat nouă, observând locurile unde se așezau la masă preoți cumpătați, ca Galaction și Agârbiceanu (pentru că erau și unii mai puțin cumpătați - de altfel, chiar caterisiți, precum Ion Luca sau Damian Stănoiu, considerați periculoși pentru misiunea pe care o aveam eu) și, mai ales, unde se așezau doamne distinse ca Hortensia Papadat-Bengescu, Mărgărita Miller-Verghi, Claudia Millian, Sanda Movilă, Henriette-Ywonne Stahl, Ticu Arhip, Ada Orleanu, Ștefana Velisar-Teodoreanu, Lucreția Karnabatt din opera cărei mă obseda un titlu: "*Sexul de peste drum*". Lângă aceste doamne trebuia eu să mă așez cu promptitudine (dar nu cumva să las să fie acolo "din astea mai tinere obișnuite cu boema") și cel mult lângă preoții cumsecade, nu cei înrăiți la băutura boemă. De ce ? Ca să rezerv repede, oprindu-le pentru ei, pentru cei care mă trimiseseră, multe locuri în preajmă. Apoi ajungeau și domniile lor cu lejeră detașare, ocupau locurile păstrate de mine și formam împreună un pluton greu de dizlocat și puternic în acțiune. Grup compact, care nu mai participa la ședința de după amiază, deoarece se strângeau la noi toate sticlele lăsate neatinsse de doamnele distinse și de abstenenți. Îl văd și acum pe Petre Bellu cum, încă de la friptură, zâmbind peste masă, întindea o lungă mână ciolănoasă întrebând grațios "Nu-i așa, doamna Claudia, că nu mai serviți ?" și înșfăca sticla așezând-o la picior. Tudor Mușatescu, boier, spunea chelnerului să debaraseze din fața doamnelor aducând către noi totul și chiar Ionel Teodoreanu, culant fiind ca avocat nestrâmtorat în boemă, intra camaraderește în joc, făcând-o pe Ștefana Velisar să conspire cu noi la adunarea proviziilor. Peltz mă felicita pentru orientare, bucurându-se că evitasem poetele mai tinere, care învățaseră să bea cot la cot ("le știu eu p'astea care-o fac pe boemele și sug tot !") , iar Ion Pribeagu, la cei un metru patruzeci cât avea și cu dioptriile sale imense, nu se lăsa până nu se-ntindea peste bustul monumentalei doamne Karnabatt, al cărei picior, numai, avea o circumferință cât lărgimea a trei ciorapi, peste sânii ei imenși (nu mai știu dacă el e autorul epigramei despre "*Sexul doamnei Karnabatt...*" întrebându-se mai departe dacă e mai bun "*peste drum, sau în pat*"), pentru a lua sticla începută, îndemnând-o pe romanciera cu gura micșorată prin desenul în ruj al buzelor, la abstenență: "vezi că trebuie să iei cuvântul în

ședința de după masă !”... Dar noi nu mai participam acolo ci, bine aprovizionați, rămâneam pe poziții. Cel mult Sorbul - cu autoritatea sa, permițându-și să-i amintească lui Agârbiceanu de ardeleanul său prieten apus (dar și pus la index, acum), Goga, citându-i celebrul vers: *”Bea și dumneata, părinte...”* - la gestul negativ al aceluia îi lua sticla, ne-o pune pe masă și pleca cu convingerea: ”Știu că tot aicea vă găesc” !... “Umblă să se-nsoare” - îl bârfea Cazaban în lipsă, ei fiind prieteni vechi, locuind ușă-n ușă, pornind împreună de-acasă, ca doi văduvoi și apărând împreună, întotdeauna, pe la unsprezece dimineața la Capșa. “Are una de la telefoane - ne informa el - răspunde la zero-trei, la informații și Sorbul o sună în fiecare zi de câteva ori cerându-i informații intime.”... Amuzamentul pornea; Cazaban exagera, Teodoreanu povestea fermecător, Kirițescu comenta cu frază elegantă, Țăranu și Pribeagu făceau poante de revistă punctate de replicile liric-agramate în pur stil Mușatescu. Păstorel era pomenit în șoaptă fiindcă tocmai o pățise pentru anecdotele cu Zăroni, Pillat era evocat, Pas era apreciat pentru că nu se băga prea în față și făcea uneori bine confrăților, Cezar Petrescu era iertat, Camil Petrescu era apreciat cu unele rezerve, despre Sadoveanu se spuneau complezențe schimbându-se priviri și pomenindu-se doar despre locotenentul său în masonerie Demostene Botez, A.Toma era disecat ca un cadavru propriu-zis. Atunci se întindea adevărata bârfă: superbă, generoasă, plină de înțepături fine și de parfum duos, amestec de savantă academie liberă și de gazetă vorbită paginându-se ad-hoc, cea care te face să nu dai cafenea literară pe trei universități ! Din păcate, dincolo, la ședință, tocmai împotriva acestei cafele boeme se conspira, poate nedevoalat, dar cu intenția strictă a politrucilor de a ne-o transforma într-o disciplinată cantină respectând meniul fix al îndrumării de partid.

Seara, se adunau și mai tinerii: Fulga, Mărgeanu, Jianu, Tăutu, Tulbure, Mihai Dragomir, Geo Dumitrescu, Gellu Naum, Virgil Teodorescu, Cezar Drăgoi, Ion Th. Ilea, George Dan, Traian Coșovei, Vintilă Ornar, Corlaci, Davidoglu, Zincă... iar conu Alecu Șahighian, om de inimă dintre organizatori, avea grijă să nu ducem lipsă până la târziu oră a închiderii. Chiar și la vot, cu toate că Zaharia Stancu și-a dat seama și a amenințat că “închide caneaua”, ne-am dus pe rând, ca să nu rămână locurile neîncălzite.

Poate că-mi amintesc acest modest amănunt al debutului meu în marea obște scriitoricească și cu îndreptățita duioșie față de memoria celor ce m-au adoptat generos printre ei. Dar, tocmai fiindcă erau acolo acei bărbați frumoși ai literelor române pe care eu îi cunoscusem mai înainte sub forma de raft de bibliotecă în fața căruia te închini, am și un gust amar amintindu-mi glasul lui Stancu, necontrolat în orgoliile puterii, care-i admonesta sacadat spunând că “închide caneaua”. Desigur, era o încercare de glumă, anihilată de emoțiile sale electorale. Dar, să te exprimi astfel chiar în fața celor care fuseseră monumente pentru mine înainte de a le simți camaraderia cu care mă lua la masa lor ? !... Să te consideri șeful, ori vagmistrul lui Ionel Teodoreanu, al lui Tudor Mușatescu, Kirițescu, Cazaban, Sorbul și ceilalți, care formau la un loc

o întreagă istorie a literaturii ? Sau, poate chiar să vrei să le iei locul în paginile ei pentru că la tine e “caneaua” ? !... M-au tulburat foarte mult asemenea întrebări, chiar dacă mă consola gândul că-n istoria literaturii este loc pentru toți, numai chemare artistică să fie !

Dar vremurile acelea nu erau prielnice pentru aprecierea colegială, ci doar pentru încălecarea colegială. Partidul militarist, cu ierarhii dure, îi făcea pe unii să creadă că pot avea talent mai mult printr-o funcție mai mare. Asta, în cazul în care nu erau doar niște veleitari care, conștienți de micimea lor, credeau că astfel se pot afirma față de muze. De fapt, chiar prin asta se constituia plăcerea bolșevică de a ajunge în fruntea obștii: Să știi că tu ești acela care o face; sau, măcar că ești acela care poți spune că “închizi sau deschizi caneaua”. E o plăcere pe care, cu toate orgoliile artistice firești, cu toate incantațiile intime prin care fiecare ne considerăm genial, cafeneaua literară, cu generozitatea ei egalizatoare pentru boem și boier, dar nici o dată egalitaristă în materie de operă aparținătoare fiecăruia, nu a cunoscut-o și nici nu a putut-o genera în democratismul ei artistic și-n libertatea afinităților electivă prin care se formau grupurile literare, revistele, mișcările, în climatul artistic liber și natural. Dar colectivismul, înregimentarea sub imperiul unei teoretizări a superiorității îndrumării de partid în toate domeniile vieții (ceea ce, nu era altceva decât lingușeala față de cei care stăpâneau), au fracturat această tradiție contorsionând viața literară după poftele unora. Iar funcțiile din fruntea obștii, plăcerea de a ști că și tu măcar un deget pe “caneaua”, era și o trambulină favorizatoare la care au râvnit mulți. Au râvnit și-au străduit îndeplinindu-și și slugarnic sau perfid toate serviciile față de putere și nu întotdeauna întrebându-se dacă e bine sau rău pentru obște. Deoarece, esențialul era să faci două lucruri: plăcere sus și oarece servicii propriei tale persoane.

CEI PE CARE I-AM GĂSIT LA PUTERE

Interesul politic al includerii literaturii în aparatul prop. agit al demagogiei de partid ținea mult mai sus decât sfera acestei literaturi, pentru că lucrările de ficțiune, bine împinse și popularizate, treceau discret în domeniul nonficțional al istoriei. Deveneau istorie scrisă și constituiau legenda unei activități revoluționare care, de fapt, nu existase ca atare, nu provenise din vreun ideal național sau din vreun impuls intern, ci se manifestase cel mult prin mărunte provocări cominternist-moscovite, cum s-a întâmplat cu așa zisa încăierare de la Tatar-Bunar și, cum, chiar în perioada de ascensiune a puterii comuniste, punctul de vedere oficial despre ce se întâmplase la atelierele CFR-Grivița în 1933 s-a schimbat total de vreo trei ori. Proslăviți la început și confecționându-li-se biografii sau intenții fictive, “eroi ai tineretului” precum Vasile Roaită sau Filimon Sârbu erau descoperiți apoi, când ceaușeștii trebuiau să fie unicii frunțași, drept agenți de siguranță, iar Ceaușecu a devenit cândva, prin nu știu ce fel de probe gazetărești, mentorul unui mare comitet național de luptă antifascistă din care făceau parte personalități importante ale vremii, pentru ca abia apoi să se constate că, la ora aceea, avea vreo cincisprezece ani.

Dar fapt este că partidul minuscul în perioada interbelică, menținut prin agenți străini care și așa se lucrau ei între ei prin grijă stalinistă, voia să-și creeze legenda sa și avea pentru aceasta nevoie de imaginația scriitoricească. Măreței uniunii sovietice trebuia, de asemenea, să i se șteargă amprenta evidentă pe care o avea de pericol răsăritean la granițele biete noastre țărișoare, schimbându-i imaginea din balaur în înger care ne apără de “pericolul occidental” și, ca metodă practică, a început să funcționeze acel “fond de comandă socială” în speranța îmbogățirii folclorului cu personaje bolșevice la care, apoi, istoricii să se poată referi ca la un fapt real. Așa apăruseră operele prosovietice ale lui Mihail Sadoveanu, Cezar Petrescu, Eusebiu Camilar, Geo Bogza, Zaharia Stancu, George Călinescu și alți „coniferi ai literaturii” cum le spunea un mare activist (Iosif Chișinevschi, un cârpaci de croitorie ghebos pe care, datorită înaltei funcții, Nina Cassian îl găsea sexi), care nu ajunsese la gradul intelectual de a-și da seama că voia să spună „corifei”. Așa au apărut și înseilările românești semnate de Ion Călugăru, Ion Popescu-Puțuri, Moș Bâgu, Alexandru Jar și alții dintre care, pentru pitorescul macabru al alegerii pseudonimului, nu-l putem trece cu vederea pe Avram Goldemberg-Vaida. Acest bunicel pașnic, petrecându-și bătrânețile cu povestioare în care scria minciunile revoluționare pentru “educația tineretului”, precum “*Școlarul roșu*”

sau “*Micul patriot*”, fusese la viața lui un cunoscut terorist ieșean care luase parte la o tentativă de asasinare a lui A.G. Vaida, prim-ministru în perioade convulsionate precum 1919 și 1933. Ei bine, nici mai mult nici mai puțin, își luase pseudonimul de la propria sa victimă, semnând A.G. Vaida romane precum “*Soarele din anii grei*” și “*Anii mâniei*” scrise într-o relativă limbă română, rabotate și frezate în redacțiile editurilor, apoi impuse ca adevăruri istorice. Ceea ce este demonstrativ pentru critica literară și serviciile pe care aceasta le făcea falsificării istoriei în avantaj bolșevic, este faptul că, trecând peste lipsa de valoare literară a confecțiilor de gen A.G.Vaida, recunoaște exact ceea ce constituie minciuna: “valoarea documentară”. Reputați critici subscriau astfel la minciună. Ba, chiar, ei erau cei care o impuneau. Iar, în alte cazuri, de ilegalități sau activități influenți de la care puteau căpăta sprijin, își arogau și dreptul de a batjocori valorile făcând din aceia mari scriitori. De atunci am rămas cu sechela de a-i disprețui, de a mă simți atacat de impertinența celor care fac serviciul de consemnare a actului literar cu convingerea perfidă că e la îndemâna lor să impună ce vor sau ce au ei interes. Ceea ce devine un blestem al vanităților acestei profesii, dar și un criteriu prin care îi decelezi ușor pe adevărații profesioniști ai judecății drepte.

Împărțindu-se afacerea pe căprării, cei citați mai sus dețineau monopolul “mișcării ilegale” aflată pe atunci sub jurisdicția cenzorului escroc, umflat ca istoric al neamului - Mihail Roller. Ei făceau caz de propria lor “experiență ilegală” depunând astfel mărturie că existase o mare mișcare PCR și lăsând pentru semnatori ca Marcel Breslașu sau Savin Bratu frimituri mai mici, din subordonatul UTC, precum romanțarea intensă a biografiilor lui Vasile Roaită, Donca Simo, Lazăr Grunberg care, după cum am spus, când au apărut pe firmament ceaușeștii, ca să rămână ei drept singurii eroi, au fost rași dintr-un condei cu tot cu autorii care ficționaseră. Și, cum istoria se repetă, au apărut alți autori îndrumați să ficționeze despre personajele la modă, folosindu-li-se apoi opera întru răspândirea legendarelor acte de bărbăție de genul alegerii lui coana Leana drept “miss Munca” la un bal de mahala de prin 1939. Critica era monopolizată de Marcel Breazu și Ion Vitner cu “*Influența clasei muncitoare în opera lui Eminescu și Caragiale*”, iar Crohmălniceanu venea tare din urmă cu “*ce ne-nvață tovarășul Malenkov*”. Versuri și cântece pentru pace și pentru prietenie cu marea uniune sovietică erau scrise de mai toți poeții. Dar teritoriul se tot îngusta împingându-te spre imaginea realist-socialistă a prefacerilor muncitorești contemporane, care trebuia să constituie a doua parte a folclorului pregătit de praf în ochii istoriei, deoarece se voiau cântați și diriguitorii prezenți ai “prefacerilor socialiste”. Îndrumătorii artistici, adică cei care ajungeau la conducerea obștilor, aveau datoria de a drămui astfel banul de comandă socială încât să poată raporta că oamenii de artă conduși de ei se execută față de comenzile de partid. Pentru a “face slalom” printre îngrădirile politice, scriitorul avea nevoie de a fi stăpân pe încă o serie de modalități “artistice” decât cele ale prozei, poeziei sau dramaturgiei. Este vorba de arta strecurării și a capacității de studiu a breșelor pe care, oricât de totalitar se

dorea, sistemul tot le avea în imperfecțiunea sa. Breșe de natură umană, breșe privind psihologia cenzorilor, breșe constând în autoritatea persoanei respective sau a relațiilor suspuse pe care le putea invoca, sau breșe de natura strictă a profesiei artistice, ținând de exprimarea esopică, de comunicarea criptică cu cititorul, de răstălmăcirea exact pe invers a situațiilor din viață pentru ca acesta să poată înțelege abordarea ironică a faptelor invocate, de metafora care conducea sibilinic în altă parte decât teza exprimată direct. O întregă artă în plus, inutilă astăzi și inutilă în orice regim de gândire democratică, dar care lua ani buni de efort într-un meșteșug, pierduți de artist pentru a-și putea scoate unele idei la lumină, deasupra obrocului unificator, colectivizant și egalizator care-l apăsa obligându-l să facă parte, cu supușenie absolută față de dirijor, din corul marxist-leninist care, obligatoriu, trebuia să aibă o singură voce. Care și ea, de fapt, nu avea decât rostul de a-l îngâna pe slăvitul politruc de frunte ce se prezenta ca un fel de solist, fie el Stalin, Gheorghiu, Ceaușescu sau, în cazurile celor mai mărunți dictatori, partidul fetișizat ca un idol, dar fiind compus, în fond, din câțiva cerberi cu vocație de slugi totalitare. Pentru a putea vorbi despre meritele vreunui înaintaș al nației, trebuia să pui alături și meritele comuniștilor, chiar dacă fuseseră inexistenți în epoca aceluia; am citat mai înainte titlul lui Ion Vitner în legătură cu Eminescu și Caragiale, dar putem cita zeci de lucrări în care Eminescu, sau Bălcescu, sau Mihai Viteazul ori chiar Burebista, duceau lupta de clasă și afirmau idealuri internaționaliste ca niște adevărați membri de partid bine școliți la învățământul seral de materialism dialectic și istoric. Poate din pricina aceasta, în instinctul intelectualului român din generația terorizată cu idealurile internaționaliste care, de fapt, nu erau altceva decât o pledoarie de a recunoaște supremația Moscovei, există multă circumspecție și față de cei care exagerează astăzi cu fetișul globalizării. Pe vremea aceea, exista chiar și expresia: “Au făcut și din Eminescu membru de partid”. Iar noi, tinerii necopti care căscam gura la „*coniferii literaturii noastre noi*”, învățam de la ei lecția stâlcirii literaturii pentru supraviețuirea scriitorului. Dar asta era o cale. Alta, cea prin care puteai să exprimi vreun punct de vedere critic era plasarea conflictului în lupta dintre “*bine și mai bine*”, deoarece în raiul societății socialiste nu puteau exista tristețile, malversațiile și răul. Fiecare, în arta noastră mai mare sau mai modestă, cizelam asemenea modalități prin care să salvăm cât de cât efectul artistic, căutând până la epuizare diverse modalități prin care să eșapeze adevărul. Inventam comunistul cel bun care, până la urmă triumfând asupra comunistului celui rău, demonstra că, de fapt, acela nici nu era comunist, ci avea în suflet altfel de sentimente de clasă; îl cântam pe “regele soare” și ziceam că aceasta este metafora prin care-l vedem pe Ceaușescu, legam patriotismul de îndemnul de partid pentru a putea exprima oarece sentimente naționale, evadam în literatura pentru copii unde atât esopismul cât și trăznăile suprarealiste mai puteau merge zicând că ne copilărim. Ar trebui scris cândva un manual cu toate metodele de eludare a cenzurii pe care le-a inventat imaginația scriitoricească pentru a supraviețui în acea jumătate de veac. Dar nu pentru

uzul altor generații, ci ca un monument al inutilității artistice ce-a irosit atâtea eforturi de inspirație și travaliu artistic prin care, dacă ar fi avut avantajul de-a respira într-o lume liberă, zeci și sute de artiști le-ar fi transformat în cine știe ce opere valoroase. Voi vorbi mai departe despre drama unor poezi ca Mihai Dragomir, Constant Tonegaru, Dimitrie Stelaru dar, din păcate, pentru răstimpul scurt pe care-l mai are generația mea de la viață, nu cred că ne putem permite noi munca la un asemenea imens inventar al inutilităților cu care ne-am pierdut timpul, realizarea acestuia rămânând în grija vreunui cercetător senin dintr-o generație viitoare, mai liniștită și mai fericită.

Dar și un alt inventar: Cel al poltroneriei publicistice prin care marii maestri ne dădeau exemplul de linguseala la adresa marii uniuni sovietice. Că au luat și ei exemplul de la case mai mari, de la laburistii englezi, pe care i-a fraierit însuși marele Lenin și de la gauchistii francezi, care o fac pe grozavii în speculații de cafea, dar au devenit sterili în practica socială, e scuza lor !... Scuză ce li se admite numai pe jumătate pentru că, ei, aveau semnalul de alarmă tras încă de Panait Istrati care, în „*Spovedania unui învins*” aratase cu mai bine de un deceniu în urma cât de putred e marul în viermănosul lui interior bolșevic. Nu; intersul de a se pune bine cu noua putere era mai mare și începea chiar de la înaltul corifeu care era Sadoveanu cu a sa „*Lumina vine de la rasari*”. El a luat și copanul cel gras, apoi au urmat toți cei cărora le rămăsesera mai micile ciosvârte. Dar asta ca publicistică. Literatura nu se prostituase încă, iar patidulețul cerea insistent așa ceva, fiindcă nu putea rămâne doar cu cele vreo 70 de pagini de proză modestă a unui Sahia invitat să viziteze „primul stat al muncitorilor și țăranilor” cam în aceeași perioadă cu Panait Istrati, dar ne având demnitatea aceluia și lăsându-se cumparat. Moscova platea mii de gazetări în întreaga lume ca să-i laude politicile criminale. De la statele ocupate avea însă dreptul să ceară literatură substanțială, care să facă să dăinuie elogiul adus aceluiași tip, de fapt inexistent, de salvator gen *homo sovieticus*, opus profetilor lumii.

Cel mai iute de mână, ajungând apoi și academician și autor cu șansa de a se da mai multă atenție romanului său „1907” decât „*Răscoalei*” a proaspăt decedatului Liviu Rebreanu, a fost maestrul Cezar Petrescu. În stilul său rapid, gazetăresc, el apare cu romanul „*Războiul lui Ion Săracu*” în care un țăran român e pus contra voinței lui să lupte împotriva bolșevicilor care-i vor binele și, până la urmă, chiar dacă ocupaseră Basarabia și ne furaseră tezaurul, cum știa toată lumea, pe acest personaj îl fac fericit. Invidia politico-concurențială e mare. Sadoveanu scrâșnește din dinți și face doar o jumătate de compromis cu „*Păuna mică*”, unde se oprește la descrierea încercării unui falanster. Dar pesemne că insistențele „comenzii sociale” sunt atât de tentante, iar succesul lui Cezar Petrescu e atât de demonstrativ, încât nu se lasă până nu-i preia schema și scrie și el un „*Mitrea Cocor*”, personaj care e și mai recunoscător invadatorilor.

Acum, cu trei opere în proză (dacă îl punem la socoteală și pe Sahia cu cele 70-80 de pagini de „opere complete”), cu ceva folclor contrafăcut de abili

versificatori falsificatori în materie de etnografie, cu tradiție de poezie muncitorească de la cizmarul Neculuță la agentul sovietic Rudenco și cu niste poezile de mânie proletara pe care le scria strâmb A.Toma care șchiopata și la fizic și la vers. Le scria atunci, pe loc, la masa lui de director la Editura de Stat, antedatându-le și pretinzând că le scrisese de mult, dar le ascunsesse de teama politiei burheze în niște sticle îngropate în grădină. Urmău apoi traducerile de opere revoluționare: din Maiakovski făcute de Cicerone, din Petofi Sandor făcute de Jebeleanu și din Surkov de Maria Banus, plus pletora de poetaștri sovietici gen Lebedev-Cumaci, Djambul Djabaev, Dolmatovschi, Bill Belotercovschi și alti practicanți ai limbilor neaglutinate din diferite republice așa zise „autonome sovietice”, traduceri care se recitau mult mai mult decât Coșbuc și Eminescu. Menționând lângă acestea un reportaj de Geo Bogza pe *“Meridiane sovietice”* și o piesă *“Iarbă rea”* de Aurel Baranga, ne dăm seama cum istoricii literari și educatorii vremii considerau că exista destulă literatură contemporană de învățat în școli, pentru a se scoate prin epurare toate manualele de mai înainte, cu toți autorii noștri de dinainte și de după primul război mondial, cu toată înflorirea interbelică de talie europeană a literaturii noastre. Adaugăm aici unele titluri ale volumelor de versuri bine răsplătite-n epocă: *“13 Decembrie”* de Victor Eftimiu, *“Sângele popoarelor”* de Radu Boureanu, *“Poeme pentru un ziar de perete”* de Marcel Breslașu, *“Vocea Americii”* de Aurel Baranga (din care-mi amintesc metafora: *“ca un șancru parfumat”*), *“Vânt de Martie”* (guvernul Groza de la 6 martie) și *“Ție-ți vorbesc Americă”* de Maria Banus, *“Doftana”* de Dumitru Corbea, *“Cântec pentru Legea cea Mare”* (Constitutia bolșevica) și *“Cântec pentru slava lui Gheorghii Dimitrov”* de Dan Deșliu, *“Primăvara în Valea Jiului”* de Mihnea Gheorghiu, *“Calea Griviței”* de Cicerone Theodorescu, *“Balada tovarășului căzut împărtind Scânteia în ilegalitate”* de Victor Tulbure, *“Poeme de pace și luptă”* de Eugen Jebeleanu, *“Zile slăvite”* de Eugen Frunză, *“Stelele păcii”* de Mișu Dragomir, *“Hai să ne-ntovărășim, pământul să-l muncim”* de G. Talaz, *“Laude”* de Miron Radu Paraschivescu, *“Ilie Pintilie”* de Veronica Porumbacu, *“Poeme de zodie nouă”* de Camil Baltazar, *“În frunte comunistii”* și *“Partidul m-a-nvățat”* de Mihai Beniuc, etc, etc.

Exista, așadar, literatură suficientă pentru ca toata scriitorimea să fie obligată să scrie la fel dacă voia să vadă lumina tiparului. “Răsplata jertfei patriotice” vine din plin: Conu Mihai ajunge atât de sus în ierarhia guvernării comuniste încât, spre deosebire de Groza care și-a păstrat aparențele de *“aliat”* și nu de partizan propriu-zis, Sadoveanu, chiar și de înmormântat, e înmormântat fără preoți. Cezar Petrescu are o pâine bună reeditându-i-se o parte din operă și traducând industrial romane-fluviu la editura *“Cartea rusă”*. Lui Miron Radu Paraschivescu i se dă *“Revista literară”*, lui Cicerone *“Viața românească”*, lui Jebeleanu *“Flacăra”*, iar Geo Bogza ajunge reporter-academician.

Se configurează și se structurează aparatul C.C. în domeniu fabricându-se (că asta era mai ușor decât în beletristică), teoreticieni și critici marxisti; ba,

chiar fabricându-se și sefi de catedre universitare de literatură și estetică, fiind marginalizați și Călinescu și Vianu, cu toate că le cântaseră în strună liderilor de partid și consilierilor sovietici. Și, pentru că locurile sunt fixe și se ocupă, ne mai putându-se ajunge la ele decât prin îndepărtarea altora, începe întregul carusel al victimizărilor prin critica tovrășească din care, dacă nu erai arestat, scăpai în cel mai bun caz cu trimiterea la munca de jos, pe șantiere și în uzine ca să cunoști viața clasei muncitoare. Cât despre cei care rămăseseră într-adevăr pe dinafară, aceștia erau burghezia care trebuia târâtă în procese sau la canal, pentru cea mai nevinovată încercare de a continua cafeneaua literară în vreun cerc intim, altul decât cenaclurile muncitorești. Erau excluși, declarați indezirabili, decadenti, fasciști sau neprieteni ai măreței uniuni sovietice, precum, binenteles: Nichifor Crainic, Radu Gyr, Ion Petrovici, C. Noica, Nicolae Carandino, George Brătianu, până la Vladimir Streinu, Adrian Maniu, Neagu Rădulescu, Stefan Popescu, Petre Pandrea, Păstorel Teodoreanu, Vasile Voiculescu, Ion Marin Iovescu - care erau în închisoare. Mulți alții (cam vreo 60 de membri din circa 300 câți avea SSR după un calcul făcut cândva), au urmat mai târziu, până la destulă vreme după acel 1957 de la Budapesta. Dar și mai mulți aveau cărțile epurate și interdicție de publicare, sau erau demascați ca gândire burgheză și puși la index, precum Arghezi și Ionel Teodoreanu, sau Goga, Rebreanu, Gib Mihaescu, Panait Istrati și Victor Ion Popa, ne iertați nici în mormânt.

Așa se explică modul cum, autori care reușiseră să scoată câte o carte bună, dar neconformistă, trebuiau să se salveze publicând repede o tîmpenie care să placă criticilor îndrumatori de partid. Una dintre cărțile care au încheiat veacul Editurii Fundațiilor regale a fost „*Euridice*” a lui Petru Dumitriu care, om stăpân pe condei fiind, s-a salvat repede scriind „*Noaptea din iunie*” despre colectivizare și, apoi, „monumentalul” roman al Canalului văzut fara crime și torturi, „*Drum fara pulbere*”. Victor Tulbure, bine imprimat cu amprenta lui Radu Gyr, trece la „*Vioara rosie*”, Tăutu, cu un debut superb tot la „Fundațiile regale” scrie marșuri pentru ostașul de tip nou folosind, în bațjocură, dicteul automat: (*Tu să fii oștean de frunte/Sus, la regiment;/ Și să-nveți a ține arma/ Ca-n regulament !...*). Anatol Vieru, un compozitor de deosebit talent simfonic în anii conservatorului, uită de maestrul sau Mihai Jora care e pus la index și scrie muzica la celebrul refren „*Lui Stalin, Stalin, slavă-i cântăm/ Pe drumul lui mai mult ne-avântăm...*”, iar batrânul maestru Ion Chirescu, prieten cu tata, m-a chemat la el și m-a rugat în secret să-i fac niște versuri despre ceva nou, muncitoresc, la o melodie pe care el o scrisese inițial ca imn bisericesc, dar trebuia acum să contribuie la repertoriul coral al sindicatelor, ca să-și poată păstra rangul de profesor la Conservator. Pentru pictori era mai ușor deoarece păstrau pe pânză cromatica învățată și tușa personală căpătată prin talent, dar dădeau denumiri precum „*Portret de țesătoare frunțașă*”, sau „*Înserare peste cartierul muncitoresc*” și scăpau basma curată. După ce a luat premiul de debut cu splendidul volum „*Libertatea de a trage cu pușca*”, Geo Dumitrescu nu mai scria poezie deloc, parcă stând și pândind în tranșee vreun cotlon ca să

scape de canonada criticilor care te căsăpeau imediat cu bisturie marxiste de fabricație sovietică. Iar noi, cei mai tineri, care abia acum luam aminte, trebuia să uităm că citiseram asemenea cărți și să intrăm în rândurile triumfatoare ale proletcultului urmând exemplul acestor înaintași, dacă ne doream a fi publicați. Era și aceasta o încercare de convertire bazată pe psihologia succesului !...

Ca un ultim sunet minor venit dintre plachetele unor poeți condamnați să și leucidă în fașă, ca printr-un mister, mai reușeste să apară în 1948 *“La scara unu pe unu”* de Nina Cassian, contrazis, sau dezis, sau cu tribut plătit imediat de sârmana autoare prin cameleonul-bolșevizant poem *“ An viu 1917”* și carierist-autocritica declarație tot în versuri: *“Am fost un poet decadent”*.

Unul dintre cei mai spectaculoși exhibiționiști în materie de penitență a fost Zaharia Stancu, care striga, se tăvălea cerând iertare și își punea cenusă-n cap făcându-și autocritica pentru faptul că n-a tras destul de vehement în burghezia interbelică fiindcă încă nu învățase încă marxism-leninism. Și chiar își nega în întregime opera de până atunci, făcând toate ghidușiile și salturile mortale posibile pentru o carieră de veleitar, cu toate că nimeni nu poate spune că nu-și avea, prin scrisul lui de până atunci, un locșor cucerit și meritat în literatură și ziaristică. Dar frica era mai mare când se conjuga cu dorința de a fi la putere într-o perioadă în care Blaga era acuzat de misticism, Ion Barbu era, pur și simplu, demolat și, alături de ei, mulți alții, până la, cum am mai spus, propriul lor proletar Petre Bellu. El, sarmanul, credea că i se vor răzbuna tinerețile chinuite de sărăcie prin afișarea la rever a secerii cu ciocanul; dar a fost alungat și i s-a topit romanul *“Pentru tine luptăm libertate”*, calificat drept lumpen, care discreditează prin descrieri burgheze adevărata esență muncitorească ce nu poate fi decât “prosovietică”. A murit de inimă rea ca scriitor proletar al cărui condei nu putea să mintă în legătură cu realitățile pe care le trăise, dar care nu mai erau convenabile slugoilor moscoviți.

POEZIE ȘI CRITICĂ ÎNTRE „ATEHENEE” ȘI „CAPȘA”

Când, tenace, rozând găuri în dușumelele care-i susțineau pe ceilalți, șoricelul Mihai Beniuc a ajuns să domine Uniunea Scriitorilor, el l-a împins secretar de partid pe Marcel Breslașu, fostul soț al celei care semna Emma Beniuc. Totul în familie, pe principiu gheșeftului secret și sigur. Marcel Breslașu era un fel de boem antiboem, modest și leneș, crescut cu o bursă a Reginei Maria prin care ajunsese compozitor cu o singură compoziție în perioada interbelică și un cântec revoluționar al brigadierilor din 1948 intitulat “Răsună valea” (acel mineresc “*Răsună valea, răsună valea/ De la Bumbești la Livezeni...*”), fapt care ne dădea nouă posibilitatea să ne amuzăm făcând un calambur perfect, adică acela în care nu modifici sau nu adaugi nici o literă: “Maestre, sunteți chemat la telefon -*Vă sună Ralea!*”... Pentru că al doilea calambur, pe versul celei de a doua opere capitale a lui Marcel Breslașu, marșul

pionierilor (“*Flutură cravatele roșii/ Trec în marș pionierii-voioșii...*”), era mult mai lesne de făcut schimbând doar “v” în “c”... Dar să nu mă întrebați dacă ambii “v”, sau numai unul !...

Breslașu nu se supăra. Era un bătrânel îngăduitor, recunoscător lui Beniuc pentru că-i luase femeia vârstnică și rece lăsându-l să se încurce c-o studentă și îl servea supus ținându-i isonul ca secretar de partid al organizației din instituția stăpânită de micul mare-ambitios. Îi plăcea să se erijeze în mentor al tinerilor dându-ne câte o bere la braseria de la “*Athenée Palace*” unde-l găseai pe la unsprezece, după o jumătate de oră de muncă epuizantă la rectoratul Academiei de Artă pe care îl gira, un sfert de oră de muncă de partid la Uniunea Scriitorilor, concomitent cu alt sfert de oră în redacția “*Secolului 20*” al cărui redactor-șef era, toate aceste sinecuri venind ca o răsplată a faptului că asigura un anume calm intențiilor voluptuoase ale scriitorilor de a spune adevărul “măcar în cadrul restrâns al ședințelor de partid”. Se deprinsese șmecheria de a-i lăsa pe unii amărâți care credeau că fac ceva, să se defuleze acolo, având apoi Breslașu grijă să mușamalizeze lucrurile. Rareori, acesta mai publica și ceva versulețe, sprintare prin influența barbiliană și rime de-mperecheri neașteptate, tot de influența “Jocului secund”, care spârgeau tipicul, cum practica și Nina Cassian („și-n parfum de mosc o val/ Îmbăia la Moscova”...) pentru care primea repede câte-un premiuleț de stat clasa a doua, pentru a-l lăsa pe Beniuc să ia clasa întâia. Dovada cea mai bună că Breslașu, acest imitator modest și socialist al marelui Ion Barbu, era folositor partidului-părinte este că, după înlocuirea lui cu alții mai tineri, în organizația de partid au început scandalurile, ajungând până la formele paroxistice când Ceaușescu se simțea el obligat să cheme la ordine și să arbitreze.

La “*Athenée Palace*”, unde acorda Breslașu audiențe de partid, venea un personaj insolit, cu albă mustață stufoasă și mari plete argintii în jurul cheliei, menite să-i ascundă o gălcă crescută la ceafă. Se așeza de unul singur la o măsuță solitară, bea un țap sau, oricum, numai bere la țap, privea peste noi și peste toată lumea dându-ți impresia că-n mintea lui, de sub superba lentilă a cheliei lucioase, se petrec atotcuprinzătoare calcule astronomice. și ne îngheța de admirație pe oricare dintre noi când aflam că este însuși Ion Barbu. Nu vorbea, iar pe cei care încercau să-l abordeze îi invita să vină la cursurile rare pe care le mai ținea la facultatea de matematică demonstrând, acum, după două războaie pline de succese aviatice, prin prelungile sale calcule algebrice cu care umplea patru rânduri de tablă neagră scrisă-n cretă albă, faptul că prietenii lui din tinerețe Vuia și Coandă s-au înșelat, zborul cu motor fiind o imposibilitate.

Pe cât de maestru bătrân și blând îndrumător de partid era pentru noi, Breslașu trecea cu smerenie pe lângă acea măsuță care permitea un singur scaun în colțul de la fereastră. și saluta umil fără să aștepte răspunsul. De cele mai multe ori acesta nici nu venea; iar Breslașu se așeza la masa noastră din loja lungă, sau alături, fără să comenteze. Odată, însă, prin cine știe ce formulă magică la care ajunsese mărețul calcul integral ce-i circula prin

circumvoluțiunile de sub chelia monumentală, Ion Barbu la remarcat și-a întrebat “Ce faci Marcel?”, fapt care l-a derutat și l-a intimidat total pe Breslașu. A scos repede din gură și a ascuns la spate pipa care, de obicei, părea că merge fumegând înaintea lui, a făcut o genuflexiune și a răspuns emoționat: “Bine mulțumesc, maestre, bine mulțumesc! Vin cu băeții la o discuție literară!”... Ion Barbu a calculat ceva consemnând de la înălțimea staturii sale frumoase care ocupa scaunul de bodegă ca pe-un tron: “literară.”... Atâta: “literară” și, apoi punct, ca și cum uit complet de cel cu care vorbise.

Un punct care, însă, îl tulbura și-l intimida mai mult pe Breslașu care rămăsese rugător-smerit, incapabil să se depărteze de scaunul de pe care i se făcuse cinstea să i se vorbească. Circuitele numerice ale lui Ion Barbu - Dan Barbilian au recepționat acest semnal de intimidare și au simțit nevoia unei vorbe bune: “Mai scrii, Marcele, mai scrii?”... “Mai scriu, maestre, mai scriu; sigur că mai scriu; scriu...” - a răspuns cât mai promițător Breslașu rămânând cu vorba-n vânt deoarece circuitele calculatorului barbilian ajunseseră la continuarea întrebării: “Tot prost, Marcele, tot prost?”... Cu cea mai fericită sinceritate datorată faptului că fusese remarcat și că i se vorbea, Breslașu a răspuns tare, ca-ntr-un jurământ: “Tot prost, maestre; tot prost!”... și a venit emoționat la masă, trăind cea mai fericită zi a vieții sale de mare admirator al lui Ion Barbu: „Ați văzut, maestrul m-a recunoscut!”...

Erau pe-atunci, datorită egalității proletare, cam aceleași prețuri la “*Athenée Pallace*” ca la cârciumile banale, adăogându-se o nimica toată de zece la sută regie de lux, ceea ce ne făcea să nu ocolim localul și nici să fim intimidați. Doar restaurantul cel mare al hotelului, unde poposeau mai ales străinii bine filiați de securiști, era ceva mai scump, cel puțin unul dintre aceste două motive făcându-ne să nu-l frecventăm. La barul cu bănci de piele servea un negru bătrân - nea Petrică Johnson, despre care ne amuzam spunând că-i “*rus alb*” deoarece tatăl său, tot barman negru ajuns la un hotel din Odesa, se refugiasse-n 1917 la București împreună cu celebrul cântăreț de taverne rusești Vertinski, cel care cânta pe versuri de Esenin niște melodii care te făceau să te sinucizi într-o frumos trăită disperare slavă. Vertinski și-a continuat destinul de rus alb plecând să cânte nobilimii țariste care mai rămăsese pe Coasta de Azur și revenind la bătrânețe-n Rusia, unde chiar a jucat într-un film. Tatăl lui nea Petrică a rămas aici devenind mahalagiu de Șoseaua Iancului și fiind luat la refec de anchetatorii armatelor de ocupație care nu iertau nici măcar un negru dacă fusese rus alb. Iar nea Petrică-mbătrânise urmându-i meseria celor câteva sute de rețete de cocteil și a creditului pe care-l suporta artiștilor care luau onorariile a doua zi. La braseria din față, cu loji la perete și măsuțe mici, rotunde, la geamuri, șalul bătrân avea și el obiceiul să fie complice cu noi față de contabilitatea socialistă dându-ne în cont, deoarece la modul acesta devenise colecționar de artă. Era un om rafinat, care cunoștea toată protipendada bucureșteană, avea o frumoasă colecție de pictură strânsă de la artiștii pe care îi servise și se mândrea cu fiii de succes intelectual pe care, după expresia lui, îi crescuse “Cu meseria asta de frunte plecată care aduce mari beneficii”.

Lui Dinu Săraru, care stătea cu noi dar nu bea, îi plăcea să-l iscodească pe bătrân ascultându-i amintirile despre lumea artistică și chiar părerile sincere despre parvenții acelei epoci care, înainte vreme erau acceptații lui de a sta la colțul mesii fără să consume, iar în prezent se dădeau importanți. Dar rămâneau tot fără valoare în ochii lui care servise mari artiști dintre care, cei în viață, ca Ion Barbu, Tudor Vianu, Ressu, Vraca, Lucian Grigorescu, Anghel încă îl frecventau. Săraru avea afinități cu pledoaria bătrânului ober pentru fruntea plecată care aduce mari beneficii, fiindcă și el practica metoda de a fi slugarnic cu cei mai importanți, dându-și însă importanță față de cei mai mici. Făcea curieratul de a le duce acasă plicurile cu onorarii lui Petru Dumitriu și altor potențați, dar îl puneau pe colegul său de bancă Ion Socol, care era mai neajutorat, să-i facă pantofii. La fel și cu chelnerii tineri: Tot din pricină că îi era teamă să bea și trebuia sa-și petreacă în vreun fel timpul, Săraru o făcea oltenește pe marele boier, muștruluiindu-i: “Bă, așa-mi servești tu mie supa ?... Păi știi tu cum mă servesc pe mine ăia de la Capșa ? !”... Fiind clientul de-o supă, fără prea mare consumație și nici bacșiș, chelnerii nu-l prea luau în serios; dar se supuneau respectuoși datorită relațiilor sale cu bătrânul ober. Iar Dinu își repeta plăcerea de a da indicații chelnerilor ducându-se a doua zi la Capșa și spunându-le celor de acolo: “Bă, știți voi cum sunt eu servit la Athenée Pallace ? !”...

Pe vremea aceea, nu-și demonstrase decât oral harul de povestitor care l-a ajutat să iasă din acea meserie cu atât mai ridicolă cu cât te îndreptătea să dai lecții fie unei actrițe care te răsplătea cu nuri dar tot n-avea talent, fie unor monștri sacri care te luau peste picior făcându-se că-ți dau atenție. Dar făceau ceva pe toate sfaturile tale; mai ales cele prin care ncercai să-i înveți estetica marxist-leninistă în interpretarea lui Oedip sau a Cetățeanului turmentat. De scris, Dinu scria critică teatrală sperându-i pe actori cu intransigența față de actul artistic, tot așa cum îi șperia pe chelneri față de servitul supei. Pentru că, histrionismul acelei lumi în care intrase, era caracterizat prin următoarea anecdotă: Mare bătaie ieri la intrarea unui bloc din Piața Amzei; patru dintre actorii noștri cei mai celebri s-au păruit zdravăn, fiindcă voia fiecare să fie alesul care, în acea zi, să scuture covoarele și să șteargă praful din apartamentul celebrului regizor X, care făcea distribuția pentru o nouă piesă !... - era știrea. Iar replica răspundea: Fraieri !... Puteau să se ducă pe rând, unul câte unul.... Însă răspunsul la acest răspuns era: Nu; nu puteau decât ieri, fiind apartamentul liber; celebrul regizor se ducea la directorul teatrului să-i scuture covoarele și... Și totul mergea așa în crescendo, la Direcția Generală a teatrelor, la ministrul adjunct, la... Dumnezeule, mergea atât de sus de parcă cineva ar fi scris niște mari roluri de ștergători de praf și scuturători de covoare, pe care le-nvățau toți, încă din Conservator, dând cu ele examen ca și cum ar fi dat cu Hamlet. Cronicarii teatrali, însă, care își dădeau cu părerea tocmai pentru că nu aveau studii de specialitate, încercau să învețe rolul acesta din mers, ștergând praful până ajungeau la rangul de a se bate și la ușa lor actorii care voiau să le șteargă praful.

Există, poate chiar ca act artistic la unii, plăcerea de a da lecții. Care plăcere, uneori, ca în cazul lui Dinu, poate fi amuzantă. Dar nouă ne dădeau lecții atâția, erau atâția critici, atâția teoreticieni, atâția cronicari, atâția îndrumători și atâția cenzeni pe cap de scriitor, încât, cu toate că era băiat simpatic în felul lui, Dinu trăgea ponoasele impopularității acestora. Eugen Barbu îi spunea cu oarece simpatie „*țățica*”, iar alții îl antipatizau. Personaj agreabil în intimitatea noastră, Săraru era tratat de mulți cu ostilitatea obișnuită față de critici. S-a salvat demonstrându-și capacitatea de a crea proză, ceea ce, unii critici o fac doar tânjind în mici încercări fofilate ca adende la volumele lor de cronici. Dar plăcerea de a da lecții, tot i-a rămas; pesemne ca sechelă a vechii lui îndeletniciri.

De fapt, cred că nu e vorba atât de plăcerea de a da lecții, pentru că și lecțiile astea, se dau când ai oarecare știință. Mulți cronicari superficiali, nedepășind nivelul gazetăresc, își arogă actul critic doar pentru că nu-și pot asuma actul de creație. La nivelul criticii noastre care, de pe atunci, se organiza în găști, încercând să domine câte-o parcelă, actul critic era la Săraru, pur și simplu, plăcerea oltenească de a se simți șef. Și, dacă mă gândesc bine astăzi, poate că merită așa ceva; dar nu chiar peste toată lumea, ci peste o gașcă din ăia descurcării cu mai puține scrupule, a căror lozincă este „Lingușește și încalecă”.

Pe atunci, însă, exista exemplul agresivului Radu Popescu, ce scria cronici de o pedantă superficialitate chiar și la spectacole pe care nu le văzuse și avea știința nu numai de a nu-și plăti consumația, ci chiar de a obține la masa unde se așeza mici împrumuturi pe care nu trebuia să-l jignești cerându-i-le înapoi. Salvându-l de-o stare famelică în care tapa pentru subzistență, fiindcă fusese scos din nu știu ce funcție, îl adusese-n literatură, recomandându-l să facă referate editoriale, pe atunci bine plătite pentru că se puneau la dosarul de susținere a apariției unei cărți semnalând ce mai trebuia cenzurat, Geo Bogza care avea satisfacția cinică de a-și verifica din când în când puterea sa asupra proștilor la putere, impunându-le ce voia și pe cine voia; în special tuțării personali. Apoi, fiindcă avea o soție actriță căreia nu i se prea dădeau roluri, ca un adevărat Rică Venturiano, respectivul se apucase de cronică teatrală ca să-i țină-n șah pe directorii de teatre numiți pe bază de un alt termen specific epocii: „origine sănătoasă”. Ceea ce rămâne demn de admirat la el, este că fiul său l-a descris în biografia cu care se prezintă naivilor americani drept „academician român”. Pesemne de la eliptica exprimării întregii propoziții: „Ducea geanta unui... academician român”...

De la el a învățat Săraru că unul dintre lucrurile plăcute este să te faci salutat de către actorii care-ți zâmbesc la „Capșa” sau „Athenee Palace” și te înjură-n spate.

*ÎN LOC DE ÎNCHEIERE LA ACEST CAPITOL:FANTEZIILE MELE
BURLEȘTI CU ALT FEL DE PERSONAJE*

EPITAF LA MORMÂNTUL GRAFOMANULUI NECUNOSCU

1

Sunt atât de mulți de-alde ăștia, încât le trebuie un asemenea portret robot !

Mi-l amintesc și acum: Agitat, cu plele clătinațoare și fruntea prea dreaptă, desfășurând mai degrabă ecranul unor preocupări pragmatice, decât cel unduios al sensibilităților poetice. Adică, manevrând comenzi exacte și bine calculate, ca-n lumea afacerilor. Și, totuși, prin cuvântul șerpuitor, cu ochii aprinși, căutând avid, ca și cum s-ar fi străduit continuu să prindă de undeva o undă de inspirație, se dovedea chiar de o sensibilitate excesivă. Accentuată prin obrazul supt de ambiții și lăsat într-un voit romantism la neglijența dintre barbă și nebărbierire.

Era un tânăr plăcut, plutind între vise și orgolii, atent la a face notă separată de ceilalți cenacliști pe care, evident, îi disprețuia folosindu-le unele favoruri și-i accepta numai în măsura în care li se simțea superior. Chiar așa a și procedat: răbdător și concentrat doar asupra vanităților sale, a așteptat, ia lăsat să se epuizeze până când m-au plictisit și le-am spus un delicat cuvânt de despărțire, apoi mi-a confirmat ca și cum amândoi eram cei îndreptățiți a trage concluziile:

- Cam plictisitori colegii ăștia ai mei, maestre; trebuie să-i înțelegeți: așteaptă mult până prind un scriitor de talia dumneavoastră și n-au nici nivelul intelectual de a păstra o anumită ștachetă a discuției !

Și s-a apropiat de mine-ncet, ca-ntr-un balet pe care-l exersase atent, tocmai pentru ca să-și poată scoate caietul de poezii în mod neostentativ, ca și cum ne-am fi înțeles asupra acestui lucru.

Afinități Elective

- Eu sunt timid - mi-a mărturisit - nu mi-am permis să vă-mpui capul ca gălăgiosul acela, nici să vă fascinez, ca mironosița aia și nici să abuzez de timpul dumneavoastră; cenacliștii, știți cum sunt: vă devorează !

- Sunt obișnuit - m-a obligat el să-i mărturisesc prin comportamentul acela care transmitea ceva neclar, dar perseverent - sunt obișnuit... Dar nici n-au prea mare noroc, fiindcă nu mă pricep. Eu, poezia o citesc, o gust; atâta tot.

- Știu; știu că sunteți un mare prozator; vă citesc romanele cu împătımire și vă studiez tehnicile ca la radiografie, zău !...

De asta v-am pregătit să-mi citiți și niște proză, cu toate că, pentru mine, esențial acum este să-mi public volumul de poezie și v-aș fi foarte recunoscător dacă mi-ați scrie o prefață... Știți, o prefață de la dumneavoastră este, în același timp și o valoroasă recomandare de publicare, este...

- Dar eu... eu nu prea am... cum să spun...

Nu m-a lăsat să ajung la încheierea politcoasă pe care o căutam. Instinctul l-a făcut să-mi taie vorba exact acolo unde s-ar fi formulat refuzul, iar reverența pe care-o intuiseam sa mai dovedit o dată:

- Maestre, nu spuneți că nu aveți; aveți un cuvânt hotărâtor în destinul meu.... Ajuțați-mă, vă rog, maestre, din tot sufletul !... Știți cât de mare e invidia și cât de agresive sunt vanitățile oamenilor !

- Știu, cum să nu știu ! - m-am mărturisit eu studiindu-l.

- Bine-nțeles că știți !... Tocmai de asta am încredere în ajutorul dumneavoastră. Vă pun toată opera mea la picioare !... E o operă încă nepublicată, care vă așteaptă ajutorul !... Stați că am și o sacoșă mai mare, ca să-ncapă toate... Ah, maestre, de-ați ști cât am așteptat întâlnirea asta cu dumneavoastră !... Și exact așa mi-o închipuiam; exact așa !... poftiți sacoșa; dar nu... mai bine vă conduc. O să v-o port eu până la gară... Știu că sunteți ocupat, dar nu contează; sunt fericit să știu că toate astea se află la dumneavoastră și, cândva, nu interesează când, o să-mi dați un răspuns !... Cândva... Dacă nu cumva, în tren... Maestre, tot n-aveți ce face până la București; sunteți un cititor avizat, așa că mă veți înțelege repede !... Vă mai pun o plasă dacă se rupe asta, că sunt cam grele. Am o plasă cu ceva pentru dumneavoastră: E tărie naturală; o face un unchi al meu la cazan propriu... I-am spus ceva cu ulcerul, ca să-l pot refuza politicos, dar nu mi-a mers:

- Vă înțeleg, maestre; asta-i doar așa, ca folclor; eu când o beau simt damful patriei. Dar v-am mai adus și ceva scoțian; că am și-un unchi medic care le culege din... viile mulțumiri ale pacienților... Ha, ha, ha. Pofțiți ! Asta-i sacoșa cu... viile, iar asta-i cu manuscrisele... Erau trei volume de poezii, un roman și multă proză scurtă, eseuri, amintiri - mi-a spus el de pe peron mergând pe lângă geamul vagonului meu care începuse a se deplasa – trei volume de poezii și...

- Eminescu a avut unul singur toată viața - am încercat eu să-l sfătuiesc.

Dar trenul lua viteză, așa că el a înțeles ce-a vrut din comparația cu Eminescu, a luat-o de bună, fiind o fire care înțelegea ce-i convenea și mi-a

strigat că-mi mulțumește.

Da: erau trei caiete groase cu poezii, un roman bătut cu indigo consumat la o mașină care avea două semne strâmbe și unul lipsă, completat cu mâna pe vreo patru sute de pagini și multe, foarte multe alte texte disparate. Nu-mi mai amintesc nimic din ce-am citit, dar știu că mi-au luat vreo trei săptămâni. Știu exact pentru că săptămânal îmi dădea telefon iar, într-a patra m-a anunțat că vine, așa că a trebuit să parcurg totul. Și avea darul de a scrie atâtea banalități încât, pe măsură ce le citeam, le și uitam.

2

Mă pregăteam să găsesc o formulare cât mai politicoasă; nu brutală, ci doar aluzivă, dar nici prea aluzivă, ci în descreștere până să-i pot atrage atenția că, pentru a scrie, trebuie să și ai de spus ceva. Mă pregăteam, chinându-mă gândul că nici n-am dreptul să omor din fașă un posibil talent, tocmai în virtutea acelei afirmații banale care spune că talentul înseamnă nouăzeci la sută muncă. Or, partea asta cu nouăzeci la sută, el o avea ! Mă chinuiam să găsesc o formulă elegantă, pedagogică, neajignitoare. Și chiar să-i spun că, în ultimă instanță, nu orice om este obligat să aibă talent.

Dar el, parcă înțelegându-mi chinul, mi-a luat-o înainte.

- Maestre - îmi spuse cu multă convingere în ochii aceia aprinși de ambiții - îmi pare rău că v-am făcut să citiți toate alea !...

N-am îndrăznit să-i spun că și mie îmi părea rău, cu toate că aș fi avut astfel prilejul să fac o legătură mai firească între ce spusese el și ce aveam de spus eu. Am ezitat, dându-i lui prilejul să continue nestingherit:

- Îmi pare rău că trebuie să vă pun să mă mai citiți o dată, dar am reorganizat materialul; mi-am dat seama că n-or să-mi publice ăștia de-odată trei volume, nu-i așa ?

- Păi, cam așa-i ! - l-am încurajat eu pe linia asta, a convingerilor că nu trebuie să se grăbească prea tare cu publicatul - Cam așa-i !...

Iar el îmi dădu perfectă dreptate ușurându-mi misiunea pentru că avea și soluția:

- Nu le merge cu mine, maestre; mi-am dat eu seama și mi-am luat toate măsurile de precauție.

- Foarte bine - am încuviințat eu bucuros că nu mai eram obligat să-i dau sfaturile acelea neplăcute.

- Așa că, acuma mergem la sigur, maestre: Am retopit totul într-un singur volum. Cum ați spus și dumneavoastră: Eminescu a avut un singur volum și tot e mare !... Am luat ediția lui Maiorescu și m-am convins c-așai... Mi-ați dat un sfat excelent; dumneavoastră veți fi pentru mine ce-a fost Maiorescu pentru Eminescu !

Și mi-a lăsat volumul de versuri refăcut și adăugit spunându-mi și editorul cu care tratase. Tratase chiar în numele meu, dacă nu mă supăr, fiindcă el știa că editorul acela îmi era obligat și că n-o să-l refuze. Nu mai rămânea decât să scriu prefața. iar, dacă doresc pe lângă aceasta și un studiu critic, cu atât mai

bine. Îmi va rămâne îndatorat pe vecie !... I-am scris prefața. Dacă lucrurile porniseră pe panta asta, ce rost ar fi avut să mă opun tocmai eu fericirii lui de a ajunge autor. I-am scris-o, mai ales că editorul mă bătea mereu la cap: “I-o scrii, domnule, sau îl dau naibii cu tot cu versurile lui ? ! Că stau la rând la mine o mie de poeți !”... Cum era să nu i-o scriu ? !... Nu-mi mai amintesc exact despre ce am scris; dar, de scris, am scris !

3

După ce i-a apărut volumul m-a mai scutit de insistențele lui. Poate că ne-am răcit considerându-mă că n-am fost destul de convingător în cuvântul meu de la lansare... Poate că nu mai avea timp, ocupându-se mai mult de cronicarii care-l puteau împinge cu vreo recenzie. Sau, poate că țintea mai sus cu volumele pe care voia să le publice, în vreme ce eu îl sfătuisem să se reculegă mai întâi și să-și găsească o cale proprie, fiindcă la al doilea volum ești iertat mai greu.

Pesemne că și-a căutat o vreme alți mentori, alte debușeuri dar, până la urmă tot s-a întors la mine, dezamăgit, cărând trei geamantane de manuscrise. Erau acolo de toate: poezie și proză, publicistică și teatru, balade și haiku-uri, sonete ca Shakespeare, vers alb ca Walt Whitman, suprealisme ca Tzara, încifrări a la Ion Barbu și altele, și ca Beniuc și ca Jebeleanu și ca Ion- Sofia Manolescu, și ca Ahoie, și chiar ca Păcă, cel cu operă foarte zgârcită. Omul meu, însă, nu lua acest exemplu și mângropa în mulțimea paginilor lui.

De data asta am fost dur. Adică, atât de dur cât pot să fiu eu, în moliciunea mea. Pentru că, totuși, i-am făcut o selecție, pentru o mică plachetă. Nu prea-mi amintesc ce-am selecționat dar, oricum, cred că l-am supărat foarte, pentru că m-a părăsit pentru îndelungă vreme.

4

M-a părăsit, cu toate că eu îl sfătuisem cu timiditate, cu grijă să nu-i jignesc aspirațiile și, de ce n-aș recunoaște-o, cu incapacitatea mea de a fi categoric în fața prea multor insistențe. Fapt este că m-a părăsit, iar eu am răsuflat ușurat, tocmai datorită acestei incapacități care, ce să fac ? - mă caracterizează: stângăcia asta politico-meditativă care nu mă lasă să tai altceva decât propriile-mi cuvinte așternute pe hârtie. Cu ele sunt rău, atunci când îmi dau seama că nu sună cum trebuie, sau c-am scris vreo prostie. Și, asta, doar când rămân în intimitatea mea cu hârtia; în public, nu pot face nici un gest categoric, mă tem întotdeauna să nu deranjez sau să nu jignesc pe cineva. Așa că sentimentul meu de eliberare față de firea lui insistent volitivă era foarte puternic.

Mă simțeam eliberat de gândul chinuitor, pe care, din aceleași motive de timiditate incertă, oricât de mult simțeam nevoia, știam că n-aș fi fost în stare să i-l spun: Acela că nu e de ajuns să vrei, ci trebuie și să poți, să fii în stare, să ai chemarea respectivă. Nu e de ajuns să-ți placă să fii cineva, ci trebuie să ai de spus ceva... Mă simțeam eliberat de preocuparea de a-i declara cu delicatețe ceea ce, oricum, el tot nu credea. Mă simțeam absolvit de a tot căuta, cu stilul

meu neîndemânatic la dat lecții, argumente politicoase, prin care să-i explic fără a-l jigni, diferența dintre a face ceva și a-ți place să fii cineva, sau să cauți tot felul de exemple care să-l facă să se simtă bine, precum al călugărului cuvios și al ceasornicarului meticulos care a fost acel Arghezi tot strângând cuvinte potrivite și lustruindu-le îndelung, ca pe metanii, ca să le publice de-abia la patruzeci și șapte de ani, sau a băiatului de librar care a scormonit în rafturile librăriei tatălui său tot scepticismul universal, și-n rafturile spiritului său toată delicatetea ironiei, până să ajungă bătrânul debutant care putea semna cu numele propriei sale țări: Anatole France.

Mă eliberasem de toate aceste preocupări (recunosc iarăși: aparținătoare firii mele politico-indecise) care mă obsedau simțindu-i răsufierea în ceafă. Tot așa cum, fascinantul nostru prieten Nichita venea uneori în juriile care dădeau premii literare rugându-se să fie scăpat de obsesia pe care i-o produceau insistențele unuia care nu mai voia să iasă de sub aripa lui de înger genial și blond. Venea recunoscând vinovat: “Fraților, dac-ați avut și voi vre-un bou de a cărui dragoste n-ați putut scăpa, înțelegeți-mă și dați-i vreo fărâmă de premiu care vă rămâne !”...

Eram liber, îmi puteam vedea de preocupările mele, nu mai trebuia să caut comparații neajunzătoare care, dacă nu-l puteam aduce pe drumul cel bun, măcar să-l mai oprească o clipă. Mă simțeam liber pentru că, acum, n-aveau decât să-l oprească alții ! Și, fiind liber, m-a pus naiba să scot o revistă literară care a avut și succes.

5

Tocmai mă bucuram de acest succes împreună cu câțiva colaboratori dragi, băieți de bun simț și de talent, răsfățându-ne în fața unui public căruia îi mergeam la inimă, când a apărut. El. A apărut, bine-nțeles, el, încărcat cu două teancuri de volume pe care le tipărise în ultima vreme și cu ochii parcă mai adânciți în neliniștile cu care-și căuta nemurirea.

- Ai fost întotdeauna și vei rămâne pentru totdeauna singurul om care mă-nțelege ! - începu el să declame încă de pe când urca scările, pentru ca, ajungându-mi în față, să mi se prăbușească pe umăr spunându-mi printre pupături zemoase: Mă mănâncă invidioșii, maestre; ești singurul care mă poate înțelege ! Acum, că ai o revistă, într-adevăr ai să mă poți ajuta !

L-am tras deoparte, fiindu-mi jenă de colaboratorii mei talentați, i-am luat teancul de cărți pe care el ar fi vrut să li-l dau lor să-l recenzeze și nu i-am mărturisit, desigur, rușinea mea de a-i pune să facă așa ceva. Dar nici nu l-am putut împiedica să-și declare încrezător visurile de mărire:

- Maestre, dumneata m-ai cunoscut de la debut. Ba chiar pot să spun că ești printre primii care mi-au recunoscut talentul !... Și ai fost printre primii care mi-ai atras atenția că talentul înseamnă mult. Îmi pare rău că nu te-am înțeles atunci. Mult mai târziu am înțeles că talentul înseamnă invidie. Invidie, maestre, asta voiai să-mi spui !... - Invidie, da; dar numai cu invidia – am îndrăznit eu – adică numai dorind gloria pe care o au alții, nu faci mare lucru...

Asta voiam să-ți spun.

- Nu faci nimic ! – mă încurajă el, pentru a exemplifica repede: Toți cei care mă invidiază sunt niște nulități !... Spun despre mine că n-aș fi cine știe ce, dar, de fapt, ei sunt niște nimeni care îmi invidiază opera !... Acum, da: pot spune că am o operă, iar opera asta trezește invidii !... Ești maestrul meu, pot chiar spune că ești unicul care m-a ajutat sincer ! - deveni el, fără scrupule, de-a-dreptul nerecunoscător la adresa altor sprijinitori care nu erau de față - Iar, acum, când știu că nu te-am făcut de răs, când știu că te-am ajuns din urmă, uite, m-a marcat atât de mult invidia altora, încât, când mă pregăteam să vin spre dumneata, strângând tot ce-am scris, chiar mă gândeam dacă nu cumva vei fi invidios pe faptul că încep să te depășesc !... Vezi maestre: sunt atât de sincer încât îmi recunosc chiar și această vină. Mi-a trecut o clipă prin minte că s-ar putea să mă invidiezi. Iartă-mă !... Dumneata nu poți să invidiezi; dumneata ești singurul om generos pe care l-am întâlnit în viață. Nu-ți cer să mă faci mare; nu-ți cer vreo favoare deosebită, sau vreo concesie, cu toate că legăturile noastre ar merita și așa ceva. Nu !... Te știu om drept și nu-ți cer decât să mă apreciezi la justa mea valoare !... Comadă un studiu critic despre mine; comadă-l unui om care să știe să-mi descopere toate calitățile și virtuțile !... Merit și eu un asemenea studiu pe care să-l publici ca să ne distrugem toți dușmanii care ne mănâncă !... Dacă vrei îl scriu chiar eu; dar găsește pe cineva care să-l semneze... Sau, pot să-l scriu eu și să-l semnez dumneata !... Ar fi o palmă deosebită față de toți invidioșii; ia uite câte volume am scos; ia uite cât de diversificată e arta mea !... Păi cum să nu fie ei invidioși ? !... Știi ce-a spus cineva, un om de mare gust și rafinement, la premiera piesei mele despre Eminescu ?... N-ai fost la premieră; cred că te-am invitat, dar n-ai fost. Oricum, ți-am adus textul. E o piesă în versuri, analizând profund drama geniului creator... Nu se mai joacă acum, că tare mi-ar fi plăcut s-o poți vedea; dar te chem când or s-o reia. Că nu-i las eu pe invidioșii ăștia să mă lucreze !... Știi ce mi-au făcut ? M-au fluierat la premieră ca pe Caragiale !... Ha ! Le-am și spus-o: Și Caragiale a fost fluierat ! Orice creație genială este neînțeleasă !... Dar, la mine, nu că a fost neînțeleasă; a fost invidie față de ce-am putut eu exprima din, ți-am spus: drama geniului creator !... În versuri, am spus; am reabilitat teatrul clasic în versuri, că i-a cuprins pe toți furia de ce nu le-a venit lor o asemenea idee !... Și-n timp ce ei mă fluierau, acel om de gust pe care l-am întrebat ce părere are, a remarcat esențialul. Mi-a spus: "Ai folosit în piesa asta când versurile tale, când versurile lui Eminescu; nu e o diferență ?"... A remarcat ! Vezi, îți dai seama: a remarcat exact esențialul: Versurile mele alături de versurile lui Eminescu !... Și, bine-nțeles, diferența. Adică faptul că eu sunt mai modern, mai penetrant prin tehnicile noi la care arta poetică a lui Eminescu încă nu ajunsese. Atunci am scris acel terifiant răspuns care i-a îngrozit pe toți dușmanii mei, declarând că am lucrat zece ani la acea piesă și că, până nu mi-am dat seama de corespondența perfectă dintre poezia mea și poezia lui Eminescu, până nu mi-am dat seama că, prin modernitatea mea, eu îl pot continua pe Eminescu așa cum trebuie, nu mi-am

permis să-mi afirm această operă în public !... I-am îngrozit; i-am făcut să tacă. Nu a mai comentat nimeni nimic și m-au lăsat în pace. Acum, am să măncumet să scriu o piesă, tot în versuri, despre Shakespeare. Dar, din poezia lui, n-am să folosesc decât sonetele; versurile textelor dramatice, să-ți spun drept, mi se par mai slabe... Nu crezi ?

- Cred... Cred că te-au lăsat în pace... Cred... cum să-ți spun: Nu se pun ei cu tine !

- Nu se pun ! - tună el acordându-mi o acoladă - Maestre, știam eu că mă-nțelegi !... De asta am venit și ți-am adus, uite teancul, toată opera mea de când nu ne-am mai văzut !... Se poate face, la fix, un număr întreg din revistă, cu studii despre mine și cu reproduceri din opera mea... Adică, poate că nu la fix; că n-ai în formatul ăsta tabloid decât patrușopt de pagini. Poate faci cum ai făcut când ai lansat anul Brâncuși, adică în două sau trei numere la rând; așa ar încăpea mai bine... Pofțim; opera mea îți stă la dispoziție. Acum plec pentru că întâlnirile scurte sunt cele mai plăcute, iar eu sunt așteptat la Academie. Se trag acolo niște sfori, cu premiile, mă-nțelegi !...

Cum era să nu-l înțeleg ? Doar, datorită lui îmi amintisem de Nichita !... Am luat teancul de cărți, l-am studiat cu atenție, am extras de-acolo vreo două file ceva mai onorabile și le-am publicat împreună cu o mică prezentare în care nu-mi amintesc prea bine ce-am reușit să spun despre el.

6

În ori ce caz, cred că n-am reușit să-l elogiez prea tare, fiindcă nu m-a mai căutat. Am aflat despre el mai mult din reviste și din listele de cărți apărute. Publica în draci, unele după altele și desfășura o activitate complexă devenind el, acum, mentor pentru alții. A înființat un cenaclu de sonet, o asociație de haiku, un festival de balade și chiar, nu-mi amintesc prea bine, o biennială. O biennială, fie de folclor din țările subdezvoltate, fie de tipururi neaoșe, fie de poezie preclasică orientalizată, ca proza lui Prosper Merimee. Cam așa ceva... Nu-mi amintesc prea bine despre ce era vorba, dar știu că se agita și scotea din asta chiar bani ca să-și publice volumele sale. Care volume, nefiind deloc puține, presupuneau o oarecare cheltuială. Fiindcă el publica versuri în toate manierele posibile și pusese la punct o industrie de romane lipsite de punctuație tocmai spre a fi citite și de la cap la coadă și de la coadă la cap; ținea mai multe rubrici cu însemnări când patriotice, când de conjunctură internațională, când cu sfaturi pentru fete bătrâne sau pentru adolescenții în prag de viață sexuală, elabora trimestrial mai multe studii de filosofia artei și scria în frenezie tot felul de texte dramatice, de la tragedie la operetă, mai ales pentru regizorii care puneau în scenă spectacole fără text. Ba, a ajuns chiar să facă un film ca autor total, el semnând scenariul, regia, muzica, decorurile și interpretând rolul principal. Chiar am văzut filmul. Nu-mi mai amintesc exact despre ce era: Ceva cu un tren și niște indieni; sau, poate, un poștalion și niște haiduci; sau, mai degrabă, un tren cu haiduci sau un poștalion cu indieni... Cam așa ceva...

Ba nu; îmi amintesc ! De data asta chiar îmi amintesc: Toată critica cinematografică a fost de acord că e o porcărie.

7

Cred că de atunci a devenit mai umil, mai la locul lui. Iar, când se îmbăta, mi s-a spus că avea un plâns hohotit, despre care, de-abia târziu îți dădeai seama că era, de fapt, o țipătură din cenaclul lui. Sau, poate, o strigătură, un fel de blestem la adresa invidioșilor care-i rodeau mațele cu tot cu conținutul din ele. Un fel de: *“Pizma lor nu mă atinge/ Fiindcă geniul meu învinge !”*.

De fapt, chiar cu strigătura asta mi-a ieșit în față, atunci când a început să mă caute din nou. Avea aceleași sclipiri în ochi, parcă mai nebune și mai încăpățănate, dacă nu era acesta doar un reflex al încăruntării care-i făcuse tâmpile argintii; dar, uneori, peste ele, peste priviri, rămânea cu ochii în gol căutându-și visurile de mărire umilite de toate loviturile primite de la invidioși. Și era prima dată când se purta mai modest, dovedind o oarecare îndoială:

- Ei, iubite colega, mai glumește omul ! - se autoconsolă el față de strigătura de mai înainte - Mai glumește !... N-oi fi eu chiar geniul acela unic al literaturii, dar tot înseamnă ceva de vreme ceăștia se aruncă asupra mea cu atâta invidie !

Avea un automobil nou, elegant, din portbagajul căruia scoase două pachete mari:

- Ăsta-i motivul invidiei. Sunt cărțile mele din ultima vreme. Citește-le și-ți vei da seama în ce măsură geniul meu - așa cum e el, poate nu prea mare, dar e ! - ei, iubite colega, îți vei da seama că asta îi deranjează !... Uite aici: nu există lucru pe lume despre care eu să nu fi scris și nu există gen literar pe care să nu-l fi abordat cu toate speciile și subspeciile lui. Poate asta să nu deranjeze ?... Nu poate, îmi răspund eu cu franchețe și, atunci, ca Iisus, întorc și obrazul celălalt zicându-le: Invidiatimă și pe partea asta !... Ce zici ? Nu e bună butada ? Nu “lovițimă“, ci “invidiați-mă“... Pentru că invidia, invidia e mare, iubite colega; o știi dumneata mai bine, că erai de destulă vreme lansat când eu am țâșnit pe lângă dumneata !... Te rog, fă un mic efort și citește-mi opera din ultima vreme... Știu: drumurile noastre s-au despărțit, așa e viața; dar eu nu uit că ai fost printre cei care m-au ajutat la început, dragă colega, așa că să știi că întotdeauna m-am bazat pe prietenia dumitale. Citește-mă și ai să-ți dai seama cât de răi suntăștia cu mine !... Nu zic, am și admiratori; am mulți oameni care au scris elogios despre mine, și-am adus și toate tăieturile din ziare; am oameni pe care nici nu-i cunosc, dar știu că au căzut în fund în fața mea !... Dar am și dușmani. Ce să-i faci ? Fiecare om mare trebuie să aibă și dușmani ! E o lege de care mi-am dat seama chiar pe pielea mea.

- Pe pielea ta de om mare ! - m-am trezit eu deodată temându-mă de ironia propriului meu ton.

Dar el, slavă Domnului, n-a sesizat-o; m-a-mbrățișat cu căldură înțelegând exact ce-i plăcea mai mult:

- Știam că ești de partea mea; știam că mă admiri !... Tu ești un adevărat prieten: Tu m-ai ajutat să debutez, tu te-ai dat laoparte și mi-ai făcut loc acolo

unde meritam în literatură, tu ești cel care nu mă invidiezi acum, cu toate că ai avea ce invidia !...Ești un adevărat prieten; știu eu în mâinile cui îmi pun opera din ultima vreme. Poftim pachetele. Trec săptămâna viitoare să-mi spui ce părere ai și să punem la punct un plan de atac. Cu un prieten ca tine sunt sigur că-i vom învinge pe invidioși. Te las, fiindcă ai cam mult de citit. Tu ești...

Și a plecat cu acel "tu" pe buze, ca o traducere în limba lui genială a celui "maestre" cu care-mi vorbise dintotdeauna, până atunci când o începuse cu "dumneata colega", doar ca un termen de tranziție până la intimitatea pe care o meritam cu adevărat.

O meritam; așa îmi trebuie dacă mă căcăi și nu mă simt în stare să-l refuz !

M-am apucat de calvarul citirii celor două pachete de cărți pe care mi le adusese și, fiindcă așa îmi trebuia, le-am citit cu conștiinciozitate din doască-n doască. Am ajuns la concluzia că scrisese în ultima vreme cărți despre foarte multe lucruri; cu toate că, de-ndată ce le terminam, nu-mi mai aminteam exact despre ce.

8

Dar era măcinat de mari dureri. Mi-am dat seama de asta din telefoanele pe care mi le-a tot dat apoi seară de seară monitorizând cu precizie acțiunea lecturii mele din opera sa. Pentru că, drept să spun, chiar mă ambiționasem. Lectura operei sale parțial alcătuită din cele douăzeci și trei de volume publicate în ultima vreme (după aceea am aflat că, pe al douăzecișipatrilea mi-l rezervase mie, dându-mi șansa să fac un studiu amplu, cu citate ample și aprecieri tot ample, care, comentându-le, să le încununeze pe cele douăzecișitrei) am făcut-o, zău, cu tenacitate, lăsând laoparte orice prejudecată, în speranța că voi găsi în toată impresionanta trudă grafomană, grăuntele acela care, cât de cât să o justifice și să-mi dea prilejul unei aprecieri. Mă ambiționasem atât de tare încât, curat masochist, suportam telefoanele lui din fiecare seară și îi dădeam cu plăcere raportul la ce volum și la ce pagină ajunsese simțindu-l cum își bifează cu satisfacție monitorizarea și lăsându-l să-mi spună ca o dulce amenințare: "Ehe, acumă să vezi de-abia ce urmează; urmează ceva c-o săi doară capul pe toți dușmanii mei !" ... "Dar eu nu-ți sunt dușman; pe mine de ce mă doare ? !" - l-aș fi întrebat eu; dar, recunosc, lașitatea nu-mi dădea această șansă. Asta m-a înnebunit și m-a-nrăit într-atât încât, atunci când am terminat și când el a venit cu propunerea celui de al douăzecișipatrilea volum care să le comenteze, interpreteze, studieze și aprecieze pe cele douăzecișitrei, l-am refuzat categoric, uimindu-mă eu însumi de curajul ce-l dovedeam. Era un curaj nebun, ca al zbaterii în stare de orice act de salvare, care-l cuprinde pe cel ce se înecă sau pe hăituitul amenințat de glonț. Dar zbaterea lui era și mai mare, tocmai pentru că se circumscria zbaterii generale a existenței lui care confunda scopul cu vanitățile. Mi-a plâns, s-a zbuciumat, mi-a mărturisit marea lui durere care-l macină odată cu invidia celor din jur. Mi-a spus din nou când "maestre", când "dragă colega" când, pur și simplu "tu", a trecut prin toate

gamele plânsului și deplânsului, s-a blestemat că soarta lui era să nu fie apreciat destul... Dar, de vreme ce avusesem curajul să-l refuz, m-am blestemat și eu să tac, pentru ca nu cumva să retractez; și i-am dat mereu dreptate la tot ce mi se plângea, urmărind, cu un cinism ascuns pe care atunci mi-l descopeream, toate metodele și toată nebuneasca defulare de vanități prin care terorizase cine știe câte zeci sau sute de oameni ca mine pentru a-și face cariera. Asta, într-un fel, mă imuniza; mă făcea pentru prima dată în viață atât de încăpățânat în a-mi apăra dreptul la a nu-l admira și a nu mă lăsa impresionat de toate contorsionările invocațiilor lui. Îmi impuneam să fiu surd; pe-atât de surd pe cât ar fi trebuit să fie Ulise navigând pe Marea Sirenelor.

Iar el a început din nou, neobosit, neînvinș și de neoprit. Trecea umil, vehement, unșuros și persuasiv prin toată gama cu “maestre”, “colega” și spusul pe nume, cerându-mi doar un lucru: Nu să-l laud, nu să-l măresc, ci doar să-l judec la justa lui valoare. Și chiar mi-a spus care era această “justă a lui valoare”. Mi-a ierarhizat-o cu precizie pe scara valorilor literare. Nu-mi amintesc prea bine argumentele, dar afirma clar că nu se considera nici Homer, nici Tolstoi, dar undeva, între Joice, Malraux și un proaspăt laureat al premiului Nobel, își avea cu certitudine locul. Avea foarte multe argumente pentru asta, chiar dacă eu nu mi le mai amintesc acum prea bine.

9

Indiferent că-mi spunea reverențios “maestre”, cordial “colega” sau, cu oarecare ascendență mă tutuia, el mă asigura de faptul că este admiratorul meu sincer și chiar îmi demonstra aceasta cu un adevăr pe care era sigur că eu îl știam, poate, chiar mai bine decât el. Pentru că eu fuseseam mare și important când el debuta, și chiar l-am sprijinit; iar acum a ajuns și el mare, poate la fel de mare ca mine, poate chiar mai mare, dar n-a simțit niciodată la mine vreo umbră de invidie. Sunt singurul care nu l-am invidiat nici pentru talentul venit din inefabil, nici pentru că m-a ajuns din urmă, nici pentru că, poate, m-a întrecut, deoarece a numărat el bine: are mai multe cărți decât mine, e mai prezent în manifestări publice decât sunt eu, face chiar și politică, ceea ce eu, nu înțelege de ce, nu vreau s-o folosesc spre a mă pune în valoare... În fine, el e dispus oricând să mă ajute, sămi pună o pilă la un partid, să-mi capăt locul important pe care-l merit, dar nu despre asta e vorba acuma, ci despre faptul că noi,ăștia, oamenii de valoare, trebuie să facem front comun împotriva invidioșilor netalentați, să ne afirmăm unul pe altul și să nu lăsăm locurile bune pentru nechemăți !... Da: El mă apreciază în mod deosebit, tocmai pentru că nu l-am invidiat niciodată, chiar și când mi-a luat-o înainte, dovedindu-și mai bine valoarea și talentul !... Și, în fața unei asemenea admirații, eu nu am voie să-l refuz. Mai ales într-un asemenea moment când toți invidioșii îl atacă !... Pentru că, știe el prea bine: Invidia e arma celor neputincioși, iar neputința este mama invidiei ! – a scris-o chiar el într-un volum de cugetări pe care-l va publica imediat după ce le va da o lecție ăstora care-l lucrează, îl scot de pe liste și nici măcar membru corespondent al Academiei nu-l lasă să fie !

10

Mi-a amintit atât de mult cum l-am ajutat, mi-a demonstrat atât de credibil cât îmi e de recunoscător încât chiar că mă convingea că nu sunt doar unul dintre zecile de oameni folosiți în toată viața lui drept cârje de susținere sau drept trepte pe care să calce și să urce în ambițiile marii lui invidii. Mă convingea că nu sunt doar unul dintre zecile de scriitori la care făcea același apel și cărora le oferea o carte de elogii despre persoana sa, gata scrisă, ei numai s-o semneze și să-l propulseze măcar spre o bucățică din visurile sale de mărire. Nu conta că nu aveai atribute, le găsea el; nu conta că nu aveai argumente, ți le fabrica el; nu conta că erai reticent cu adjectivele, se angaja el să le aștearnă pe cele care-i conveneau mai mult. N-am scăpat nici măcar cu mărturisirea că nu știam să scriu critică literară, că n-aveam noțiuni de analiză literară, că, în nici un caz nu eram capabil să mă dedic unui studiu literar, că n-am scris în viața mea nici o recenzie, iar profesorul de literatură mi-a prezis că o să mor ca un poet tâmpit, care scrie versuri așa cum ciripesc păsărelele și, căruia, de hatârul acestui talent nativ, el îi dă cinci cu indulgență la teza despre teoria literaturii.

N-am scăpat. M-a implorat și m-a amenințat cu teancul lui de cărți cât un zid: Pot eu lăsa să fie demolat un asemenea zid care merită să intre în istoria țării și a culturii universale ? !...Mă lasă conștiința să-l văd prăbușindu-se sub loviturile invidioșilor carieriști ? !

Nu mă putea lăsa. Am promis. Până la urmă am promis că voi scrie un articol, o însemnare, un poem în proză, cam așa ceva, numai să scap de gura lui. A cedat. A cedat cu o constatare tristă:

- De ce naiba, toți, vreți să scrieți despre mine preț de-o filă-două, dar niciunul o carte ? ! - Și, ajutându-mă să constat cât de imens îi fusese travaliul și cât timp îi trebuiesc ca, așa cum o făcuse în fața mea, să se plângă, să se tăvălească, să facă ghidușii și să implore cerșind un pic de glorie de la zeci și zeci de oameni asemenea mie, tenace cu ambițiile sale găsi soluția: Nu-i nimic !... Scrieți fiecare cât vreți; o să vă adun pe toți la un loc și tot fac o carte mai groasă decât alea care se scriau despre Ceaușescu !

Recunosc faptul că m-a tulburat o asemenea comparație și am zis slavă Domnului că nu a ajuns așa în locul dictatorului. Ca să-l temperez, l-am întrebat:

- Ai citit ce s-a scris despre Garcia-Marques ?

- Marques ?... Păi ăștia sunt americanii latini, care sunt solidari !... Noi ne mâncăm și ne invidiem !... Dacă aveam eu norocul să fiu împins datorită unei solidarități de breaslă, sau naționale, cum a avut Marques, ehe, luam înaintea lui premiul Nobel, că și eu am scris romane cu draci și cu vrăjitorii !... Dar la noi nu e solidaritate; asta nu e. Invidia ne mănâncă; invidia !

Îmi ascundeam satisfacția de a-l auzi tocmai pe el vorbind despre invidie; el, care era făcut doar din invidii; el care era propulsat în toate orgoliile, numai prin ce invidia la altul !...

Și de a-l auzi tocmai pe el vorbind de nevoia de solidaritate; el care

dizolva prin egolatria sa orice posibilitate de sentiment de solidaritate !... Mă uitam la el, la toată ființa și zbaterea lui care nu erau decât un rod al invidiei, la tot teancul lui de cărți care n-ar fi fost scrise dacă el nu i-ar fi invidiat pe alții care avuseseră de spus ceva, la el ca ființă, care nu era decât rodul invidiei la gloria altora. Și-mi venea să-i spun că el nu era făcut din unirea solidară a unui spermatozoid c-un ovul, ci din cine știe ce ejaculare de invidie; că el nu se dezvoltase din acele perechi de cromozomi, ci dintr-unul singur care, în loc de acid ribo-nucleic avea invidie; că îngerul care patronase nașterea lui era mai degrabă diavolul invidiei și că, ceea ce așternea el pe hârtie nu era creație, ci invidie. De asta și numai de asta îl obseda invidia altora care, desigur, în cele mai multe cazuri, nici măcar nu exista decât, cel mult, în mintea lui. Asta aveam de spus despre el și, dacă aș fi scris pagina aceea, atunci așa ceva aș fi scris.

Dar firea mea nedemn-îngăduitoare m-a făcut să mă controlez înainte de a-mi da drumul și să pun lacăt gurii mele ca nu cumva să-l jignesc, sau să-l îndurerez prea tare. Și, iarăși recunoscându-mi lașitatea, îngropând adânc în mine toată explozia asta care ar fi sunat ca o tiradă a invidiei, am revenit la întrebarea de mai înainte:

- Ai citit, despre Marques, pagina aia unică, chiar mai puțin decât o pagină, dar...

N-a avut răbdare să mă asculte până la capăt; era foarte sincer în răspunsul său:

- Dragul meu, e multă, e foarte multă vreme de când eu nu mai citesc. Adică, nu-mi mai permit luxul ăsta. Fiindcă, dacă mi-aș fi pierdut timpul cu cititul, când aș mai fi putut scrie tot ce-am scris ? !... - Și, pesemne autocitându-se, mă bătu pe umăr ca un bun maestru ce se dă de exemplu: Eu sunt însăși cartea din care citesc spre a-i face fericiți pe alții !... Hai, dă-i bătaie și citește din sinea ta ce ai de spus despre mine, că volumul omagial trebuie să intre la tipar ! Ca să spun drept, n-am citit chiar ceea ce știți că scria în sinea mea despre el. Cu firea mea ușuratecă la asemenea compromisuri inofensive, am dres-o cât am putut. Și am scris. Nu-mi mai amintesc prea bine despre ce am putut scrie ca lumea, dar știu că am dres-o cât am putut.

11

Pesemne că n-am dres-o suficient pentru că, de atunci, chiar că nu m-a mai căutat îndelungă vreme. Sau, poate că, zbatându-se să ajungă academician, nu mai avea la ce sprijin să se aștepte de la mine și bătea pe la alte uși. Sau, înafară de asta, poate că își avea și el tristețile lui, pentru că nu prea reușea într-un asemenea demers. Sau, și mai sigur, era ocupat și preocupat de alte căi, prin care să compenseze ceea ce i se refuzase până atunci din zbaterele-n care își căutase afirmarea sa de om ce nu descoperise încă dacă avea cu adevărat de afirmat ceva. Căile ambițiilor lui erau foarte complicate, tocmai pentru că nu se ambiționa să afirme ceva, nici să confirme ceva, nici, pur și simplu, să facă ceva. El dorea doar să obțină ceva, să-i fie recunoscut ceva, indiferent ce, numai să se pomenească numele lui în termeni de glorie și să fie

asociați numelui lui termeni de glorie. O glorie cât de goală, cât de lipsită de conținut; dar glorie să fie ! O glorie cât mai umflată pe dinafară și cât mai lipsită de materie pe dinăuntru, ca să fie mai ușoară decât aerul și să se poată ridica tot mai sus, ca un balon care nu contează că ajunge să se spargă din pricina goliciunii, ci important este că se ridică, se tot ridică și nu-l mai vede nimeni când se sparge, ca să se mai pomenească de el. Un balon care n-are decât să-l ducă în neant dacă-l ridică, măcar pentru o clipă, dându-i senzația că se află deasupra celorlalți.

L-am înțeles și l-am lăsat cu destinul lui. Din când în când, rar și numai la nevoie, o mai pune pe nevestă-sa să-mi dea câte un telefon, fiindcă ea știa să te bată la cap mai insistent decât el și să obțină mai repede ce voia el. Mai ales că, în plus, știa prea bine să-ți arate și cât era el de ocupat și cât de înalte erau sferile importanței sale.

Când a revenit, avea, într-adevăr, un glas important și un fel de convingere solemnă de părinte literar.

M-a întrebat dacă-mi place cum face critică literară, dacămi dau seama că a creat un sistem prin care numai el poate stabili cu precizie ierarhia valorilor și dacă sunt la curent cu generațiile de emuli pe care și i-a impus. Nu m-am arătat uimit, dar nu știam exact nici cum o făcea, nici despre ce era vorba la modul concret. El a fost îngăduitor și chiar mi-a mărturisit că a pierdut jumătate din viață cu creații propriu zise, până ce și-a dat seama că adevărata putere o ai numai dacă faci critică literară; că teama altora de tine se manifestă numai dacă știi că tu ai ultimul cuvânt, fiind critic și având puterea să-l ridici în slăvi sau să-l faci praf. El își alesese bine drumul prin care să demonstreze afirmarea geniului cu care era dotat. Pentru că, geniul, prin creație se demonstrează, așa cum a dovedit-o el prin nenumăratele creații care-i vor asigura locul în viitorime. Dar oamenii, societatea lor cu toate ascunzișurile ei, jocurile lor de culise au descoperit forța prezentului care, chiar dacă nu are prea mare importanță la nemurire, joacă un rol mare ca mână a celor puternici în destinul imediat. Or, destinul imediat în literatură, ni-l determină numai criticii. Chiar dacă nemurirea viitoare ți-o construiești singur, iar el și-a construit-o, cea prezentă depinde de critica literară, oricât de meschini și de nechemați ar fi ei !... Asta-i pragmatismul vieții, iar el a tras învățătura și, decât să rămână la mâna altora, a preferat să se recicleze în direcția asta, ca să fie alții la mâna lui, să depindă de el și să umble cu limba scoasă după aprecierile sale. Și, chiar dacă, încă nu toată suflarea literară umblă cu limba scoasă după aceste aprecieri pe care le poate impune doar spiritul său critic, el are destule rubrici și publicații întregi pe care le domină punând cununi și dărâmând socluri, lansând genii și catalogând scriitorii de duzină, așa cum face orice critic amărât care a ajuns la un oarecare grad de autoritate. Dar el o face mult mai bine, mult mai credibil, pentru că vine în virtutea unei opere la care, chiar dacă a renunțat temporar, ea tot există acolo, în istoria literaturii și poate fi dată drept exemplu. În acest mod, făcând critică la timpul prezent și împingându-și creația spre nemurirea viitoare, crede el că trebuie lucrat la modul modern, pentru ca să ajungi în

fruntea obștei și s-o domini având cuvânt hotărâtor. După această amplă teoretizare, convins de funcționalitatea strategiei sale, s-a arătat chiar binevoitor, propunându-mi să scrie ceva și despre mine. Să-i dau pe o bucată de hârtie ultimile titluri publicate, deoarece, îl înțeleg că la un asemenea efort nu mai are timp să și citească, iar treaba asta cu cititul e chiar demodată la cronicarii moderni. Cronica literară modernă este întodeauna un eseu personal, în care meditezi doar asupra a ceea ce simți tu; cele scrise de altul sunt doar un pretext pentru a-ți manifesta spiritul critic. Să-i dau lista titlurilor și, în rest, are el grijă să mă declare genial !... Că aici funcționează din plin legea găștii, iar el poate demonstra oricui că mă cunoaște de-o viață-treagă... Am încercat să mă eschivez, să nu-i dau apă la moară, dar el chiar a scris. Nu știu exact despre ce, fiindcă imita limbajul cel mai prețios și mai esopic al celor mai critici critici literari care au depășit de multă vreme tentațiile textualismului.

12

Cândva, m-a anunțat că am avut mare noroc. Cronica despre mine a fost ultima din cariera lui de critic. Nu pentru că l-ar fi luat cu "huo" toți derbedeii ăia de la diferite reviste literare care-i erau împotrivă; asta conta mai puțin !... Dar pentru că- și dăduse seama că, pentru gloria adevărată, critica literară este un pas, dar încă mic. Prezentul este al luptelor politice; iar el acolo trebuie să se avânte dacă vrea într-adevăr să ajungă unde merită. Așa că a înființat un partid politic de mare viitor, la care mă invita să mă înscriu, oferindu-mi un loc de frunte între primii patruzeci, sau cincizeci de după el; pesemne, exact numărul celor cărora reușise să le smulgă vreo adeziune. Cum am avut curajul (mă mir și eu !), să nu-i răspund și mam dat discret la fund făcându-mă că n-am primit mesajul său, cred că și-a dat seama și că nu poate conta pe mine și că nu reprezintă nimic din punct de vedere electoral. De atunci n-am mai meritat din partea lui nici o atenție cu toate că, auzeam deseori, făcea promisiuni electorale în dreapta și-n stânga, își punea nevasta să facă tot felul de jocuri și aranjamente politice și să strângă cotizații și alte sume împărțind în dreapta și-n stânga posturi de senatori pe listele sale. Iar el împărțea posturile mai grase: cele de ambasadori și de miniștri în viitorul guvern, pe care avea să-l formeze după ce va fi câștigat alegerile. N-a putut însă participa la alegeri pentru că, după cum știa el să se adapteze cerințelor fiecărei direcții pe care pornea spre țeluri supreme, adaptându-se politicele curente, a trecut pe listele fondatorilor partidului său nume de pe crucile din vreo două sute de cimitire mai importante, preluând din inscripțiile lor chiar și cifre pentru codul numeric personal, ceea ce i-a făcut pe lucrătorii de la starea civilă, sau de la evidența populației să constate un rând de date în plus: Cele marcate cu o cruce, care, a zis el la proces, fusese confundată cu semnul adunării. Și, astfel, fiind achitat în dosarul de delict electoral cu persoane decedate, s-a constatat că era vorba de foarte multe decese în rândurile academicienilor, iar "nemuritorii" din Academie care mai rămăseseră în viață, au hotărât alegerea de noi membri. Așa ne-am nimerit și eu și el printre aceștia.

13

Ne-au primit cu drag, că tot era o primire la grămadă, fiecare cu pilele lui politice, după ambițiile fiecărui șef de partid care, pe lângă computerul său personal, șoferul său personal, câinele sau secretara sa personală voia să-și aibă și academicianul său personal. Iar eu, din iubire și respect pentru acel om blând care, fiind președinte al Academiei, m-a băgat și pe mine pe șest, fără vreo pilă politică, m-am decis pentru prima oară în viață să devin un caracter ferm și să resping de-acum înainte orice mârșăvie. Pentru că, ce altceva decât mârșăvie era gestul lui de carierist ambițios care, de-abia ajuns academician, a și început să-i lucreze pe vicepreședinți și pe președinte ca să ajungă pe unul dintre locurile lor ? ! Atunci, când m-a întrebat dacă, în virtutea vechii noastre prietenii, a faptului că îl sprijinisem toată viața, etc, etc, etc... nu cred că el ar fi cel mai nimerit președinte sau vicepreședinte, sau măcar secretar general, i-am spus-o verde, la obraz:

-Cred.

Și astfel, asigurându-l că poate conta pe votul meu, am scăpat de insistențele lui lăsându-l să-și dezvolte capacitățile ademenitoare, fascinatoire, acaparatoare și devoratoare cu alții.

Eu am scăpat și nu l-am mai văzut prin preajma mea, am avut grijă să stau la distanță la care el îmi făcea doar semnul drăgăstos că știe că poate conta pe mine. Și am urmărit fără vreo implicare toate luptele în care s-a ambalat cu împătămire, consumând deznădăjduit cantități uimitoare de energie și forțe demne de o cauză mai bună.

A făcut demagogie și coterii; a acceptat toate compromisurile cu puțință și s-a băgat în toate murdăriile pe care le poate născoci noroiul politic; a semnat toate referatele false și răsturnate de fundamentările științifice ulterioare și a tras sfori la cele mai înalte organisme ale statului de drept; a susținut în același timp acțiuni ecumenice și măsuri de discriminare, a ținut discursuri la congresele a trei organizații care se respingeau reciproc, a fost naș ortodox la botezul lui Fane Spoitoru și a participat la o mare slujbă ca predicator baptist, a plâns la osemintele lui Carol al doilea și a depus coroane la aniversarea Republicii din Ploiești, a ținut conferințe la majorete și s-a fotografiat cu primul cuplu de ambasadori homosexuali, a făcut propuneri legislative privind atât înarmarea nucleară cât și liga profesionistă de fotbal, a combătut pornografia și a făcut demonstrații practice la legea prostituției, a fost printre cei care au convins-o să vină în țară pe madam Vlas, ca și printre cei care au depus mărturie pentru nevinovăția lui Vântu și a defilat gol împreună cu urmașele lui Brigitte Bardot protestând împotriva celor care iau blana de pe animale ca s-o îmbrace ei.

A fost prezent în toate manifestările apolitice și la convențiile de partid, la congresele handicapților și la discutarea dosarelor securității, la televiziuni, radio, în piețe publice și pe internet și, mai ales, în toate disputele, comemorările, luările de atitudine și scrutinele academice zbatându-se mult, îndelungat și fără puțință de îngenunchere în urma eșecurilor, doar-doar o prinde un loc de frunte în Academie, în Consiliul Național Eparhial, în conducerea etniei

romilor, sau pe un soclu de monument în Cișmigiu, ca al lui Victor Eftimiu. Și istovindu-l mult această luptă perpetuă cu propria-i glorie, Măcinându-l pe dinăuntru și erodându-l pe dinafară, Consumându-i avid toate resursele biologice și chiar farmaceutice, Ca și energetismul cu repercusiuni în materie de cord, Constatându-și într-o zi toată deșertăciunea invidiilor, Constatând, poate, chiar că singurul lucru pe care-l crease în atâta zbatere

Era numai invidia care-l masturba permanent, Pornind din invidie, răsucindu-se cu invidie și ajungând tot invidie,

A murit de inimă rea, sau de un fel de Sida a spiritului !

14

Se încheiase, deci, pentru sufletul meu neîndrăzneț și lipsit de fermitate, acest capitol. Întristat, ca în fața oricărui act funerar, stăteam și meditam la trecerea lui prin viață. Îi mângâiam amintirea într-o înțelegere chiar duioasă, cum se întâmplă cu toate amintirile care îngheață rămânând așa cum au fost, fără să le mai apreciezi sau să le comentezi, fără să te mai încânte sau să te deranjeze. Ele ies din sfera reacțiilor tale vii și schimbătoare, se situează într-un alt plan, al imponderabilului care, ne mai atingându-te, nici nu-ți mai produce reacții. Le iei ca atare în clasificarea lor și, cel mult, meditezi la ele ca la o piatră rece, despărțită de materia vie prin care altă dată te intrigau sau te încântau, te făceau să le iubești sau să le urăști, îți produceau sentimente sau resentimente.

Și nu mă mai deranja deloc faptul că întregul impuls nebunesc al tumbelor, salturilor și zvârcolirilor cu care trecuse el prin viață, era produs de acea mare ardere a invidiei care-l făcea să străduiască în neștire numai pentru că, în loc de a avea el de spus ceva, voia neapărat să fie ca alții. Meditam cu tristețe, obiectivat eu însumi în fața mării obiectivizări la care el trecuse și, conștient că nu mai aveam cum primi răspunsurile lui, era prima dată când nu-mi mai puneam nici eu întrebări. Meditam la faptul implacabil al alegerii prafului din toată zbaterea noastră, meditam la faptul că nu mă va mai bate la cap, meditam la avantajul că nu va mai trebui să fiu laș când îmi va cere părerea, dar așa, ca de la distanța care nu mă mai lăsa să am vreo părere. Ca-n orice sentință definitivă. Meditam cu absolută și reală tristețe în fața acestei despărțiri capitale. Meditam din ce în ce mai trist, profundamente trist, covârșit de cele categorice ale lumii acesteia pe care mi le confirma, adică și mai mult mi le confirma tocmai încetarea bruscă a zbatelor lui. Când această meditație asupra zădărniceii ajunse atât de profundă încât tocmai îmi devenise indiferent dacă mai existam sau nu, sună soneria. Și, în doliu, în mari văluri negre de doliu, apăru în față-mi chiar văduva lui. În loc să-l plângă la catafalc, un imperativ mai mare și mai puternic o aducea la mine.

- Mi-a cerut să ți-o înmânez personal, mi-a spus ea printre lacrimi întinzându-mi plicul scrisorii.

Și, în graba ei de-a pleca promițându-mi că îmi va asculta consolările altă dată, i-am văzut pe sub văluri teancul de plicuri asemănătoare pe care le avea de dus, la tot atât de multe adrese.

O înțelegeam: i le lăsase cu limba lui de moarte. Așa că am despăturit înfiorat scrisoarea. Chiar dacă xeroxat, pentru distribuirea cât mai mulți, era scrisul lui ! Scrisul lui nerăbdător, precipitat în caligrafie și drăgăstos, cum nu se poate mai drăgăstos, bine și îndelung exersat în a fi cum nu se poate mai drăgăstos în exprimare. Constatam că, scrisori, învățase să scrie chiar foarte bine. Nemaipomenit de convingător și cu real talent. Îmi cerea, mie personal, fără a pomeni de alții, un serviciu; un serviciu mic:

Știa că invidia domină în lume. Știa. Dar se baza pe prietenia mea ca să-i fac dreptate. Era sigur că-l înțeleg, că-l aprob și că-l voi ajuta să nu-l trimită dușmanii să fie îngropat la cimitirul Străulești-doi. Ci, să fie înmormântat acolo unde îi este locul: Lângă zidul de la Bellu unde odihnesc geniile neamului..

Atâta tot voia: Dreptate ! Voia să nu las invidiile să-l terfelească și să mă lupt pentru memoria lui.

Să nu mă las, pentru că eu îi sunt singurul prieten care i-a înțeles geniul. Sunt singurul de la care speră cu încredere că nu-l va abandona în rușinea uitării, că mă voi zbate pentru acea parcelă de la Bellu în care nu mai sunt locuri, dar, la o adică, ar putea fi puși unul peste altul Eminescu și Caragiale ca să i se găsească și lui criptă !

Iar dacă nu, dacă nu voi avea această putere, atunci mai bine să-l duc în provincie; să-l așez la Putna lângă Ștefan cel Mare, sau la Curtea de Argeș, unde tot o să se construiască o criptă regală pentru persoane mai puțin însemnate decât el... Pentru că, da, trebuie să înțeleg lucrul acesta: neșansa lui de-a fi român. Dacă ar fi fost francez, era sigur că ar fi fost dus la Pantheon odată cu osemintele lui Dumas tatăl ! Cam asta dorea de la mine și, în continuare, îmi scria un poem lung de adio în care, bine-nțeles, se plângea. Se plângea cu ultimele resurse de invidie de care mai era capabil. Se plângea cu lacrimi mari, rotunjite în metafore care, la rândul lor, se plângeau și ele.

Dar, nu-mi amintesc exact despre ce...

Afinități Elective
învrăjbite de unele neafinități

IV. CEI PE CARE ÎI ÎNTÂMPIN

PLANETĂ DE AUTOR TÂNĂR

Sunt un înrăit într-ale reportajului obiectiv-constatator ca și-ntr-ale eseului atât de subiectiv-amăgitor în exprimarea adevărilor pe care numai propria noastră persoană le crede cu adevărat. Adică, de fapt, se crede îndreptățită să le enunțe întrucât acolo, în mintea noastră și numai în mintea noastră, se află centrul universului. Un fel de “buricul târgului” și a concepției despre el care, cu toată “*vulgata*” din care provine o asemenea expresie, o regăsim și în sonor-retoricul de mare tribună academică: “*ombilicus mundi*”.

Persoane subiective fiind, fiecare avem adevărul nostru și fiecare om are dreptul la adevărul lui. Adevărul nu-i niciodată o rezultată statistică (decât, cel mult, în concepția unor inculți și insensibili politicieni interesați până la demagogie doar de obținerea acesteia), ci este un sentiment transcendent pe care îl capătă, prin tradiții, experiență, rațiune și chiar nejustificabile intuiții, fiecare persoană umană. Și, fiecare, în felul ei, conform trecutului depozitat în ea și a viitorului spre care aspiră. Pe lume nu există “adevăr”, ci “*adevăruri*”; tot atâtea adevăruri câte persoane umane viețuiesc la un moment dat. Mai ales, dacă viețuiesc respectându-se reciproc.

Ne devine și mai evident lucrul acesta dacă medităm la răsturnarea pe care un singur deceniu a produs-o atât de dramatic pentru acea categorie socială a minerilor, răsturnare a cărei simbolistică o cuprinde atât de bine cartea de față, descriindu-ne inutilitatea statuilor festive ale eroismului miner proclamat de demagogia “realismului socialist”, pe soclurile care le țin deasupra fapturilor ce trec astăzi resemnate și sărace dar, mai ales, debusolate din vina celor care le băgau în cap a fi “eroica clasă muncitoare”. Debusolate până chiar mai târziu, încoace și, poate, chiar și acum încă.

Iar faptul că un tânăr bucureștean, între paisprezece și șaisprezece ani, simte nevoia (și nu a odată), să ia trenul, atunci când ar putea considera că are bani de discotecă, ca să se ducă o dată, și încă o dată și încă o dată, spre a descoperi ceva ce-l neliniștește, spre a investiga mai adânc decât informația superficială a mass-mediei, spre a simți el însuși, poate chiar tactil, olfactiv, vizual dar, în orice caz, mental și rațional, despre ce e vorba în blasfemata lume fostă eroică, devine semnificativ ca o legendă. O tristă legendă a epocii pe care o traversăm, dar cu simboluri benefice pentru viitorime, de vreme ce un reprezentant al celei mai tinere generații apte de act intelectual, devine atât

de interesat de fenomen încât ajunge la un asemenea volum de care sunt sigur că, acela care l-a citit, i-a apreciat și tinerețea și maturitatea: Tinerețea actului aventuros al cunoașterii, alături de surprinzătoarea maturitate a unei meditații responsabile pe teme contemporane. Ceea ce, trebuie să recunoaștem, ne dă o dimensiune în plus în legătură cu acest tineret.

Bine-nțeles, este și vorba de un act de precocitate într-o investigație ce nu și-a definit încă opțiunea între artistic și sociologic dar, în orice caz, excepționalitatea autorului acestei cărți este evidentă de la o asemenea vârstă, pe cât de adolescentină pe atât știind să depășească și tentațiile lirice, și cele de jurnal sentimental și cele ficționale, fără a abandona deloc, chiar foarte deloc, de la actul publicistic. Ba chiar, dimpotrivă, dându-ne o insolită carte solid structurată în care sinceritatea impulsului auctorial este evidentă.

Pe Alexandru Dumitriu îl cunosc din paginile "*Albinei românești*" unde îmi trimite ritoase recenzii dovedind lectură abundentă și spirit critic format încât, dacă nu i-aș ști vârsta, chiar că nu mi-aș da seama de faptul că, asemenea celor de anii lui, care-și pun mustăți false din tentația de a mima o foarte matură rigoare academică, el chiar reușește s-o practice. Și îmi mai trimite eseuri în care, clar lucru, se situează cu mult deasupra preocupărilor generației sale, nu ca un caz unic ci, iată, măcar asta să fie satisfacția vieții tulburi pe care o trăim, ca un reprezentant de drept al eșalonului elitei de tineret, a olimpicilor și supra olimpicilor cu care ne-am deprins a ne lăuda aducând o lumină asupra colțurilor mai obscure ale perspectivei noastre naționale.

Dar ceea ce mă bucură cel mai mult în prezența intelectuală a acestui tânăr, este conștiința sigură a persoanei sale, lipsa de fățarnicie a unei subiectivități declarate nu la modul egocentric ci, exact în virtutea convingerii despre care am vorbit mai înainte: aceea că fiecare persoană umană își are și adevărul ei și dreptul de a și-l exprima liber.

Din acest motiv, atunci când mi-a dat cartea spre o eventuală îndrumare, editare, redactare sau oricum vrem să numim actul subiectiv al unuia de a interveni în actul subiectiv al gândirii celuilalt, am preferat să scriu această postfață în care să-l las pe el în centrul a ceea ce simte, exprimă și așterne pe hârtie, iar eu să rămân în centrul meu de preocupări bucurându-mă pentru originalitatea lui și respectându-i subiectivitatea.

Deoarece, dacă pledoaria mea pentru adevărul aparținător fiecărei persoane în parte este evidentă, cu atât mai mult trebuie să credem în originalitatea adevărului artistic. Să credem că numai prin această originalitate și numai prin respectarea ei chiar și de către cei care nu ajung a o înțelege pe deplin, se realizează minunea îmbogățirii perpetue a omeniilor noastre cu frumusețile produse de inventivitatea celor cu adevărat creatori. Iar, niciunde mai mult ca-n actul de creație, nu-și află loc și rost încrederea omului în originalitatea adevărului său.

Restrângând lucrurile la scris, la cuvântul pus în circulație prin tipar sau prin alte mijloace pe care ni le aduce modernizarea, restrângându-le la acel concept de "nume adunat pe o carte", putem spune că ne citim unii pe alții

generație după generație, că dorim să ne cunoaștem unii pe alții din generație în generație, tocmai din respectul unuia pentru adevărurile celuilalt, tocmai din nevoia umană de a cunoaște și adevărurile celuilalt. Cultura omenirii se constituie dintr-un asemenea respect reciproc, iar exemplul ei de bună înțelegere, exemplul conviețuirilor dintre culturi chiar în mintea unuia sau a altuia care-și manifestă propria-i originalitate, este calea cea mai dreaptă spre înțelegere în întreaga omenire.

*

Asemenea gânduri mi-a trezit mie, la bătrânețe, originalitatea acestui tânăr despre care se va mai auzi. Este vorba de o originalitate activă, investigatoare și chiar ambiționată de a reformula idei mult vehiculate; și dintre cele clasice, dar chiar și dintre cele sfinte, precum condamnarea pământească a Mântuitorului ceresc. Din proprie intuiție, fără să fi discutat vreodată cu el despre adevărurile personaliste a căror practicare am avut norocul să-mi fie permisă la bătrânețe, filtrând și sedimentând realitățile insolitei zone spre care și-a găsit această încă inexplicabilă atracție, el ajunge să-și iubească personajele pe care le condamnă și să condamne alte personaje care le-au făcut pe acelea să decadă din trufia pe care le-au produs-o artificial. Și, independent de mine și de cunoașterea pledoariei mele personaliste, trage concluzia ce trebuie să devină evidentă pentru orice politică socială: Atâta vreme cât punem în centrul lumii și-n centrul preocupărilor noastre, precum acel *ombilicus mundi*, persoana umană, democrația nu poate fi câtuși de puțin o rezultată statistică, ci este numai și numai o problemă de conștiință a fiecărei persoane, clădibilă prin conștiința cât mai multor persoane. A cât mai multor persoane și, în ultimă instanță, total definitoriu pentru stabilitatea și securitatea omenirii, a tuturor persoanelor viețuitoare pe acest pământ.

Având, la nivelul congenerilor săi care nu prea vorbesc de așa ceva, orgoliul de a nu se feri să pretindă că, în refugiul primitiv al bibliotecii, la el au poposit toți marii scriitori ai acestei națiuni, Alexandru Dumitriu demonstrează și întrușipează o generație neiconoclastă, pentru care nu revoluțiile contează, nici actul lor brutal ce destinează categoric spre mizera deusolare umană, ci contează doar continuitatea firească prin care, parafrazând arghezian, se pot descoperi “frumuseți și prețuri noi”.

POST-POSTFAȚĂ LA O CARTE CU PREFĂȚĂ ȘI POSTFAȚĂ, sau CU MÂNA-N BUZUNARUL CANGURULUI

Vitrina editurii noastre on-line - unde, în semn de frondă față de nedreptatea care se face autorului român prin concurența neloyală cu unele producții strict comerciale traduse din alte limbi se promovează literatura autohtonă - străduiește să pună în evidență câte UN AUTOR ROMÂN PE SĂPTĂMÂNĂ, cu o carte semnificativă pentru creația lui (un album în cazul pictorilor, un studiu în cazul oamenilor de știință). Ea publică de obicei o pătrime sau o treime din volumul prezentat oferind-o spre descărcare gratuită cititorilor și punându-i pe aceștia în contact direct cu autorul sau editorul respectiv pentru a putea intra în posesia întregii opere.

Procedând la o asemenea selectare pentru a prezenta, când îi va veni rândul, volumul confratelui nostru George Roca pe care soarta l-a făcut să-și caute banii de trai în buzunarul cangurului, dar a ajuns să traseze el acolo, pe tărâm australian, o dâră puternică de simțire românească, devenind un fel de magnet în jurul căruia se strâng, spiritualicește vorbind, români de pe toate meridianele lumii, am respectat proporția alegând 20 de titluri din cele 67 ale volumului intitulat: „*Evadare din spațiul virtual*”.

Și m-am trezit – o poate verifica cititorul în grupajul din pagina a treia a numărului de săptămâna viitoare al revistei electronice PORT@LEU - m-am trezit față-n față cu profilul bine conturat al unui *poet post-modern-nivel-mileniu-trei*. Adică un poet care, lucru deloc ușor, încearcă să sară peste experiențele de „virtualitate” ale internetului ce ne marchează adânc epoca, dar are, bogat însușit, simțul plenitudinii de imagine și contact în timp real cu cititorul, provocat de acesta. Așa că ajunge, în încercarea lui de a depăși asemenea mutații tehnice, la o exprimare frustă care produce mai mult efect decât *metafora* în clasicul ei înțeles, conferind meditației poetice o deosebită autenticitate și, chiar dacă pare superficială, dobândind credibilitate prin arta de a-l face pe cititor să se regăsească în ea. E poezia unor trăiri redată cu atât mai mult rafinament cu cât sunt mai lesne de multiplicat în sinceritatea trăirilor altora, verbul poetului având încărcătura unor flash-uri, a unui tir cu spoturi intermitente de sentimente care-l bombardează dulce pe cititor lăsându-l în

reveria propriilor sale gânduri, mai degrabă răscolite în sine sa decât implantate rece și savant dinafară. Astfel, alegoria ieșirii din virtual a lui George Roca nu e o construcție deliberată, armată și consolidată spre a fi propusă cititorului ca o ofertă intelectuală ce vine din afara lui, ci e implicată acestuia provocându-l la a recunoaște că ar fi simțit și el nevoia să se rostească astfel, numai că poetul, cu spontaneitatea talentului său, i-a luat-o înainte.

Pentru că, într-adevăr, modern sau post-modern, ante-virtual sau post-virtual, iconoclast cu această existență virtuală care a spart tiparele lumii reale, sau tributar ei prin urmele care nu se poate să nu le lase în mentalitățile, patimile și viziunile celor care au gustat din ea, aici este vorba de talent. Talent ce definește o personalitate artistică evident marcată, un creator care începe să-și configureze nișa proprie în peretele abrupt și aproape imposibil de escaladat al marilor pretenții artistice.

Nu știu dacă și despre restul titlurilor din volum se poate spune același lucru. Subiectiv fiind și neînvățând la vreme limbajul lunecos al criticii literare de circumstanță (de care se bucurau odată doar tovarășii cu funcții, dar s-a ajuns astăzi, tot mai mult, să se ofere a fi și la dispoziția autorilor care-și plătesc tipărirea operei și-și cerșesc prefete sau recenzii care să-i facă „*de geniali*” de la început; e drept: fără a avea pretenții de analiză a „*degustării*” literare a produsului lor, dar și plini de frustrare în orgolii față de părerea critică ce nu știe să se limiteze la omagii), mi-am făcut propria-mi selecție la care-mi dă dreptul calitatea de cititor și, chiar dacă pentru unele retorisme versificate îmi vine uneori să-l bat pe poet, tocmai fiindcă mi-e drag, îmi spun că, dacă o treime dintr-o carte te îndeamnă să vorbești despre conturul frumos accentuat al unei personalități literare, atunci lucrurile stau bine, adevărul artistic poate fi spus cu fruntea sus, iar ierarhia valorilor nu se lasă contaminată de sentimentul de gașcă, așa cum se întinde el de la politică până la literatură, sau, uneori, mai ales la noi fiindcă avem publiciști vehemenți, chiar invers.

Problema nu e nouă. Ne-a rămas ca document o tăietură de ziar în care V.A.Urechia anunța în superbul program de conferințe girat sub direcția lui la Ateneul Român, una a lui Caragiale intitulată: „*Gâște și găști literare*”. Din păcate, caut de zeci de ani textul acesteia, dar nu-l găsesc. Pesemne că spiritul rector al unicului brand românesc recognoscibil din generație în generație fără nici o subvenționare de la Ministerul Turismului, autorul Cațavencilor, Trahanachilor Tipăteștilor, ca și al Mițelor lui Nae Girimea, s-a rostit liber de la tribuna Ateneului Român, fără vreun stenograf alături, fapt pentru care ne-a rămas moștenire numai titlul conferinței.

Și, dacă cu găștile ne-am lămurit între timp destul de bine, tare-aș fi vrut să aflu care erau găștile de pe vremea lui Conu Iancu, pentru a proceda la un studiu de literatură comparată cu cele de astăzi !

... Căroră, chiar dacă și-ar arăta ele și mutră de ornitorinc, tot nu le-aș permite să se compare cu această experiență miciurină de mioriță plus cangur din sufletul lui George Roca, poetul căruia îi urez ca păstrându-se, așa cum face, în spațiul spiritual al uneia, să aibă buzunarul plin al celuiilalt.

SCRISOARE CĂTRE O "CONFRATE"

6 mai 2009

Stimată "confrate", Melania Cuc

Am citit cartea în întregime și trebuie să recunosc faptul că am făcut-o cu multă plăcere, chiar dacă uneori, prin repetări insistente sau necontrolate, ajungeți la o redundanță asupra căreia cititorul are nevoie să mediteze spre a-și da seama dacă face parte din stil, din manieră sau din anumite obsesii necontrolate care, uneori, nu dau rău. Numai că, lectura unei proze trebuie să conducă cititorul la stări sufletești, doar criticul fiind acel lector rece pus pe concluzii; iar coerența trăirilor provocate de paginile parcurse este cea care dă satisfacția lecturii, opririle diminuând această stare.

În ansamblu vă felicit ca și pentru Miercurea de Cenușă, cu toate ca aici am găsit o varianta încă frusta, care ar mai necesita recitiri. Simt nevoia sa meditez mai mult asupra factologiei înmiresmate de multă fantezie, ca și asupra unor personaje despre care încă nu-mi dau seama dacă sunt estompate prin artă impresionistă sau prin insuficientă insistență asupra motivării lor. Oricum, efectul are mare spontaneitate artistică și devine credibil într-o presupusă iconoclastie față de rigurile clasice. Mai dificil, însă, este cu personajul principal a cărei incoerență m-a captivat cu desăvârșire și chiar m-ar fi cucerit dacă n-ar avea carența de a folosi un limbaj similar cu personajul care povestește. Acesta e marele dezavantaj al prozei scrise la persoana întâi: uneori uităm că și noi, povestitorii, suntem personaj și îi facem pe alții să se exprime calchiind propria noastră exprimare. (Nu trebuie să vă fie chiar rușine cu asta; e o imputare pe care o făceam mai de mult unor pagini admirabile, scrise de tot pe atât de admirabilul meu prieten Fănuș Neagu).

Dându-mi drumul la asemenea declarații, puteți, deci, constata că ma-ți pus pe gânduri citind această carte; ceea ce este cel mai important lucru în raportul cititorului cu opera cuiva. Cartea dumneavoastră se citește cu interes și asta este esențialul, demonstrând suflul de care dispune prozatorul. Am trăit starea aceasta citindu-vă. Și o afirm pentru că eu nu-mi permit recenzii sau judecăți de valoare. Ca om capabil să apreciez și opera altora (fapt cu care, prin comparație cu mulți incapabili pe această direcție, zău că mă mândresc !), înafara prozei mele mă mulțumesc a încropi 2 -3 portrete sau suveniruri de confrati pe an - uitați-vă în portal la submeniul «Pagini despre scriitori și artiști» și veți constata ca n-am ajuns încă să am 20 pentru un volum. Iar asta, fiindcă sunt mai pedant și mai prețios decăt cu fictiunea. E vorba, doar, de destine vii cu care nu ne putem juca; nici fantaza pe seama lor. Și îmi impun sa scriu cizeland, până reușesc sa ajung la antipodul cozeriilor superficiale pe care le obișnuiesc enervanții mondeni ai vernisajelor; adică reușind a scoate la iveală fie ceva din fibra omului respectiv, fie măcar din realitatea amintirilor sau sentimentelor mele.

Regret așadar că v-ați găsit un editor atât de operativ; eu vă avertizasem că am nevoie de câteva săptămâni de meditație și prețuiesc prea mult colegialitatea pe care mi-o acordați ca să abuzez prin vreo grabă de condei. Nu vă supărați dacă textul complet, cuprinzând exact ce m-a pus pe gânduri la lectura acestei interesante cărți, va fi gata abia pentru ediția a doua. Asta, dacă nu vă mulțumiți cu un citat din Ionel Teodoreanu care, într-un interviu, afirma că te poți considera consacrat, atunci când defectele scrierilor tale încep a fi percepute drept calități. Ceea ce, neîndoielnic, este cazul cu cele ce vă imputam mai sus.

Cu dragoste,
Leu

V-A MURIT PITIȘ

V-a murit Pittiș, copii dragi ai tuturor vârstelor nonconformiste ! Și-a luat zborul spre celeleste minunata pasăre de argint din pletele lui !...Pasărea aceea neostentativă, în blugi banali, precum mierla în penajul ei modest care devine atât de elocvent printre tot felul de codobaturi și ciori vopsite strident, ce nu știu decât să cârâie. Pasărea ce ne dădea ocol trasând cu zboru-i în jurul nostru o rotonda de concert prin planarea ei elegantă, ușor, fara sincope, înclinându-se când pe aripa rock și când pe aripa folk, spre a-și marca rotirea ca o vrajă a sentimentelor pure pe care le trezea în toate sufletele, făcându-le să uite în acea clipă că omul mai are și latura sa de lașitate sau conformism.

Pentru că - învaluindu-ne în pletele lui pe care mulți ar fi vrut să i le tundă și dăruindu-ne cu discretă apariție tot harul sincerității pentru o trăire estetică pe care politrucii ar fi vrut să ne-o sugrume - orice ar vrea să spună unii sau oricum ar vrea să se împăuneze alții, Pittiș a fost la noi adevăratul dizident, adevăratul contestatar și adevăratul consecvent pe această cale. Care nu a făcut nici exhibiționism atunci, nici caz după aceea; ci a rămas în geaca lui, cu cocul lui, cu sufletul lui curat de care n-avea cum să se apropie compromisul. Ca un simbol de calmă perseverență în rectitudine, cu o filosofie de fond personal specifică fiecărui om ostil agresiunilor care-i încalca valorile libertății.

În acest fel Pittiș nu s-a izolat niciodată, ci s-a înconjurat în adevărurile artistice și comportamentale pe care le iubea și, curat exemplu pentru generația

lui, a fost mai tare decât orice încercare de a-l dezbrăca sau a-l tunde. S-a îmbracat în hainele pe care le considera necesare, s-a-nconjurat de rolurile, ritmurile și armoniile pe care le iubea, s-a dăruit tehnicilor moderne în care credea și a încărunit astfel frumos, fără să-i fie teamă să clameze către acea « *lume-lume* » de banalitate și conformism acuzator la adresa visurilor generației lui, marele adevăr al « *Vinovaților fără vină* ».

Ecoul a fost cu atât mai larg cu cât prezența lui se dovedea mai neostentativă. *Moșu*, modestul alint pe care-l accepta, rezona și-n generația noastră, cea dinaintea lui, dar intra în vibrație puternică, tocmai pentru că o exprima pe a sa și pe cea viitoare. După cum alții, mult mai gălăgioși pe moment, s-au dovedit și mult mai inconsecvenți pe parcurs.

Știind să intre exact în registrul de largă amplificare contemporană care a făcut ca, într-o țară civilizată ca Anglia, Beatlesii să fie recunoscuți drept autentici lorzi, el a reprezentat cu valoare de unicat acest curent aici, fără să-i pese că era pe Dâmbovița. Și și-a construit canalul lui cu apă limpede, cu apă curată, cu apa plină de vivacitate care s-a numit Canalul Tineret al Radiodifuziunii. L-a construit, l-a modernizat, i-a fost funcționar credincios și harnic și a făcut echipă cu alții fără să-și dea aere de genialitate neînțeleasă. Apoi, datorită lui, datorită împătimirii lui de artist pentru moderna tehnica IT, lăsându-i la o parte pe neinspiratii care administrează umplerea cu prostioare și banalități a lungimilor de undă hertziene, a întemeiat, tot pentru acest tineret al inimii lui tinere, cel mai puternic și mai inovativ Radio-net.

Din pricina aceasta, tragica mea exclamație de astăzi este: « V-a murit Pittiș, copii dragi ai tuturor vârstelor nonconformiste ! »... Dar, fiindcă tot mă adresez la persoana a doua, nu mă pot abține nici de la unda de sarcasm cu care le-aș spune celor care l-au pensionat în plina lui tinerete cu plete de argint: « V-a murit Pittiș, și nu vă mai stă în cale, funcționari nenorociți și lipsiți de imaginație, care l-ați pensionat » !

Nu vreau să comentez. Există crime care se consemnează ca atare fiindcă nu vin din răutate, impulsivitate, cinism sau instigare, ci vin din prostia care se manifestă prin rea-credința nepedepsibilă. De exemplu: constatarea că moartea la vânătoare a lui Ludovic Spiess a fost naturală și că nimeni n-a tras în el, nu este adevărată. În inima lui de mare artist care a adus atâta glorie țării, trăsesse cu câteva săptămâni înainte ministrul de tristă amintire securistă care i-a trimis un control eminentemente politizat, așa cum, din strict interes de partid, a făcut fără rezultate concrete și cu alte teatre. Și, iarăși de exemplu: fără să-i fie rusine că și generațiile mai tinere sunt reprezentate de mulți parlamentari incapabili sau corupți, șeful carierist-traseist al unui partid care, în limba franceza înseamna exact ce reprezintă în România, cu evident amatorism exhibiționist propune limita de vârstă la candidaturi, în loc de criteriul valorii și al însemnătății politice. Și, încă o dată, de exemplu...

Dar ce să mai dăm exemple, când l-am avut pe Pittiș atât de tânăr și de creator până-n ultima clipă, demonstrând diferența dintre existența creatoare a monștrilor sacri și meschinăria partizană a unora care își dovedesc, încă de

la tinerețe, nechemarea și parazitismul în funcție ? !

Despărțindu-ne de un om care și-a marcat veacul prin propria-i pasiune, ajungând astfel a fi mult mai profesionist decât funcționarii de profesie și mai categoric dizident decât dizidenții de profesie, ne consolăm durerea constatând că, doar pentru satisfacția celor din a doua categorie, el se situează la timpul trecut. Dar pentru toate vârstele creatoare și nonconformiste Pittiș rămâne și subiect de meditație și exemplu de ce-i reprezintă în continuare personalitatea, chiar dacă aici, lângă Balcani și pe firul bălțit al Damboviței, nimeni nu s-a gândit că sângele lui e cel puțin la fel de albastru ca al Beatlesilor recunoscuți de Coroana Angliei.

ÎN FAȚA CONFUZIEI DINTRE PERSOANĂ ȘI PERSONALITATE

Mulți, dacă nu chiar majoritatea oamenilor cu pretenții intelectuale exagerate și prezență intelectuală relativă, fac această confuzie. Unii ignoră propria lor existență ca persoană umană printre alte persoane umane (care te respectă doar în măsura în care le respecti și tu), dar se vor deodată personalități, adică deasupra celorlalți. Alții, care prin diferite concursuri de împrejurări au ajuns la faimă fără a fi adevărate personalități, se consideră lucrați când decad și nu-și dau seama că le-a jucat festa necultivarea propriei lor persoane. În vreme ce persoane care știu să-și cultiveze eul în raport cu egalitatea în drepturi a celorlalte persoane cu care conviețuiesc, devin personalități prin reperul moral pe care îl reprezintă. Legile democrației reale, cea care va înlocui ficțiunea democratică a statisticilor electorale drept criteriu de evaluare a triumfului social, aduc normele de conduită morală pe prim plan și fac din spiritualitate o determinantă a progresului material. În aceste condiții, triumful politic nu mai e totuna cu triumful social, rămânând mult mai găunos și mai prejos decât acesta. E capabil de succese imediate și chiar de lovituri neașteptate prin manipulări dar, ne ținând seama de aspectele etice ale progresului, nu poate produce acea stabilitate obștească, aptă a asigura o continuă perfecționare a democrației, deci o continuitate mulțumitoare în evoluția acestei omeniri formată din persoane „născute egal în fața lui Dumnezeu”. Speranța mea într-un concept meritocratic este că vom reuși să avem cândva o orânduire (sau un

sistem, cum spune autorul cărții de față) în care succesul politic să nu fie altceva decât corolarul succesului social al persoanei respective.

Pe măsură ce democrația vrea să înainteze, să progreseze depășind politicianismul

intereselor personale sau de grup și devenind atât o normă de viață a fiecăruia în parte cât și a comunității la un loc, aceasta devine în primul rând o problemă de înțelegere morală a existenței persoanei noastre. Aș îndrăzni să spun: de diacronie a moralei în perfecționarea persoanei noastre și, de aici, în perfecționarea societății umane. Iar, cum volumul pe care îl publică acum Lucian Hetco este intitulat definitiv „*SISTEMUL ȘI MORALA COLECTIVĂ*” întrunind titluri precum: „*Despre criză și morală*”, „*Autonomia spiritului*”, „*Avem nevoie de caractere*”, „*Sistemul actual poate fi perfecționat prin morală colectivă*”, este firească divagația spre definierea personalistă a termenilor, la care ne îndeamnă parcurgerea lui.

Programatic sau neprogramatic, deliberat ca demers de cercetare-comentare sau chiar nedeliberat, dar provenind dintr-o preocupare care chinuie ființa autorului, această culegere de eseistică pe diferite teme stringente ale anilor noștri, publicate cam în ultimii cinci-șase, ajunge mereu, orice temă și-ar propune, la o problemă cheie: aceea a omului responsabil, a celui care, respectându-se pe sine îi respectă și pe alții și, preocupându-l comunitatea cu ceilalți, se cizează pe sine însuși ajungând la a impune ceea ce mult dorită „morală colectivă”. Care, iarăși din punct de vedere personalist, s-ar numi mult mai bine „morală comunitară” deoarece „colectivă” ar putea însemna de la unul mai mult și de la altul mai puțin, în vreme ce existența comunitară presupune participarea fiecărei persoane respectate ca atare, cu drepturile ei și îndatoririle ei.

Este o sugestie pe care o fac, tot așa cum, încă din titlu, mi-am permis să sugerez și comentatorilor acestui important autor afirmat în ultimul deceniu (intuiți deja în cei care i-au luat interviurile), să nu se repeadă a vorbi despre personalitatea lui fără a-i studia persoana. Deoarece personalitatea este mai întotdeauna doar desenul de suprafață, acoperind cu rele și bune aspectul public în decorul de rigoare, în vreme ce adevăratul model social, capabil să facă nu numai prozeliti, ci semeni, oameni de același calibrul moral care pot pune piciorul-n prag determinând progresul, este persoana. Persoana în toată evoluția ei ca ambiție de perfecționare, de cizelare în bine, de ajungere la niște convingeri hotărâte privind această viață și cu capacitatea de a ne convingere că nu le va abandona.

Chiar dacă aceștia au motive de admirație sau de recunoștință pentru un om dăruit, știind să creeze, benevol și dezinteresat material, un climat cultural românesc de care beneficiază și ei, le sugerez nu atât să-i caute meritele, cât să-l imite tocmai pentru impunerea comunitară a acestui tip de om. Să fie mai întâi atenți la persoana sa, așa cum a fost formată și așa cum s-a autoformat apoi în continuare – persoana sa care devine, de fapt, personajul gânditor al acestei cărți – și, de aici pornind, să deducă de ce personalitatea sa se conturează

bine în prezentul cultural românesc.

* * *

Recunosc faptul că sunt subiectiv, ba chiar foarte subiectiv în aceste afirmații deoarece, citind cartea altfel decât cum citești articolele dispartate publicate în timp, mi-am găsit suport pentru o teză pe care o susțin de câțiva vreme și care, din produs al dezamăgirilor politice ca român trăitor al societății sale tot mai degradate în acești douăzeci de ani (și uitându-și speranța naivă, dar nu demagogică a luminiței de la capătul tunelului), a început să-mi devină convingere destul de fermă. Adică, atât de fermă cât pot fi soluțiile la care recurgi atunci când ajungi să nu mai vezi o a doua. Raționamentul acestei convingeri este următorul: **Așa cum marea generație a renașterii românești s-a constituit la 1848 prin fermentul intelectual al celor reveniți din lumea occidentală, după ce s-au dedicat acolo frământărilor sociale ale epocii și și-au însușit idealurile pe care le avea cea mai deschisă către democrație parte a omenirii, tot astfel, instabilitatea noastră politică de astăzi, datorată lipsei de caractere care se conjugă cu sechelele unui trecut nefast, ca și nevoia unei clase politice autentice, capabile să impună acele puține dar definitorii criterii ale democrației avansate, află rezolvare prin revenirea sau implicarea celor care au muncit, au trăit, s-au format și și-au consolidat preceptele într-o asemenea democrație dinafară, conștienți și de imperfecțiunile ei, dar și de dezideratele ei ferme, bine impuse social.**

Din acest unghi și cu această intenție declarată, să vedem cum ni se descrie personajul principal al cărții de față:

- Crescut într-un mediu intelectual românesc autentic, de formație militant națională și religioasă, adică având continuitatea tocmai a acelei formări spirituale pe care comunismul a încercat să o decapiteze ca să-și impună o manipulabilă intelectualitate pseudomarxistă sau, în egală măsură, o pseudointelectualitate marxistă.

- Contaminat și cu cât trebuie ca să știe în ce constă, de educația publică a epocii, cu toate relele și mai puțin relele ei, inclusiv stagiul militar al demagogiei pentru „apărarea cuceririlor poporului”.

- Angajat în sistemul economiei socialiste, aflat în direct contact cu problemele de atunci ale economiei reale, ale repartiției ei nedrepte, ale aspectelor ei de pricepere a unora și de neeficiență a altora, ale minciunilor triumfaliste cu care era împodobită, ale consolidării unei clase profitoare și ale demagogiei patriotarde pusă în locul eficienței bazate pe morală și competență.

- Nu a fost nici măcar unul dintre cei care și-au căutat libertatea dinainte, ci și-a ales de bunăvoie să trăiască în Germania după 1990.

- Lucrează acolo constant, într-un domeniu tehnic de concepție, făcând carieră de specialitate în aceeași firmă la care s-a angajat de la început, ceea ce demonstrează că nu e afectat prea tare de complexul emigrantului ci și știe să-

Afinități Elective

și însușească atributele pozitive necesare existenței în acel mediu social avansat.

- Dar, în același timp, nu-și uită nici identitatea culturală ajungând să reprezinte prin propriul său eu splendidul principiu modern al interculturalității europene.

- Aduce și un aport substanțial la afirmarea acestuia, aport care este, în egală măsură, o contribuție de cetățean german respectuos cu toate principiile democrației occidentale, ca și de etnic român dedicat spiritualității limbii sale.

- Și face aceasta nu ca un Rastignac visând să cucerească, indiferent cum, gloria marilor metropole, ci dedicându-și timpul liber, voluntar și fără vreun interes financiar, politicilor culturale pe care le promovează.

Schițând acest portret mai mult ideal decât real, în mod deliberat n-am vrut să intru în amănunte personale, pentru că ceea ce scriu eu nu este despre autorul respectiv, care s-ar putea să nu aibă toate aceste virtuți, ci scriu despre personajul al cărui potret rezultă din citirea acestei cărți. M-am rezumat la trăsături care pot fi mai generale, care se pot găsi la alții sau pot fi preluate de la alții, cu convingerea că și alți români, poate, la fel de dăruiti ca el, pot să se realizeze în alte direcții și pot să se dedice altora dintre politicile promovate prin experiența Uniunii Europene și a vieții civilizată-democratice a continentului nostru: Sociale, educaționale, de mediu sau chiar de politică curentă în cadrul unor partide corespunzând idealurilor lor, deoarece, în democrația adevărată, și apartenența la un partid tot voluntariat înseamnă, profitul și lipiciul de avantaje fiind doar atributul găștilor și mafiilor.

Am încercat, așadar, să nu individualizez, să las cât mai largi deschiderile acestui portret, importantă fiind doar concluzia la care vor ajunge, alături de Lucian Hetco, toți românii dinafara hotarelor țării care se vor regăsi în el: Faptul că ei, oameni realizați acolo simt nevoia să atragă atenția conaționalilor lor din țară că singura cale de a scăpa sistemul nostru politic de viciile care îl subminează este aceea morală; și că, redeşeptarea națională făcându-se prin comandamentele moralei, numai însușirea ei de cât mai mulți va conduce și la impunerea ei în viața tuturor. Aceasta nu este atât o problemă de mare filozofie, cât una de voință colectivă pentru reînnoirea multor precepte morale pe care le-am avut, pentru reanimarea normelor de conduită cetățenească liberă pe care comunismul a încercat să ni le extirpe, pentru aplecarea cu atenție asupra celor câtorva principii de muncă cinstită, de strădanie pentru competență, de respect pentru inițiativele altuia și de neîncălcarea libertăților nimănui, care dau stabilitate popoarelor de tradiție europeană prin acel amănunt semnificativ că: Imoralitatea și amoralitatea se manifestă întotdeauna; important însă, este ca morala comunitară, morala colectivă, cum spune autorul despre care vorbim, să fie mai puternică decât acestea.

Cu o asemenea speranță, a modelului de seriozitate europeană însușită acolo unde ei s-au realizat neuitându-și identitatea culturală românească, eu sper în aportul substanțial al unor atari persoane bine formate democratic, în sisteme bine constituite democratic. Sper că, prin ei, vom ajunge la formarea

unei adevărate culturi politice democratice românești și la producerea, de acum înainte, după ce vom scăpa de reziduuri, a unei clase politice românești a redresării naționale. Din acest motiv pun accentul nu atât pe personalitățile românești care au triumfat înafara țării, ci pe persoana umană care s-a format după modelele bune dinafara țării și care poate deveni personalitate politică pentru ai ei. O persoană la modul general, poate chiar un portret ideal al ei, mult depărtat de portretul propriu-zis al autorului și edulcorând o menseștile hibe ale acestuia.

Personajul Lucian Hetco ce ni se profilează din această carte care, ca alcătuire, prezintă un risc despre care voi vorbi în final, este astăzi o persoană realizată *acolo*, care nu și-ar ierta faptul că ar putea să nu-și împărtășească experiența și *aici*. Anterioara lui carte de publicistică se cheamă „ROMÂNUL PLANETAR”, dar tocmai din această conștiință el nu și-a uitat rădăcinile și, fără a se da exemplu, se constituie pentru conaționali săi ca un manual din care poți învăța ce înseamnă seriozitatea într-o societate serioasă. Iată cum își definește el adaptarea la cerințele uneia dintre țările întemeietoare ale Uniunii Europene: „*Orice adaptare la o nouă cultură este o provocare. Ea cere ani de zile de muncă susținută, ca să nu-i spun efort, mai ales că nu a fost ușor să trec de la mentalitatea noastră balcanică și romanică în același timp, la cea germană, care presupune alte valori și pune înaintea oricăror alte deziderate, disciplina, perseverența și calitatea. Cum însă am fost întotdeauna un om corect și disciplinat, mi-a fost mai ușor, decât altor etnici români, care au ajuns în Germania și au avut senzația de victime, ori de neînțelegere din partea localnicilor. Oricum am drege lucrurile, ușor n-a fost și basta.*” Pentru ca, în aceeași ordine de idei, într-o altă pagină să completeze: „*... Cu timpul însă, te obișnuiești și înveți că trebuie să accepți realitatea așa dură cum este ea. În fond, decizia de a emigra îmi aparține și port răspunderea pentru ea. Nu pot regreta deloc faptul că am învățat o limbă străină, a unei culturi de prim rang, că am interiorizat și acceptat mentalitatea germană, ce presupune munca la baza oricărui succes. Actualmente sunt mulțumit și fericit că pot trăi într-un stat de drept, cu forță economică și care este mai înainte de toate, un stat social. Am un drum lung în urma mea, a fost greu, dar nu imposibil.*”

În acest sens, vorbeam mai înainte despre speranța mea în aportul la redresarea României, mai ales prin structura ei morală, a acelor **persoane care s-au realizat** în alte țări. Pentru că ele știu ce înseamnă **să te realizezi cu adevărat într-o societate stabilă și serioasă**. Dacă ei vor veni cu aceste convingeri de *muncă* și nu *descurcăreală*, de *aport social* și nu doar *pretenții de la societate*, de *respect pentru aproapele tău* și nu *fraierirea acestuia* și, mai ales, de *voluntariat onest din partea celor care au vocații politice și de prioritate statală a încurajării sprijinirii și promovării inițiativei în mod egal la toți cetățenii*, dacă ei vor veni cu experiența prin care și-au adâncit și și-au perfecționat persoana ca fond moral democratic într-un adevărat stat de drept și au reușit să fie apreciați acolo, fiecare la nivelul lui (pentru că nu vorbesc numai de intelectuali și de vârfuri, ci de orice român, aflat la orice muncă, dar

care a învățat în străinătate mai multă cinste democratică), atunci vom învăța cu toții și cum să ne consolidăm sistemul statal și ce pretenții să avem de la el. Aceasta pentru că, spre a încheia aici comentarea raporturilor dintre persoana umană care suntem fiecare și personalitatea care se profilează mai distinct pe fundalul altora, acești oameni care au învățat să se realizeze în contextul unor cerințe superioare sunt dovada vie a faptului că: **Lucrând moral și spiritual asupra propriei tale persoane îți clădești personalitatea.**

* * *

Să revenim acum la această carte purtătoare a câtorva idei care nu pot să nu ne cucerească prin luciditatea dar și onestitatea lor. Ea reprezintă viziunea unei experiențe moderne și post-moderne a unui om de formație intelectuală care, prin morală, înțelege și sensul formării creștine. Speranțele lui în perfecționarea sistemului prin adâncirea și generalizarea moralei nu pot să nu vină și din acea conștiință pe care o avem în special noi, ca europeni: Faptul că istoria continentului nostru oferă exemplul clar al salvării unor societăți viciate de tot felul de „sisteme” ale epocii prin creștinismul care a răspândit morala adusă de Mântuitor.

În subtextul acestei cărți găsim, de fapt, o continuitate firească, bazată pe observații de bun simț asupra contemporaneității, a preocupării unor mari gânditori care, pornind de la exemplul creștinismului au definit **soluția morală** ca prioritară în redresarea de orice fel a omenirii, preocupare privind societatea post-modernă cu aspectele ei de crize provocate prin falimentul moral al unui capitalism care prea a triumfat pe laturi de inginerie financiară ale căror speculații depășesc nepermis de mult dimensiunile economiei reale. Din pricina aceasta, percepția libertății autentice (care pornește de la John Locke acum trei secole și ajunge la Maritain, Mounier și Dennis de Rougemont în secolul trecut) se continuă astăzi ca idee de realizare a persoanei umane prin afirmarea meritocrației într-o democrație reală, care să nu mai permită nici un fel de lipsă de transparență a unor așa zise „interese superioare” ce ne obturează accesul la datele propriului nostru destin, favorizând manipularea subterană a societății prin procedee ascunse (nu vreau să spun mafiote) care nu țin nici de economia reală și nici de realele nevoi democratice ale existenței.

Nu vreau să-i pun în cârcă lui Lucian Hetco asemenea idei pe care nu le-a formulat, dar faptul că el, sau personajul imaginat de el, vorbește despre reabilitarea adevărului public prin rațiune și morală, despre criza economică prin determinante politice, despre echivalența falimentului unor state cu falimentul moral, despre centrele puterii și mobilitatea lor iar, în același timp, lansează un apel pentru asumarea răspunderii de către o intelectualitate activă și altul ca românii să fie mai puțin nostalgici și mai mult pragmatici, cred că mă îndreptățește ca, cel puțin, să-l iau aliat la acestea. Iar faptul că el vorbește despre conștientizarea sinelui care dă pacea interioară și despre o *Restauratio magna* ca perfecționare prin morala colectivă, mă face pe mine să subscriu la soluția lui privind schimbarea de mentalitate, învățându-ne că, într-un stat de

drept și, tocmai pentru consolidarea acestuia, este absolut necesară concentrarea asupra unor fapte simple, dar categorice: *Să gândim, să muncim și să ne plătim impozitele.*

Iată aici un adevărat program cum n-am văzut până acum la nici un ministru al culturii de la noi:

„Entertainment nu poate deveni însă cultura în sensul sau clasic, așa cum o percepem noi, românii. Sigur că ducem nostalgia clasicilor noștri și căutăm pare-mi-se cu lumânarea modele, ori personalități publice (nu numai literați, ci în general oameni de caracter, cu o alură mesianică), care ne-ar putea ridica moral, mai întâi în ochii noștri pe noi înșine, iar mai apoi și în cei ai străinilor. Cândva însă, vom renunța să ne chinuim a mai dovedi altora, ori nouă înșine, ceea ce nu mai trebuie neapărat dovedit și aceasta se va produce de îndată ce națiunea română va câștiga în personalitate ! O chestiune de câțiva ani buni, veți vedea ! Dar schimbarea este deja perceptibilă. Cred de aceea, că ne vom schimba treptat, dar în final radical, modul de gândire, vom consuma poate mai puțină cultură în sensul ei tradițional, dacă vreți, mă refer aici la literatură, istorie ori filosofie. Vom citi mai puțină beletristică, dar mai multe cărți de specialitate. Vom descoperi și aprofunda astfel aspecte noi ale culturii tehnice, economice, politice ori sociale. Vom începe să ne întrebăm dacă originalitatea noastră nu este totuși de preferat modelelor, ori brandurilor ce ni se oferă din afara țării. Și această formă de cultură, noua cultură informatizată pe teme economice, sociale ori politice, mai puțin apreciate până acum la noi, va face parte din bagajul de cunostințe și informație al unei persoane ce se respectă. Așa cum la fel, literatura nu va dispărea, fiindcă este nevoie de ea ».

Iată cum își definește condiția personală : *“Inainte de toate mă consider un intelectual român, de factură comunitară, de formație germană, prin convingere însă un român autentic, între ceilalți europeni, ce și-a văzut de treabă. Căci tot ceea ce am făcut în cei 16 ani de diasporă în Germania, toată munca mea comunitară, indiferent că a fost la nivel de asociație la Agero, sau ca președinte al Ligii LARG (Liga Asociațiilor Româno-Germane din Germania), ori ca editor și redactor al publicației Agero, despre care vorbim astăzi, a fost pusă în slujba ideilor românismului. Personal mă consider a fi mai degrabă un vizionar sau dacă vreți, de muncitor ce și-a căutat silitor, întotdeauna ceva de lucru, cu un anume sens, nerisipind energii aiurea, trăindu-și ziua la adevarata ei intensitate. Trăim însă vremuri frământate în viața românilor și a lumii în general, căci neînțelegerile sunt tot mai grave, iar tarele societății trecute încă ne mai chinuie la noi acasă, laolaltă cu invidia, confuzia, păcatele sau alte angoase de factură comunistă ori neo-comunistă, însoțite de boli spirituale, ce ne afectează moralul și cultura națională. În antiteză, am gândit inițial și am văzut în Agero un spirit nou, un loc unde se respiră, se gândește liber și se speră la mai bine, un loc de scăpare, de refugiu, sigur și nealterat. Cele câteva cărți sau unele eseuri pe care le-am scris de-a lungul anilor, au toate la baza lor, acest principiu, al unității românești, în fond simplu - și eficient. »*

Iată cum a învățat el, printr-o trăsătură de specific național, conștiința demnității omului : « . A plăti nemțește înseamnă a prelua fiecare, nota sa de plată. Adică, transpus în limbajul zilei, ar însemna în viața de toate zilele, că individul are personalitate suficientă ca să-și accepte greșeala, confuzia, se autocritică, se acceptă în imperfecțiunea sa, la fel cum nici să nu aștepte să fie nici compătimit, ori lăudat din start, fiind conștient de propriile sale dimensiuni. Exclue servilismul, mita, corupția ! Este un act de delimitare socială și un bun exercițiu de caracter, ce l-am întâlnit adeseori și care personal, place și românului de rând.”

Iată cum analizează lucid poziția țării sale de origine: „Ceea ce s-a întâmplat cu țara noastră n-a fost în niciun caz o restaurație. Nici nu știu dacă m-aș aventura să mai vorbesc despre o revoluție. Lucrurile au fost în parte dirijate din afară. Sigur că unii din liderii politici de atunci, ce se mai află în viață, ar putea să ne povestească mai multe. Dar de ce ar face-o, ca să se discretizeze și mai mult ? Cert este că schimbarea era necesară și oarecum previzibilă în contextul momentului, chiar dacă unii dintre noi pierduseră speranța în schimbare. Liderii politici ai momentului, mă refer la cei lichidați ori linșați, cum vreți a-i spune, erau deja oameni în vârstă. Dacă evenimentele nu s-ar fi produs în 1989, s-ar fi întâmplat cu un an, doi, trei mai încolo. Momentul declanșării lor a fost însă, se pare, oarecum nepotrivit, sau, dacă vreți, unele chestiuni s-au precipitat ori s-au produs ceva mai devreme și puțin mai altfel decât se preconiza. De aceea am și avut parte de harababura „revoluției” cunoscute, de tip balcanic, de „teroriști”, de diversiune, de informația parșivă, de manipularea în trombă a unei populații înfometate, ținute conștient timp de decenii în neștiință. Harababura a fost voită, fiindcă a fost expresia unei manipulări colective, iar noi n-am fost nici breji, nici democrați, ci ne-am comportat și în 1989 întocmai așteptărilor, adică am fost națiune asupra căreia s-a hotărât ideologic, din umbră, malefic, fără a ține cont de doleanțele celor mulți. Unii activiști de partid au devenit peste noapte „democrați”, noii noștri conducători. Iar noua clasa politică de după 1990 a fost la fel de diletantă, ca cea de dinaintea ei. O nouă restauratio magna s-ar fi putut produce doar în 30-40 de ani, aceasta presupunând o nouă mentalitate și o nouă educație, fără totalitarism, autoritate excesivă și o viață în demnitate. Este exact ceea ce nu am putut avea în 1989. Cel mai important lucru este că totuși n-am fost divizați ca națiune, deși aceasta se încearcă permanent. Aici ar trebui să recunoaștem o oarecare competență politică, dar oare, cui să-i mulțumim ?

Iată-l și cum este cu gândul la ai lui: „România trece din nou printr-o perioadă tulbură. Și cred că românitatea trebuie privită cu seriozitate, **căci România este tot ceea ce avem !** Și era și de așteptat să fie așa, căci nu există priorități mai mari pentru mine, cel puțin, decât România și oamenii săi. Dar ceea ce mă îngrijorează cel mai mult, dacă tot vorbim despre românitate, este faptul că actualei conduceri politice pare-se că nu-i este încă suficient de clar, că doar o Românie puternică economic, cu o rată redusă a șomajului și cu

mult mai puțină migrație economică, va fi garantul... Munca și disciplina, faptul de a se afirma real și a trăi în sfârșit o viață demnă. În țară din păcate este mult mai greu să te afirmi profesional, aceasta și datorită faptului că posibilitățile financiare ale întreprinderilor sunt reduse. Motivația principală în străinătate este plata muncii, deci pentru muncă bună, românul așteaptă bani buni și în occident munca sa este în sfârșit platită, deoarece pragmatismul este în occident mai important decât faptul de a avea în România două facultăți cu două masterate și un titlu de doctor, dar un salariu de mizerie. Cred că aici românii rămași acasă în țară, ar trebui să-și schimbe mentalitatea și optica și să se orienteze mai mult spre practic... românii (din străinătate) încearcă să se identifice cu noua societate și doresc să aibă în sfârșit succes, atât profesional, cât și în viața de toate zilele, succes pe care nu l-au avut acasă în țară... Tocmai respectul față de om și de existența sa – acesta este principiul, singura soluție valabilă și care va fi permanent unanim acceptată. Cum spuneam mai sus, cel mai pozitiv sistem de până acum este democrația, care va fi și de acum înainte îmbunătățit treptat. Nu vreau să vorbim de utopia unui socialism, fiindcă știm din propria experiență că nu poate funcționa. Dar societatea, pentru a putea fi cu adevărat democratică, are nevoie de realizări economice, de industrie, de performanță intelectuală, de gânditori, de filozofi, de standarde sociale, la fel cum are nevoie de un cod moral. Moralul societății, chiar dacă oscilează în timp, nu poate dispărea, fiindcă este una dintre pârgurile existenței. Și cum fiecare dintre noi purtăm în noi un fel de arhetip al moralei, cred că este bine să avem încredere că sistemul actual poate fi perfecționat permanent prin morală colectivă în mod corectiv.”

Iată și modul cum vede el emigrația: „Nu în străinătate e viitorul neamului românesc ci acasă! Nu există o tragedie mai mare pentru mine, decât să aud sau să-i văd pe nostalgicii partidului comunist și pe fanii ceaușismului, loviți de amintirile dulcele pe ritmuri de “Cântarea României” în suspine balansându-se.”

Totul pentru a reajunge la teza care devine un fel de liant al acestei cărți despre care nu se poate spune că este un studiu organizat: „Elementul social stabilizator al Eului, ce-l întreține indirect pe cel existențial, garantul ființării, se transmite de la generație la generație, nu prin genă, ci prin morală – ce pare a fi înăscută și posibil de îmbunătățit, repetabil, înainte de trecerea ei la generația următoare”

* * *

În final, mă simt obligat să explic sau să justific afirmația de mai sus: Da, parcurgând cartea și gândindu-mă apoi la ideile ei, nu odată am simțit regretul că ele nu sunt așezate într-o cursivitate logică a unui studiu organizat. Nu o dată am simțit tentația de a-i imputa autorului că s-a mulțumit cu o simplă culegere de texte scrise dispart, aruncându-le cu furca între niște coperte; și că nu a avut perseverența de adevărat autor, pentru a retopi totul într-o formulă rotundă de argumentare cu cap și coadă care, într-adevăr să-l reprezinte.

Afinități Elective

Asemenea cărți, făcute din texte răspândite pe oriunde și oricum sunt, mai degrabă, atributul veleitarilor pentru care contează mai mult a avea pe ce să dea un autograf decât a lansa idei pe care să le caute într-adevăr cititorul. Nu tu însuși îți faci asemenea cărți ci, numai după ce devii mare și părăsești această lume lăsând o operă bine definită, cercetătorii mai adună tot ce pot de prin ziare și pun la urma seriei de „opere complete”, un volum cu „diverse”, care are strict caracter informativ în legătură cu alte preocupări ale autorului respectiv. Dau aici un exemplu cu prietenul meu din tinerețe, publicistul și cercetătorul Cristian Popișteanu care s-a răspândit în articole și interviuri fără să-l preocupe o carte bine centrată pe vreun mănunchi de idei semnificative. La o oarecare bătrânețe, însă, a scos un foarte apreciat volum de amintiri și portrete „*Istoria clipei*” care s-a confirmat a fi un mare document memorialistic. A fost sărbătorit cu fast, cum merita personalitatea lui și portretistica de bună calitate pe care o semna. Dar avea un defect: Era primul său volum, care nu se întemeia pe vreo autentică operă anterioară, ci pe articolașe și interviuri; iar cărcotașii nu s-au abținut să nu-i atraga atenția că: Întrucât memoriile se scriu la urmă, nu la debut, el și-a început opera cu sfârșitul !

Sper ca, încă tânărul Lucian Hetco să aibă luciditatea de a înțelege asta, să nu se lase amăgit de gădilatul unor laudători de serviciu și să treacă bărbătește la a-și construi o operă care să-i servească într-adevăr afirmării în eseistică sau literatură.

Prezentată astfel, și ca gen literar – să-i zicem, cartea mai conține o disfuncționalitate: Ea e alcătuită din trei categorii distincte de publicistică: Articole scrise pe teme „la zi”, o discuție pe criterii de egalitate ideatică și colocvială, precum și o serie de interviuri date altor autori. Nu există, deci o unitate din punctul de vedere al redactării. Ai impresia că Lucian Hetco, sigur pe și conștient de ideile sale, le-a adunat repede între copertele unei cărți prin care ne arată : „Iată, acesta sunt, așa gândesc !”... Iar eu, după cum am mărturisit, îi răspund: „Multe idei bune; organizează-le și argumentează-le în consecința necesară unui studiu eseistic”.

Și, totuși, iată-mă, cu toată încântarea scriu despre această carte care:

- Ca literatură nu-și propune un gen;
- Ca argumentare nu-și propune o dezvoltare tematică;
- Ca filosofie nu pledează pentru una anume.

Cel puțin pentru mine, sunt adevărate toate acestea rămânându-mi valabil și îndemnul către autor pentru o retopire a unui posibil important material ideatic. Dar, cu toate acestea...

Da: există un „dar” care trebuie adăugat. Pentru că, toate cele trei observații rămân valabile dar... Dar putem spune că, și dacă nu-l felicit pe autor pentru graba de a strânge între coperte tot ce spune fără copertă, am întâlnit în această carte un personaj deosebit de interesant care filosofează cu sentimentul cetățeniei sale în secolul al douăzecișunulea al erei noastre pe continentul numit „Europa”, scoțând la iveală cum nu se poate mai bine o

tematică deosebită a locului și timpului menționat. El procedează la un act de profundă meditație față de destinul românului, ceea ce este deosebit de meritoriu în comparație cu literatura cârcotașă a mărginașilor publicisticii care se simt obligați să aibă un punct de vedere despre tot și despre nimic. Iar bunul lui simț (de a pune degetul pe o rană sufletească autentică și a nu se preface într-un „analist” în toate și în orice) înseamnă foarte mult și ca act publicistic de literatură angajată, și ca filosofie a vieții contemporane, și ca dezvoltare de argumente privind soarta noastră astăzi.

Prin unitatea pe care i-o dă descoperirea acestui personaj, nu neapărat real ci, mai degrabă ideal, văzut de cel care-i descrie ideile ca o bine ancorată trestie gânditoare, poate chiar alta decât autorul în viața lui de toate zilele, putem spune că avem în fața noastră o carte !

Sau, în ori ce caz, chiar vorbind doar în nume propriu, eu pot spune că am găsit un personaj - fie el livresc, dacă nu e luat cu toate trăsăturile din realitate - care dă speranțe visului nostru de a avea cât mai multe modele de verticalitate pe care să le urmeze concetățenii noștri de astăzi și de mâine.

Pentru că, la finalul acestor rânduri, trebuie să arăt și cum nu mă lasă să mă amănesc, un alt personaj marcant și scriitor de mult mai veche faimă al emigrației române. Este vorba de Doctorul Dimitrie Grama care, pornind de la un articol asemănător, îmi scria de curând următoarele:

Mulțumesc pentru articolul trimis, care bine-nțeleș descrie și exprima foarte bine situația și sentimentele românului din țară.

Este deprimant și probabil nimic altceva de făcut decât să așteptăm VIITORUL.

Am certitudinea că majoritatea românilor nu sunt copti destul ca să înțeleagă ce înseamnă adevărata democrație și nici nu sunt destul de militanți ca să lupte pentru drepturile lor de cetățeni, acum ai Comunității Europene.

De asemenea, am impresia că majoritatea românilor accepta corupția, furtul, imoralitatea ca o parte integrală, chiar pozitivă a caracterului uman. Există deci o minoritate de “fraieri”, printre care ne numărăm și noi.

*Sunt multi alți factori care contribuie la mizeria materială și spirituală care a pus stăpânire pe români și pe care am încercat să-i analizez și eu în câteva eseuri anterioare. Dar și strădaniile mele au fost de pomană, pentru că nu am avut nici un fel de “feed-back” la ceea ce am scris, nici măcar de la intelectualii din diaspora. Spun asta, deoarece, un scurt timp de altfel, am crezut că “intelectualii” din diaspora ar fi mai cu moț, mai luminați având și experiența unei alte forme de organizare social-politică; dar acum sunt convins că nu este deloc așa. Proporțional, românii din diaspora, exact ca și cei din țară se împart în două grupuri distincte: **șmecherii** și **fraierii**. Și, atâta timp cât șmecherii vor domina statisticile caracterului românesc, vom avea parte de ceea ce este acum: Corupție, Imoralitate, Neomenie și lipsă de Speranță.*

Dimitrie GRAMA

Pot spune că semnatarul acestor rânduri este un om la a cărui părere, venită din experiență și asiduă preocupare în direcția educării democratice a neamului său, țin foarte mult. Poate, tocmai din această pricină, ea mă demobilizează puțin. Dar, măcar îmi confirmă o bună parte din temeiul de la care am pornit: Chiar dacă am dreptate sau nu în legătură cu cartea și cu autorul despre care am scris, nu asta contează !... Contează faptul că toate **speranțele noastre se leagă de o mișcare cu adevărat intelectuală** de necesitatea căreia își vor da seama tot mai mulți dintre „*fraierii*” despre care vorbește Doctorul Grama. Pe românește, termenul are conotația pejorativă de (ca să-l cităm pe dl. Iliescu) „*prostănac*”. Dar dacă îi căutăm o etimologie germană din „*frei*” care înseamnă „*liber*”, mă tem, pentru antagoniștii celor din categoria asta, că ne-am putea duce cu gândul la „*om cu mintea liberă*”. Ceea ce, chiar dacă facem speculații lingvistice, este mult mai avantajos decât mintea lor limitată de șmecheria ieftină, bazată pe corupție, imoralitate, neomenie - cum scrie Dimitrie Grama.

Pentru că, atunci când *fraierul* își dă seama ce încerci tu, șmecherul, înseamnă că **nu mai poți să-l fraierești !...** Ceea ce e aproape totuna cu dispariția, sau punerea cu botul pe labe a celeilalte categorii.

Jur, Dumnezeule, că nu-mi doresc mai mult decât atât !

DEOSEBIREA DINTRE DRAGOSTEA DE LITERATURĂ ȘI ADEVĂRATA POEZIE DE DRAGOSTE

Nu am în nici un fel intenția de a face elogiul poeziei lui Ionuț Caragea, poet român încă tânăr, care și-a câștigat notorietatea în „*generația Google*” pe multe meridiane dar, ca întotdeauna prin destinul nostru de caractere condamnate la nonsolidaritate sau asolidaritate, mai puțin în universul creativ al țării lui unde, după părerea mea, s-a înstăpânit - tranzițional, bine înțeles - un mod de existență literară circumscrisă în microclimate propice grupusculor literare. Ceea ce n-ar fi rău, practicarea artei nepresupunând organizații de masă, dar conducând la riscul ca, în grup mic, ierarhia valorilor prin selecție naturală să nu mai funcționeze așa cum trebuie, iar iubirea de literatură să nu fie totuna cu vocația pentru literatură, din iubire provenind și *amatorismul*. Care, în accepția lui de *diletantism* trebuie bine delimitat de profesionalismul oricărei arte și tratat ca atare. Adică tot așa cum medicii bine specializați îi tratează pe vraci, iar farmaciștii pe șarlatani.

Plecat în altă lume, Ionuț Caragea are avantajul însingurării sale, ceea ce îi oferă o distanță de la care nu mai e obligat să stea cu privirile în interiorul grupusculului; să poată vedea fenomenul literar de la distanță și să tragă învățăminte din ansamblul lui, nu de la vreun critic sau maestru literar care vrea să domine un anume cenaclu dintr-o anume localitate. Pentru că, nu creatorii chinuți de propriile lor orgolii sunt principalii vinovați de provincializarea acestor grupuri literare (prin mentalitate provincială și nu prin locul unde apar), ci „maestrul”, implicitul critic local ce dă sentințe și certificate de talent, lansând personalitățile literare în micul lui imperiu după modelul grangurilor „centrale” ai vieții clientelare literare; și leit cu același arsenal de valori. Astfel, aceleași adjective, atribute și analize din repertoriul celor ce o fac la scară mare, sunt folosite și la scara mică a câtorva semnături de volume din arealul respectiv. Ba, uneori, la furie, pentru a arăta cât de buricul pământului este el cu emulii săi, respectivul mentor și spirit rector local uită, pur și simplu, funcția critică de la care a pornit și-i îmbăloșează pe autorii clientelari cu atâtea merite de perfecțiune și genialitate, încât generația lui Nichita, șaptezecistii, optzeciștii și chiar impunătoarele nume din perioada interbelică sunt mici amatori pe lângă creația promovată de cenaclul, revista sau editura respectivă.

Dar, în această însingurare, Ionuț Caragea are și dezavantajul de a nu fi luat în considerație de nimeni, măruntele interese de grup ne având cum să-l includă. Un asemenea motiv mă face să mă refer la el și la poezia lui cea frumoasă, mai degrabă spre a defini contrastul unui asemenea însingurat în împătımirea pentru sunetul încântător al poeziei în limba sa maternă, spulberat ca un fir de talent în largul mapamondului, față de bine definitele ventuze ale aspirației la artă cu orice preț, cu chemare și nechemare, îndemânare și neîndemânare, vocație sau doar ambiție de afirmare, profesionism sau amatorism, ce mențin climatul unei vieți literare locale în cercuri restrânse de oameni care se cunosc, se cam apreciază sau doar se tolerează ei între ei, datorită liberalizării tiparului. Liberalizare absolut necesară democrației noastre, dar nu în egală măsură utilă unei reale afirmări culturale care, pentru a se realiza, trebuie să scape de poncifele și amatorismul de la „Cântarea României”.

Poate că voi fi considerat cinic, dar alături culegerii pe care acest poet interesant a făcut-o din cele vreo zece volume publicate până în prezent, am așezat un opuscul din colecția de penibilități literare a marelui meu prieten Mișu Dragomir, poet de nobilă stirpe intelectuală pe care-l amuzau la culme toate stupiditățile pe care le suportă tiparul, colectându-le cu fervoare. Procedez astfel spre a-mi face înțeleasă cât mai pe scurt teza exprimată limpede în titlu, juxtapunând o strofă de adevărată poezie de dragoste aparținând tânărului poet și alta dintr-o broșurică tipărită pe bani proprii (ceea ce dovedește doar dragostea pentru literatură), de o „amatoare de frumos” din perioada interbelică, atunci când libertatea tiparului manevrat ca negustorie în care banii nu au miros, era la fel de glorioasă ca și astăzi. Pentru că mica industrie editorială a prezentului nu e cu nimic mai brează, adăugându-și doar rafinamentul digital alăturat vânzării de ISBN-uri pentru autori submodești, al asigurării de prefețe elogiative pentru cei mai avuți și chiar al negustoriei cu vreo campanie de recenzii în publicații cu tiraj confidențial dar care, apoi, pot fi citate în postfețele care susțin autorii după ce au mai strâns niște bani pentru un nou volum. În acest mod, putem afirma cu mândrie că economia noastră de piață a produs și a (re) impus tipul de editor prestator de servicii spre a satisface nevoile reale sau amatoristice ale unor mici comunități, la fel cu atelierelor de confecții și reparații, rentabile la un anume număr de populație; sau, chiar, cu cabinetele dentare care pun coroane și proteze oricărui om care are nevoie să mănânce și nu numai celui care știe să zâmbească frumos. Printre acestea s-au profilat și câteva mici dictaturi, fie ale unor finanțări de stat supuse intereselor unei anumite orientări sau găști, fie ale câștigurilor cu cărți comerciale, ca niște supermarketuri cu produse de serie, banale, uneori expirate, dar ambalate frumos, de genul „*legate-n imitație de piele, ca să lași doi metri de bibliotecă urmașilor*”... Și, bine înțeles, nutrim speranța să se impună naibii odata o editură cu adevărat program de cultură națională și de cultivare a elitelor cum, avis rara, începuse a fi în unele domenii Editura „Humanitas”.

Dar să revenim la exemplul edificator și scurt pentru care m-am

lungit cu vorba. Voi cita două strofe, din două poezii de dragoste a doi autori care demonstrează ambii dragostea de literatură, de vreme ce o frecventează. Unuia dintre ei, însă, lipsindu-i din această dragoste necesarul respect pentru literatură; respectul care-l face pe omul de bun simț să se oprească dinaintea profesioniștilor unui domeniu pentru care n-are chemare și să nu înainteze acolo unde nu-și are nici locul, nici priceperea, nici, în ultimă instanță: harul.

*...cândva ne vom atinge și vom clădi iubirea,
coloană înfinită cu palmele pe cer
și vom culege stele să le simțim zvâcnirea
când inimile noastre nu vor avea reper.*

Așa sună o strofă din recenta culegere a lui Ionuț Caragea pe care, ca să nu jignesc libertatea de a tipări a vreunui grafoman contemporan, o juxtapun unei strofe pe care am mai pomenit-o, extrasă, după cum am spus, dintr-o plachetă tipărită în timpul libertăților interbelice:

*Am avut și eu odată
Un iubit frumos și bun
Și-a plecat în țări străine
Și-a murit de glonț de tun.*

Pentru Ionuț Caragea - care, fiindcă „a plecat în țări străine”, nu face parte dintre găștile autohtone unde, la scară mai mare sau mai mică, se laudă ei între ei - așezarea alături de asemenea delicatese ale ororii literare, ar putea fi jignitoare. Fericit fiind, însă, că „n-a murit de glonț de tun”, îl rog să mă ierte și să înțeleagă că, pentru mine, e o răcorire. Și să mi-o accepte din următoarele motive:

Ca modest profesionist al scrisului, ce sunt, m-am simțit întotdeauna încurajat să mă aflu între prieteni ce știau să apere drepturile și fruntariile acestui profesionism pentru care fiecare trudem din greu, nu ca pentru alte profesii - doar patru sau cinci ani de facultate, ci o viață întreagă; și aceea puțină de vreme ce, deseori, adevăratele rezultate se văd de abia când ajungi la eternitate. Astfel, cum am spus mai sus, am moștenit în memoria mea, ca un memento a ceea ce nu trebuie să lăsăm să se întâmple pe piața literară, toată colecția de poncife grafomane colecționată de Miha Dragomir cu osârdia celui care nu numai că vrea să se amuze, ci și a maestrului cultivat de o rară generație de poeți splendizi și care, la rândul-i, a cultivat cel puțin două. Colecție adunată de Miha, marele îndrumător de poeți care a ținut până la moarte rubrica „Dintre sute de catrge” unde a fost lansată toată floarea poeziei vremii, tocmai pentru a le da acestora exemplul de ceea ce nu trebuie să facă și, mai ales, ceea ce nu trebuie să lase să pătrundă știrbind blazonul nobil al profesioniștilor în ale scrisului.

Nu era vorba atât de persoane, cât de opere; de neghina strecurată chiar

printre culegerile bune ale unor oameni cu talent bine consacrat, dar nedotați cu simț critic față de propriul lor verbiaj. Astfel, când, în prolificitatea sa, Nicolae Tăutu scotea carte după carte și chiar luase, împreună cu Mihaela, un premiu de stat pentru poezie, acesta i-a atras atenția că nu tot ce se publică ziarn, în ziare, își găsește și loc peren în paginile cărților; că una e poezia ocazională pentru care ei erau mult solicitați de reviste fiind poeți la modă și altul e rolul mesajului poetic pe care-l duci cu tine până la împlinirea unei cărți; că nici o carte nu e o simplă culegere, ci fiecare își are poetica ei, tot așa cum un articol sau un interviu, părănd fulminant într-un ziar pe o „*cestiune la ordinea zilei*” își poate pierde orice semnificație în volum și chiar îl poate descalifica pe cel care-și alcătuiește opera definitivă din culegeri de scriitură jurnalieră. Tăutu a înțeles, a acceptat și, cum îi ardea buza să scoată un nou volum pentru care avea creație diurnă destulă, a propus să ne facă o lectură ca să alegem noi ce trebuia a se tipări pentru eternitate și ce rămânea doar ca scurtă răsuflare pentru „*carpe diem*”-ul respectiv. Am procedat ca atare: El citea foile pregătite iar, la fiecare, noi îi spuneam să le pună în dreapta sau în stânga. Supus, ascultător, obiectivat el făcea asta... Până când l-am prins că, uneori, trișa și, când nu eram atenți, mai sustrăgea câte o foaie din cele pentru gunoi și o puneă furiș de partea cealaltă... O dată, de două ori, până când i s-a strigat: „Nae, e volumul tău și tu poți oricând să faci ce vrei cu el; dar acum, cât noi ascultăm, lasă naibii foile așa cum zicem !”... Atunci, două lacrimi mari în care strălucea toată durerea și ruga s-au prelins pe frumosul lui obraz poetic și i-am auzit glasul invocând: „Dar voi nu știți cât m-am chinuit și cât am scrâșnit din dinți până când am scris poezia asta !”... Și, nu numai invocând, dar chiar cutremurându-ne cu durerea unui om sincer față de efortul său, din păcate, de data aceea sterp și, din fericire, în alte ocazii foarte inspirat.

Ce să-i faci ? ! Există și asemenea autori care pot produce lucruri de valoare alături de dezamăgitoare banalități și, tocmai din acest motiv s-a instaurat funcția selectivă a adevăratului critic literar. Pentru că nu s-a inventat încă, nici cu electricitatea pe sârmă, nici prin undele herziene, nici în sistemul digital (iată: proaspăt laureat cu „Nobel”), vreun mecanism care să confere cantități de talent sau, măcar, să producă timpi de inspirație, avem deseori nevoie de o selecție ulterioară, bazată pe caratele fiecărui produs în parte. Dau un exemplu care se poate verifica consultându-se ediția respectivă: Ion Horea este un poet bine conturat și foarte riguros cu sine însuși. Și, cu toate acestea, Romulus Vulpescu, având la viața lui mult har de editor, i-a propus să-i selecteze el poeziile pentru un volum antologic. Ei bine, oricât de mult am fi convinși de virtuțile operei poetice a lui Ion Horea, când citim acel volum asupra căruia și-a pus amprenta selecția lui Romulus Vulpescu, ne dăm seama că poetul e și mai valoros decât l-am considerat citindu-i celelalte volume.

Iată, așadar, că nu neg în nici un fel necesitatea unui adevărat mentor critic, ci doar îi batjocoresc pe cei care fac asta, nu din vreo reală chemare, ci din grandomanie, veleitate sau poltroneria importanței pe care și-o dă neavenitul. Fofilându-se pe post de selecționeri unici (de cele mai multe ori

dintre ratații creației propriu zise, deținători de eșecuri în încercările beletristice proprii), prin veleitatea lor, aceștia speculează veleitățile altor câtorva din jur, amăgindu-se că au fondat în mica urbe încă un mare „Cenaclu Sburătorul”. În ce scop ? Bine-nțeles nu poată decât ca dubitabilul preopinent să se poată compara cu Eugen Lovinescu.

Și, în același timp, amăgindu-i pe alții; pentru că veleitatea lui „*a voi (sau a dori) să creezi*” nu are nimic de a face cu *putința de a crea*. Ca să nu mai vorbim de har, sau măcar de toate subtilitățile poetice caracteristice fiecărui gen literar, pe care adevăratul scriitor le deprinde prin propriul său spirit de observație, chiar dacă nu s-a găsit încă (și cred că nici nu se va găsi) formula de manual pentru așa ceva. Fără acestea, o asemenea veleitate ține mai mult de ambiția de a te lua lumea drept creator și a putea poza ca atare dându-ți importanță sau pretinzând importanță.

Într-o asemenea ordine de idei, îmi amintesc de un confrate ambițios, pe care l-a nenorocit nereușita unor sute de pagini din care nu-i ieșea un roman, le-a rupt, le-a mototolit și le-a aruncat la coș, apoi și-a înecat durerea într-o beție cruntă. Când s-a trezit, a făcut dușuri reci și inhalații cu abur, s-a dopat cu algocalmine și a încercat să se apropie de masa de lucru. Acolo, ce crezi: Scoase din coș, lipite cu scotch și călcate cu fierul, tronau paginile pe care el le aruncase. „Te-ai îmbătat, maică și ai aruncat toată munca asta la care am văzut cum te-ai forțat”- îi spuse soacra care fusese nevestă de precupeț – Nu se poate; alege măcar ceva și scoate niște bani din truda asta !”... Respectivul, făcuse măcar gestul uman de a se îmbăta de ciudă; îmi amintesc însă de altul, ce scrisese un roman ale cărui pagini, ca să le publice, ar fi trebuit, pur și simplu, traduse din română în română. Circula cu el pe la diverși editori care, după efortul lecturării a două pagini de prostii și agramatisme, îi dădeau cu el în cap. Cândva, după ce ne-am câștigat libertatea, ce vad la un chioșc din Gara de Nord ? – Numele amicului respectiv pe coperta unui volum impresionant îmbrățișat de-o banderolă pe care scria nici mai mult nici mai puțin decât: **„Roman interzis de 20 de ani sub apăsarea cenzurii care nu l-a lăsat să apară”**.

Nu știu dacă raportul dintre căinoșenia cenzurii și prostia unui asemenea nechemat e o problemă politică sau una de breaslă în apărarea unor criterii de bun simț artistic, dar îmi amintesc de un alt mare prieten al meu, celebrul pictor și maestru monumentalist solicitat și răssolicitat de șecii lumii la înnobilarea artistică a palatelor provenite din petrodolari, care a pictat ani de-a rândul cele mai mari minuni arhitectonice din emirate: Petre Achițenie. Artist modern, cu o viziune brâncușiană în culoare, acuzat de fundamentalisti că și-a permis să-l pună-n frescă pe Eminescu alături ctitorilor din biserica botoșăneană „Uspenia” unde a fost botezat poetul, el a avut o copilărie săracă pe la mănăstirile unde a învățat de la zugravii stilului bizantin, a trecut apoi la o perioadă tributară picturii lui Grigorescu și Andreescu, dar de înaltă apreciere în epocă și a fost adus ca bursier la singurul Institut particular de belle-arte din București, patronul acestuia dându-i de toate - casă, masă, lecții, atelier, vopsele,

cu o singură condiție: Să rețușeze tablourile unor colege din familii avute, de pe urma taxelor cărora ființa Institutul, ca să crească prestigiul acestuia atunci când expunea lucrările studenților. Așa și-a făcut Achiteție și studiile, dar a realizat și zeci de pânze pentru expoziții de succes, semnate de alții. Și, pesemne din acest motiv, când a ajuns profesor, șef de catedră și maestru al multor generații de absolvenți ai Universității Naționale de Arte Plastice, avea un ochi teribil, descifrând imediat amatorismul și excluzându-l. Se purta foarte exigent, mai ales cu fetele; și nu le ierta dacă se îndoia de talentul lor. Vorba lui binecunoscută era: „Vrei să ai îndeletniciri artistice și să-ți umpli timpul cu ele ? Du-te la tors, la vopsit lână, la croșetat, la țesut ii și covoare, că așa face orice femeie de român ca să-și îngrijească locuința îmbrăcând-o-n scoarțe, și nu ca să se laude cu afișe de expoziții la care n-o să vinzi nimic !”...

Încurajat de el, am îndrăznit și eu să ricanez în fața unor foști generali sau ștăbuleți, sau miniștri care, venindu-le ideea să tenteze la profesia noastră pentru a-și umple timpul de pensie grasă, încep a se considera colegi și a-ți aduce cărți spre publicare sau recenzare. Le spun de la obraz: „Dacă te-a apucat dragostea de artă la bătrânețe, de ce-ai cășunat neapărat pe meseria mea și nu faci, de exemplu, balet, sau cascadorie ca să-ți umpli timpul ? !”...

S-ar pune întrebarea ce legătură au toate acestea cu poezia de dragoste a lui Ionuț Caragea, o creație literară onestă și de certă inspirație, inegală încă, atingând și cote superbe pe lângă inegalități oarecum supărătoare, dar niciodată sub limitele profesionalismului. Niciodată lăsând impresia că autorul s-ar îmbăta cu apa rece a amatorismului, ci întotdeauna simțindu-l crispat în voința de a comunica ceva ce are într-adevăr de comunicat. Ceea ce mă face să îl încurajez din toată inima și să-i apreciez volumul ca atare, pentru că inegalitățile lui sunt chiar mai interesante privind căutarea de expresie artistică nouă; mai interesante decât o mănuiere sigură, la o anume ștachetă lipsită de oscilații... Da: ce altă legătură, decât contrastul încântării, ar putea avea considerațiile mele despre amatorism și grafomanie cu poezia de mai jos, pe care sunt tentat să o citez în întregime ? !

În altă viață am fost un râu

*în altă viață am fost un râu
iubita mea era o salcie
cu dragostea despletită
câteodată frunzele ei
îmi acopereau trupul
câteodată se închidea în sine și plângea
adesea o mângâiam unduitor*

*într-o zi iubita mea a plecat
în căruța unui lemnar*

*în locul ei
pe un ciot
se odihnea adesea
o codobatură*

*eram furios și pentru o vreme
n-am mai privit malurile
până când o femeie necunoscută
privind prin mine pietrele
a vrut să afle rostul pământului
și s-a lăsat să cadă
ca o pană de codobatură
ca o frunză de salcie*

*a plutit o vreme
cât m-au ținut brațele
apoi am sărutat-o
și a rămas în voia mării*

*deseori iubita mea cântă
la miez de noapte
vrăjește pescarii*

*iar eu întind degetele
prin siajul bărcilor*

Și, dacă poemul de mai sus l-am reprodus din această încercare de antologare tematică extrăgând lirica de dragoste existentă până în prezent în opera tânărului poet, cer permisiunea să mai adaug unul, dintr-un alt volum, cu alt orizont ideatic, definindu-i personalitatea literară dintr-un alt unghi, dar care justifică la fel de bine convingerea că ne aflăm în fața unui autor care are ceva de spus și, stăpân pe niște mijloace moderne de exprimare a unor inedite stări poetice, va mai avea încă de spus impunându-și registrul poetic asupra generației sale:

Download

*Doamne
am primit mesaj de la tine
în timp ce mă spovedeam pe hârtie
s-a înfiripat un **link** între cer și pământ
prin care mă hrăneam prin care te **downloadam**
poezie*

*am învățat să iau totul de la început
primul cuvânt a fost
amintire
nu trebuia să construiesc
un alt turn babilon din metafore
pentru a-ți arăta cât de deștept sunt
am așteptat cuminte
ca picăturile de ploaie
să culeagă cuvintele din vânt
mi-am întins palma
pe linia vieții a apărut
o **floodă**
o iubire
care m-a făcut mai Om
decât sfânt
prefer să rămân toiagul tău Doamne
pe care să-ți sprijini sufletul
și să mă doară dragostea ta
decât să mă dărâme
cuvinte de dragul cuvintelor
pentru că-n lumea asta chioară
nu tot ce zboară se numește înger*

Prefațat astfel, cu profilul poetic așezat ca o efigie care, cu ochiul vizibil cercetează frumusețile iubirii mai mult decât frumusețile iubitei - aceasta fiind unică, neschimbată, discret mișcată sau, mai degrabă doar clătinată cu dragăstoasă grijă; situată într-un nadir perpetuu al prospecțiunilor sale și venind la el prin fluxurile sentimentelor diferite pe care i le provoacă; uneori voluntară față de sentimentele lui supuse, alteori supusă în fața sentimentelor lui voluntar declarate și surprinzător descrise – el le disecă și le află metafora... Dar cu ochiul celălalt, ochiul nevăzut pe care îl bănuim a recepta mesajele venind din transcendent în limbajul noilor configurații ale unei lumi virtuale, Ionuț Caragea își capătă cele două dimensiuni auctoriale: Una de conversație cu divinitatea care și-a depășit odată cu el și cu secolul lui trăsăturile fundamentalist-paternaliste de „Tată a Toate”, făcându-ne conștienți că, de fapt, e „Duhul din Toate”, adică prietenul, sfătuitorul, inspiratorul și animatorul gândurilor tale, al simțirilor cu care-I înțelegi Cuvântul; iar tu ai dreptul modern să nu-l înțelegi ca pe o poruncă, ci exact ca pe un duh care te animă și pe tine fericindu-te, tocmai pentru că Dumnezeuul tău dialoghează cu tine și te lasă să dialoghezi cu El întru luminarea acestei vieți; chiar și cu mijloacele cele mai moderne, care se dovedesc a fi la fel de profund transcendentale... Asta ar fi prima dimensiune. Iar, a doua e cea de ascultare întru tocmai a îndemnurilor acestui Dumnezeu Atoateiubitor, făcându-te și pe tine să iubești în măsura în care ești ființă după chipul și asemănarea Lui; și să cânti iubirea dacă ai primit de la el

talantul poeziei.

Asta, cred eu, face din Ionuț Caragea un liric dotat cu justificată înclinație către poezia de dragoste iar, din acest volum al său, o demonstrație bine pusă pe direcție. O demonstrație promițătoare meritând a fi călduros primită, cu toate limitele sale; o demonstrație care ne arată că, atunci când va reuși să depășească anumite poncife ale teribilismului de a spune oricum orice, teribilism care-i aplatizează pe mai mulți congeneri ai săi, când va ajunge să simtă că versul alb (ca să nu spun că respinge, spun numai că:) admite și mai greu vocabula de simplă comunicare, lipsită de profunzimi sau de originalitatea rezonanței, că diminutivele zgârie urechea și simțul poetic iar simplitățile exprimării trebuie să cuprindă mereu un antibanal feroce, - când își va radicaliza poezia față de asemenea tare, constănțeanul din el va avea dreptul să se pretindă din stirpea tomitanului care s-a autodenumit „*tenerorum lusor amorum*”.

Mă opresc aici de teamă ca, în ciuda a cel puțin opt superlative pe care le-am folosit caracterizându-l pe acest poet care le merită, să nu-i fac vreun deserviciu vorbind cinstit despre hibebe pe care le mai are, în contextul în care astăzi, prin practicile despre care vorbeam la începuturile acestor rânduri, orice prefață sau postfață situează orice carte la care este atașată, cel puțin de la perfect și genial în sus; iar baremul de superlative este pe la minimum douăzeci și patru la orașe și treizeci și două în municipiile capitală de județ . Fraza de început de cronică literară cu: „*Valorosul volum de cimilituri apărut în prestigioasa editură din Pătârlagele aduce o contribuție națională la...*” este bine generalizată în limbajul criticilor despre care am vorbit mai înainte, iar prietenul meu Achîțenie, care le îndruma pe grafomanele picturii către talentele produselor casnice, își savurează acum nemurirea, devenind el însuși monument.

Iar eu, păcătosul, convins că, în urma unor asemenea practici de reclamă la tarabă, e întru totul justificat faptul ca, acela care te roagă să scrii despre el, e sigur că vei scrie cât de genial este, m-am jurat mai demult să nu mai accept asemenea propuneri, să le răspund de la obraz : « *Dragi copii-confrați, nu mai apelați la mine, fiindcă nu vă pot lăuda sincer la modul meu sobru, văzându-vă și limitele. Piața este prea stricată de lăudătorii de profesie care, pesemne în schimbul unei sume modeste, vă ridică pentru câteva minute în vârful gloriei care vă place și vă gâdilă, fără să vă dați seama cât de amară e deziluzia când constatați că a fost o șarlatanie. Ori, mai rău : unii dintre voi nici nu vă mai dați seama, ajungeți să vă credeți monument național de unde priviți cerul și nu mai vedeți câinii care ridică piciorul la temeliea soclului... Piața analizei literare e deteriorată de tot felul de subingineri lingvistici, tot așa cum mafia țigănească a piețelor sufocă zarzavagii autentici. Poezia e egală cu tariful paginilor tipărite, iar un volum nu e greu nici să-l scoți, nici să-ți fie lăudat; e mai greu să nu te faci de râs pentru veșnicie, pentru că cerneala de tipar dăinuie împreună cu prostiile pe care le imprimă...*

Diletantismul vă pândește din același ascunziș de unde vin și laudele nechematiilor. E inflație mare, băieți ! Vedeți-vă de meserii serioase că, altfel, ajungeți și voi printre tarabagii care vă umplu azi de iluzii luându-vă bănuțul ! »...

Cam așa mi-am propus să le răspund; dar lui Ionuț, care pe deasupra mai e și constănțean de al meu, apucasem să-i promit, tocmai fiindcă l-am văzut că a trăit experiența și, ajungând pe locurile natale, a avut parte de prezentări care-l plasau fără jenă pe acea diagonală urbanistică dintre statuia lui Ovidiu și bustul lui Eminescu, ba chiar pe un soclu cu puținel mai înalt decât ale acestora.

Dintr-un asemenea motiv, cu toată dragostea mea pentru talentul adevărat al oricărui, anunț că e ultima oară când, în scrierile mele, mă refer la vreo carte nou apărută. Oricât s-ar insista pentru o prefață, sau recenzie, sau măcar lectură, eu văd în spate surâsul umil al cerșirii unor laude; iar, după ce scriu, mai simt și scrâșnetul de nemulțumire că nu am lăudat suficient. Așa că: De ce să fiu lingușit sau înjurat ? !... Mă simt bine așa cum sunt, mă bucur când găsesc în talentul altora un sprijin pentru a impune biata cenușăreasă de literatură română și, cu asta: Punctum !

Afinități Elective
învrăjbite de unele neafinități

**V. EPILOG CU O SCRISOARE
DIN NEPTUN**

SCRISOARE DIN NEPTUN

Stau în concediu cu burta la soare (pe banii mei, bine-nțeleș, cum am făcut de-o viață după – ah, nemaipomenitele vacanțe petrecute la bunici la țară !) și meditez a lene (nu *alene*, ci sfânta noastră *lene*) la ce e mai facil, adică la ce mă provoacă mai mult din ce am în dreapta și ce am în stânga. Valurile pe care tot le aud cum mă caută par să mi-i aducă în jur pe toți cei care nu mai sunt, oricât i-aș evoca eu. Dar lumea s-a schimbat, în jurul meu sunt alții și eu mă păstrez aici singur, cu amintirile întreținute doar de geografia plajei, care e aceeași.

În dreapta, așa cum stau cu fața, adică cu călcâiele, spre mare și spre răsărit, peste un șir de funduri la fel de frumoase, torsuri bărbătești cu aurărie în lanțuri și medalioane, expoziție de cearceafuri cu șnururi pubiene și topless, e zidul cu nișă de santinelă de la grădinile palatului pe care și l-a construit Ceaușescu, chipurile fără sponsori. În stânga, fără vreo intermediere, ci chiar pe cearceaful meu, am ziarul cu poza retușată a lui Sarcozy și informația că președintele francez a recunoscut numele firmei sau firmelor care i-au sponsorizat concediul într-o casă de vacanță de lux din America.

“Ce grandoare, ce decădere !” – îmi sună prin minte odată cu foșnetul valurilor, difuzoarele tonomatelor, țipetele copiilor și admonestările mamelor, totul constituind peisajul sonor pe care mi-l permit pleoapele mele închise spre a se bucura și ele de dreptul de a lenevi la soare: Ce grandoare, ce decădere !... Lui Ceaușescu – prieten echidistant și cu Giscard și cu Bokassa, îi făcea poporul recunoscător ditamai viloiul cu domenii și debarcadere de acostat crucișetorul, în vreme ce președintele Franței, adică urmașul Regelui Soare, al lui Napoleon și al lui De Gaulle, e la mâna unor afaceriști ca să-și ducă familia la un ranch, fie el chiar și de lux, cu abia un mic ponton pentru canoe !... Ce grandoare, ce decădere ! – îmi trece mie prin minte, lenevos, în vreme ce soarele pătrunzând prin pleoape mă gădilă cu transparența lor care capătă irizări roz.

Și lenevesc plutindu-mi gândul ăsta prin minte, fără nici un chef să mi-o adun, să scormonesc ceva logică-n ea și să ajung la un raționament.

Nu vreau raționamente aici !...Zac insensibil lăsând să mi se plimbe gândul ăsta prin tot golul minții în vacanță, stârnind imagini și amintiri aiurea: lenevoase, fără pregnantă, apărând și dispărând sub (și el, tot în dorul lelii)

implacabilul: “Ce grandoare, ce decădere !”...

În felul acesta, un gând la fel de leneș ca și simțurile mele, îmi pune-n față amintirea zilelor când Ceaușescu nu mai făcea baie de mulțime, ci se mulțumea cu baia de mare și baia de scriitori, alegându-se pentru asta vreo zece-douăzeci mai guralivi și mai pe plac... Nu spun mai multe despre modul cum se făcea această triere și cum se dădeau unii în vânt după ea, venind special în acele zile, dispuși să nu facă nici baie nici plajă, nici pescuit, stând în sacou cu cravată și clamând a fi selecționați. N-o spun și fiindcă mi-e lene, dar și fiindcă unii mai sunt în viață participând la asemenea dezbateri și astăzi... În acele momente, vila scriitorilor, vecină, de altfel, cu a dictatorului, pesemne pentru ca să coste mai ieftin cablarea la ascultare, se umplea de « organe » ... Și ale noastre și ale lor ; adică organele de conducere ale Uniunii Scriitorilor, organele de supraveghere a acestora iar, printre ele, unii amfibii ; adică înotând și în apele noastre, înaintând (în grad) și în balta lor... Ce-i de mirare ? Una dintre ăștia, ale cărei povestiri sunt un fel de fișe de observație a bărbaților sub care s-a făcut că geme - deci corespund, ca literatură, genului informativ - am auzit că și acuma se menține în planul... literaturii de specialitate informativă ; iar altul, ne mai putând suporta chinurile de... conștiință că i se va găsi dosarul, tocmai când a venit moda să se autodenunțe, a constatat că era mare-nghesuială : Se precipitau să facă asta mai mulți din grupul lui de foști dizidenți...

În fine... Cred că pălăvrăgesc și eu de unul singur, cu gânduri legănându-se aiurea sub soarele ăsta cu miros lenevitor de alge !... Dar, în ultimă instanță: gânduri plăcute... Pentru că, pe atunci, ehe, Iancu, exemplul de coleg care pendula cel mai ritmic între organele alese și organele gradate, venea cu casierul după el și, nouă, care de la sine nu eram selecționați pentru baia de scriitori a genialului, ne dădea un împrumut ca să ne ducem, cu șlapii și ținuta noastră indecentă, să bem și să pălăvrăgim cât mai departe, prin alte locuri decât cele luate în colimator; să nu se-audă în microfoanele casei altceva decât comentariile încântate și laudative ale celor de pe (verificați-o vă rog) “lista de participanți la întâlnirea cu tovarășul”....

Ce mișto era !... Ne duceam peste drum, la Cireșica, unde astăzi bărbații de stat dansează cu țigănci rusoaice, dar atunci Costel-mandatarul avea un modest grătar fără instalații de microfonie, fiindcă ieșea foarte bună saramura de stavride. Spre deosebire de votca proastă de acum, servită elegant în pahare scumpe, cu umbreluță și preț piperat, el îți trântea pe tejgheaua strâmbă votcă bună în pahare de sticlă ordinară și, uneori, pentru literați consecvenți și critici de autoritate, dădea pe credit. Avea și-un difuzor pe care-l puneu atât de tare încât degeaba se chinuiau ginitorii să noteze, așa că, să te tot ții de bancuri !... Apropo de președintele nostru și cel al Franței, exact cum astăzi glumim cu bancul că alegerea lui Sarkozy a revigorat imnul « *Allons enfants de la Hongrie...* », acolo, la « Cireșica » am lansat noi pe atunci calamburul cu « *beau d'Estaing – beau de sting* » spus, chipurile, de genialul la Bordeaux, ceea ce l-a făcut pe Giscar să aprecieze complimentul și franceza în care scorniceșteanul îi spunea că e frumos. Tot acolo, dintre suporterii balerinei cu microfoane de

Ploiești, de care se îndrăgostise și cu care l-a căsătorit Ceaușescu pe marele său prieten intitulat unic: « *Majestatea sa imperială Bokassa I, președintele republicii Africa Centrală* », multi dintre cei care o cunoscuseră mai intim au făcut « *Asociația cumnaților lui Bokassa* », noi, ceilalți, mulțumindu-ne a comenta faptul că « plutonierul canibal făcea copii ca să le mănânce organele proaspete, în vreme ce președintele lui, Ceaușescu, ne chinuia nouă organele ca să facem copii »... Și, tot acolo, am lansat cântecul de glorie : « *Condu-ne bunule părine/ Condu-ne bun conducător !/ Condu-ne buna lui soție, / Condu-ne bune Nicușor !* »... Iar difuzorul de la magnetofonul « Tesla » ce atrăgea însetații urcând de la plajă, urla atât de tare încât, să te bată să recunoști că ai spus așa ceva, și tot n-ar fi avut alte probe auditive decât glasul lui Dolănescu, sau al Mariei Lătărețu.

Ce grandoare, ce decădere !... Nu ? !...

Adică, de ce grandoare, de ce decădere ?... Era aia grandoare ? E asta decadentă sau decădere ? !... Nu mă pot concentra ca să-mi dau un răspuns; și, în ultimă instanță, nici nu vreau. Sunt pe nisip, în vacanță, iar gândurile se prefiră și-o iau razna care-ncotro, ca și firele lui printre degete... De ce decădere ?... A, da : De la știrea cu Sarkozy. Nu-mi iese din cap amănuntul că și-a inaugurat cei șapte ani de președinție c-un concediu plătit, ca la milogi, de-un sponsor... C-așa-i la francezi : Politicienii au cei șapte ani de-acasă, iar Constituția prevede șapte ani de președinție. În vreme ce la noi, o șleahță de politicieni fără cei șapte ani de-acasă trag sfori să schimbe Constituția în materie de prezidențiale : Ba mai spre dictatura, ba mai spre impotența președintelui, vocația demagogului incapabil de fapte fiind aceea de a se arăta nemulțumit față de starea prezentă.

De exemplu, în loc să fie mulțumiți că avem un președinte boier care, spre deosebire de Sarkozy, a făcut-o el pe sponsorul luând cu avionul câțiva intelectuali și aducându-i să petreacă weekendul la vila lui, bârfesc !... Că, dacă el nu e intelectual, de unde știe care-s adevărații intelectuali ? !... Sau, că nu ăia-s adevărații intelectuali; sau, dacă sunt, s-au compromis prin cochetarea cu puterea; sau, îi desființăm pur și simplu - în favoarea altora, bine-nțeleș, - că, la noi, nu e nici grandoare, nici decădere; la noi e doar umoare și intoleranță, egocentrism și exclusivism, care pe care și capra vecinului !... Noi bârfim, nu judecăm; noi învidiem, nu polemizăm; noi nu ne luptăm în idei respectându-ne adversarul, ci suntem de la-nceput adversarii oricui mai e capabil să aibă idei înafară de noi și, cel mult, gașca noastră !...

Îmi amintesc de un confrate care, între timp s-a ajuns dar, pe când era încă famelic debutant scoțând un roman despre țărani, nu m-a întrebat dacă mi-a plăcut cartea, ci dacă-i mai bună decât cele ale lui Preda sau ale lui Fănuș. Și, într-un mod strict sinucigaș prin care (specific nouă : distrugându-ne unii ideile altora, nu ne pasă că frumusețile culturii naționale își tot întârzie accesul către universal), nici măcar asta nu-l interesa mai mult decât ca un mijloc de afirmare a propriei sale persoane. Adică, nu valoarea spre perenitate a cărții, ci faptul dacă apariția ei va putea constitui o treaptă pentru înălțarea hoitului său

muritor, a convulsiilor de vanităţi, veleităţi şi mafiotisme care colcăiau într-un alt lob de creier decât acela care-l făcea să scrie literatură destul de frumoasă. E vorba de literatura aceea pentru care fiecare avem rezervarea de loc, nu aleatoriu, ca la tren sau la teatru; ci avem exact rezervarea pe care o merităm, avem exact rezervarea pe care meşteşugul nostru şi-o consolidează. În aşa fel încât nici o carte nu ocupă ierarhia alteia, ci şi-o capătă pe a sa, se-aşează-n raft şi rămâne acolo dacă-i e locul, sau se duce la gunoi şi, iarăşi, rămâne acolo, dacă acolo-i e locul...

Zău că nu-nţeleg !... În relaxarea asta cu nisip cald şi briză dulce, cu soare jucăuş şi foşnet mătăşos de ape, uit de luptele politice, devin nepăsător la cele cotidiene şi deschis spre idei generoase care-mi înfrumusează viaţa fără să mă coste mare lucru. Adică, fără să am nevoie de vreun sponsor pentru a trăi o asemenea curată linişte de vacanţă, cum pesemne, după luptele electorale şi-a dorit şi preşedintele Franţei. Şi, parcă mă-ncearcă un fel de mândrie naţională în legătură cu al nostru, care – ţară mai mică, preşedinte mai mic, dar a fost boier : a invitat câţiva intelectuali să-şi facă o mică vacanţă la vila lui... Boier !... Cum erau toţi boierii noştri adevăraţi, găzduind la moşie, peste vară, nişte rude sărace sau pârliti speculativi ca noi iar, toamna, când se-ntorceau la oraşe cu banii strânşi din vânzarea recoltei, făcând şi danie pentru câte-o ctitorie care le păstrează numele peste veac !...

Acuma, rar aşa ceva ! *Les nouveaux riches* se duc în Emirate, sau să nască la Paris, ca să dea ceva bani acolo pentru sponsorizarea vacanţei lui Sarkozy; dar se întorc repede, cu mai mare poftă de ciubuc pe spinarea statului şi toată inteligenţa concentrată către clientelismul politic. Iar, în loc de ctitorii, prezintă cu nesimţire la televizor prostia nevestelor cu giuvaieruri, prostioarele plozilor pentru scutecele cărora cheltuie cât să ţii la şcoală trei generaţii de ţărani şi, pentru ca sfidarea parvenită să fie totală: mofturile alimentare ale animalelor de companie ... Ce grandoare, ce decădere ! – repetă mintea mea prosteşte şi fără vreo direcţie precisă fiindcă, în fond, exemplul nostru cu Preşedintele-boier e încurajator, doar invidia, sau exclusivismul intelectual putând reacţiona altfel. Adică, îl bârfim nu pentru ideile pe care le-ar fi putut discuta cu acei intelectuali, ci pentru că nu ne plac ochii lor !... După cum sunt sigur că şi acei intelectuali, nu despre lupta cu ideile altor intelectuali au discutat la masa preşedintelui, ci şi-au folosit propriile idei spre a demola ce brumă de intelectuali mai există înafară de ei, împărţindu-şi astfel procesul muncii într-o bine moştenită diviziune marxistă: unii demolează prin lupta fără de idei dintre fracţiuni politice, alţii fracţionează bruma de idei care ne-ar putea conferi afirmare naţională... Şi, uite-aşa, ne vindem altora propriile noastre zăcăminte şi intrăm în Europa sub pulpana unui Narsultan Diktatov. Căruia o să-i pupăm... tulumba, adică mult visata de noi conductă prin care el îşi urinează energia spre Europa, bazându-ne pe dictatura lui ca să ne facă ascultaţi democratic la Bruxelles, de vreme ce preşedintele Franţei a ajuns să n-aibă nici măcar piţule de vacanţă !...

Ce grandoare, ce decădere ! - am dreptul să exclam de data asta în

cunoștință de cauză.

Dar, mă rog, nu e treaba mea, în vacanță, să mă gândesc la lucruri atât de meschine, chiar dacă m-ar roade curiozitatea să știu cam cât a costat o vacanță de președinte de țară europeană în America și cât a costat o vacanță de intelectuali români la vila președintelui nostru.

Prețul de-al doilea, îl bănuiesc într-o oarecare aproximație: Invitații în cauză sunt abstinenți, oameni cu stil rafinat, așa că l-au costat pe președinte, oricum, mult mai puțin decât l-aș fi costat eu sau Fănuș, că doar noi doi am mai rămas dintre cei de odinioară care, pornind de la calamburul „*beau d'Estain*”, nu apreciam atât stilul rafinat, cât alcoolul rafinat. Iar, după ora închiderii la vila de protocol prezidențial, l-am fi dus pe președinte și la „*Cireșica*” unde, oricum, noi suntem cei mai vechi, de pe vremea când Costel avea grătar fără aparatură de ascultare și turna votcă nefalsificată în pahare de sticlă ordinară.

Primul preț, însă, mi se pare mai greu de apreciat. Pe măsură ce mă gândesc și fac calcule, îmi dau seama că, de fapt, e prețul democrației pe care ne-o dorim: Să ai aleși înalți funcționari onești, în funcții sărace, care, fără parvenitism și corupție, să garanteze cetățeni bogați, în țări bogate !... E o chestie, nu ? !...

O fi Franța lui Sarkozy, sau acest Sarkozy al Franței, un asemenea exemplu ?...

Nu știu asta. Dar îmi aduc aminte că la toate organismele europene, când e vorba de banii contribuabililor, se circulă cu clasa a doua și se decontează hotel de cât mai puține stele, drept cel mai firesc gest de adevărată austeritate democratică. Dacă vrea vreun sponsor să-ți dea ceva suplimentar ca să-ți ții rangul, îl privește; că, doar, sunt banii lui ! Dar, nicicum din banii statului !

Iar noi, românii, ne-om fi pervertit acuma prin stricăciunea încrucișerilor morale, dar nu suntem deloc străini de o asemenea mentalitate care face mândria democrației adevărate: După ce l-a răsturnat pe Cuza și trebuia să explice poporului exigențele istorice care au obligat la aceasta, C.A.Rosetti a interzis căuzașilor săi, ajunși miniștri, să ia bani de deplasare de la guvern, cerându-le să facă propagandă în țară pe speze proprii, pentru că era vorba de ideile lor proprii. Tot el, la 1848, și-a vândut moșia ca să cumpere pistoale pentru revoluționari, iar marele său confrate Brătianu s-a rupt spre sfârșitul vieții de Carol I care spolia prea mult poporul pentru averile casei regale. Două generații dintr-o familie de scriitori și mari diplomați români - Duiliu Zamfirescu și Al. Duiliu Zamfirescu - aduceau la ambasadele unde erau numiți în străinătate vin din propria lor podgorie de la Jariștea, făcând servicii țării prin recepții date cu băutura lor, nu prin salarii mari cerute de la București; iar mari politicieni în frunte cu Iuliu Maniu s-au izolat de Carol al doilea începând de la „afacerea Skoda” și până la a-i sfida toată megalomania găunoasă. Prin asemenea oameni și acte, demonstrăm că austeritatea de europeni raționali a lui Dromichaites sau Lisimach față de opulența irațional asiatică a satraپیilor persane, se păstrează încă în fibra noastră morală. Ne

trebuie numai consecvența de a o afirma.

Așa că, mă-ntind cât pot pe bucata mea de nisip fierbinte, care mi-e de-ajuns atâta vreme cât o încălzește Sfântul Soare, mă las legănat de zvonul dulce ce mi se plimbă pe la urechi și nu mai simt nevoia să spun așa, prosteste: „Ce grandoare, ce decădere” !...

editie on-line www.cartesiarte.ro

Linkul unde poate fi comandata cartea http://www.amazon.com/Afinitati-elective-Elective-affinities-Romanian/dp/1450534228/ref=sr_1_7?ie=UTF8&s=books&qid=1273348344&sr=8-7

sau accesand banerul din partea stanga a site-ului

The banner features a row of five book covers at the top. Below them, the text reads 'Comenzi pentru cărți de Corneliu Leu pe amazon.com'. At the bottom, a purple wavy banner contains the text 'Apăsați aici pentru a se deschide catalogul'.

Comenzi pentru cărți de
Corneliu Leu pe
amazon.com

Apăsați aici
pentru a se deschide
catalogul